

Edebiyat Defteri

ahmetnarin -Yazıları-

Oluşturulma Tarihi:
7 Ekim 2024 Pazartesi

Yayınlayan:
Edebiyatdefteri.Com
Türkiye'nin Kültür ve Sanat Platformu

Başarının Yolu

İnsan başarılı, sağlıklı, güçlü olmayı ve kazanmayı istemektedir. İsteklerimizi kontrol altına alarak bilinçli faaliyetler yaptığımızda; manen huzurlu, maddi olarak güçlü kalabiliriz.

Kitap, maddi güçlü kalmayı, zarar etmemeyi, manevi olarak huzurlu olmanın ve sonsuz olmanın yollarını göstererek; amaç ve kurallar, hukuki hayat, ticari hayat, bilginin önemi konularını anlatmaktadır.

Dünya hayatını öğrenmiş olduğu bilgiler ışığında, sorumluluğunun farkında olarak huzurla bitiren insanların; sonsuzlukta son olmayarak, en önemli serveti kazanacaklarının müjdesi verilmektedir.

İSLAMİYET’TE BİLGİ

AHMET NARİN

Özet

Bu çalışma dini kurallara uygun, bilinçli bir hayat yaşayan insanın küçük ve büyük ticarete başarılı olacağını, bireylerin eğitimi sonrası güçlü toplum nasıl oluşur? Sorusunu cevaplamaktadır. Müeyyidesi olan ve olmayan kurallar vardır. Dini kurallara uyulmadığında bir yaptırım olmazsa da insanın ruhunda daralma, kalbinde huzursuzluk olur. Mutlu olacağını veya olduğunu zanneden insan; gerçek huzuru tatmadığı için, tarumar zihin yapısının farkında olamamaktadır.

Bir kahvaltıda da bir çeşit peynir yiyen insan, ikinci çeşidini yemeyip tadına bakmayınca ne kadar güzel olduğunu fark edemez. Peynirin güzelliğini, tadını, başkası anlatsa, kendisi yemediği için o tattan yoksun kalır. Bir iş yaparken, işimize gidiyoruz mesai harcıyoruz, alacağımız ücreti umursamadan geri dönersek; hayatımızı sorunsuz olarak devam ettiremeyiz.

Dini kurallara uymadığımızda ve bu kurallar içindeki ticareti de, dine uygun yapmadığımız zaman; hayatımız, çalışıp ücretini almadan dönen bir emekçiden daha kötü olur. Kitap, amaç, ilkeler, İslami bilgi konuları ile birlikte; dini kurallar da sözleşme nasıl olmalıdır? Sorusunun cevabı verilerek, şüpheli alışverişlerin geçersizliği ve ticaret yapan insanın alışveriş sonrası huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için, yapması gereken unsurlar, İslam hukuk doktrininin belirlemiş olduğu, hukukçuların görüşleri örnek alınarak, kaynak belirtilerek hazırlanmıştır.

İnsanın manevi huzuru elde etmesi maddiyatla ilintili ve maddi kazancın temiz helal olması da maneviyatın güçlenmesine neden olmaktadır. Maddi ve manevi güçlü olmak ise mücehhez bilgiyle mümkündür. İslamiyet’in bilgiye verdiği önemi anlatan konular; ruh ve beden konuları, toplum sorunları, bilimsel ve dini unsurlarla açıklanarak, insanı sonsuz mutluluğa kavuşturacak materyallere değinilmiştir. Dört bölümden oluşan bir çalışmadır. Bölüm adları: Amaç ve Kurallar, Hukuki Hayat, Ticari Hayat ve Bilginin Önemi konularıdır. Değerli okurlarımı, saygı, sevgi ve hürmetle selamlıyor; sağlıklı hayırlı, huzurlu, mutlu bir ömür yaşamalarını diliyorum...

Ahmet NARİN - 2022

Giriş

İslamiyet’te bilgi; dinin birinci dereceden önem verdiği bir konudur. Bilgisiz yapılan işlerde sorunlar ortaya çıkmakta ve bilgisiz hiç bir iş yapılamamaktadır. Bilgiyi ve bizim için gerekli olan diğer materyalleri elde etmek için sermaye en önemli unsurdur. Sermaye ise ticaretle elde edilebilmektedir. İslam da ticaret konusu, hukuka uygun ticaret yapmak, inananların uyması gereken kuralların bir kısmıdır.

Hukuk kurallarının her ne kadar yaptırımı olsa da inanç yönünden ticaret kuralları, hileli satış, aldatma olmaması,

bireylere, topluma ve hukukçulara zarar vermeye gibi kurallar; ama kurallarını tamamlayan kurallardır. İslam hukukçuları yaşamış oldukları döneme göre Kur'an-ı Kerim ve sünnette belirtilen hükümleri analiz ettikten sonra ticaret hukukunu belirlemişlerdir.

Kamu düzeninin, toplumun huzurunun, hakkın, adaletin sağlanması, alım satım sonrası insanların bir birleri ile kavga, küskünlük yaşamaması için; ticaret kuralları ehemmiyet arz etmektedir. İslamiyet diğer kurallarında olduğu gibi; ticari kurallarda da bütün insanları düşünmektedir. Sorumsuzluğa, bireysel hareket etmeye karşı olan İslamiyet'in ticari kuralları; bütün insanlığın huzuru içindir.

Dünyanın barış, huzur içinde yaşayabilmesi için, her şeyden çok önem verilen sermaye dağılımının adil olması, aldatan tüccarların toplumda yaşamasına fırsat verilmemesi için hukuki yaptırımların artırılması gerekmektedir. İslamiyet hangi cinsten olursa olsun ticari malların zekâtının verilmesinin şart olduğunu bildirmektedir. Eşya, gümüş, altın bunlardan hangisi fakir olan insanın işine yarayacaksa zekât ondan verilmelidir.

Şirketlerin ve diğer farklı kuruluşların borsada, diğer bazı yerlerde değerlendirdikleri hisselerinin %2,5 kırkta birini zekât olarak vermelidir. İslamiyet'e uygun ticaret yapıp sermaye elde eden kişi, kurum ve kuruluşlar, kazandıkları sermayenin zekâtını vererek, toplumda fakirliğin önlenmesine ve refahına büyük katkı sağlamış olurlar. Ticari işlerimizi ve sosyal hayatımızı gerektiği gibi sürdürebilmemiz için; bilgi en önemli unsurdur.

Bilim bilgiyi; inanç, doğruluk, gerçekleştirme olarak tanımlar. Fakat bu unsurlar yeterli olmadığı için çağdaş düşünceye sahip düşünürler dördüncü unsur tartışmalarına odaklanmaktadır. Kelamcılar bilginin net bir tanımı olmadığı görüşünü savunmaktadır. Üniversitelerimiz toplumun başı ve beyni, milletimiz, gövdesi, ayağı, kolu ve kalbidir. Üniversitelerde, hocalarımızın öncülüğünde üretilen bilgiler, toplumda uygulamaya konur ve toplum bu bilgilerle canlanır, ayakta kalır, güçlenir. Üretilen bilgiler, değerlendirildiği zaman değerli olur ve toplum güçlenir. Bilginin kullanılması içinde büyük çalışmalar gerekmektedir.

İnsan önce kendini, sonra çevreyi tanımalı ve sevmeli, sonra sevdiklerinin en güzel şekilde yaşaması için gayret etmelidir. Düşündüğümüzde; insanlar Dünya'ya asırlardır gelip gidiyor ve her gelen insan bilgisi gücü oranında eserler, izler bırakıyor ve gidiyor. Bilgi üretmek, öğrenmek ve öğretmek elimizde fakat hayatımızın ne kadar olacağını bilmek ve belirlemek bizim elimizde değildir. Adım adım mecburen dünya hayatımızın sonlanmasını bekliyoruz. Bundan kaçmak veya bu sonu durdurma ihtimalimiz yoktur. Madem böyle bir gerçek var ve bu gerçeği herkes yaşamak zorunda kalıyor; değerli olan zamanımızı değerlendirmeliyiz ve değerli olan benliğimizi değerlendirerek ve değerini artırarak sonsuzlaştırmalıyız. Hayata olan bakış açımız nasıl olursa olsun, ilim öğrenmekten asla vazgeçmemeliyiz. Bütün işlerde olduğu gibi insanın hayatını devam ettirebilmesi için yapması gereken ticarete de bilginin önemi büyüktür.

İnsan sonsuzluğu arzulararak, yok olmaktan korkar ve her şeyi benimseyerek benlik duygusunun sarmalında, genelde nefsinin pençesinde sarhoşça yaşama ihtimali olacağından dolayı; hataya düşme ihtimali yüksektir. Bu hatası insanı sonsuzluğa değil de son olmaya götürmektedir. Çünkü sonsuzluk maddede değil, manadadır. Mana ise ruhun yüceliğinde, kalbin yaşamasında, nefsin kaybolmasında ve arzuların yok olmasındadır.

Arzular, istekler, gayretler, Allah için olmadığı müddetçe insan kaybetmeye mecburdur. Kaybetmemek için, dünya ve ahireti kazanmak için, beden ve ruha eşit şekilde bakmamız gerekmekte ve ruhumuzu sevmemiz gerekmektedir.

Bedenin sevgisi ruhun sevgisinin önüne geçerse, insan kendini unutarak kaybedenlerden olur. Üstün varlık olarak kendine verilen en büyük sermayesini kendi iradesiyle kaybeder. Kaybetmek, kaybettiğimiz unsurun niteliğine göre önem taşımaktadır. Malın kaybolması, sağlığın kaybolması veya bir yakınımızı kaybetmemiz bizi derinden sarsmaktadır. Elbette bunların hepsi önemli değerlerimiz ve vazgeçemeyeceğimiz unsurlardır. Fakat insanın birinci derecede sahip çıkması gereken değer ruhudur. Ruhumuzun kaybolması; her şeyimizin kaybolmasıdır. Ruhumuzun yaşaması ise; her şeyimizin yaşaması demektir. Ruha sahip çıkmak; insanın kendini, yaratana teslim ettikten sonra, onun emir ve yasaklarına titizlikle dikkat ederek, kalbine Allah cc ve Hz Muhammed (sav) sevgisinden başka hiçbir şey koymadan o çizgide sürekli kalarak samimi şekilde yaşamakla amaç gerçekleşmiş olur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.AMAÇ VE KURALLAR

İnsanın yaşantısı belirli kurallar çerçevesinde olmalıdır. Kurlsız, amaçsız yaşayan insan; yaşadığının farkında olmayan, hayatı akışına göre yaşayan insandır. İnsan yaratılanların en üstünü olarak yaratıldığının farkında olmalı ve yaratılışının gayesine göre yaşmalıdır.

Yaratılış çizgisinin dışına çıkan insan; ticarete büyük zarar ederek iflas eder. Dünya hayatı sona ermeden kendini, çevresini, atmosferin, içindekilerin ve bunları yaratanın farkına vararak manevi zenginliğini elde eden insan zengin insandır. Bu farkındalığın farkında olmayan insan, her şeyini kaybeder.

Bir elma çekirdeğini toprağa diktikten sonra, ona gerekli bakım yapılmadan tuzlu suların, kirli suların bulaştığını düşünelim! Bu çekirdek aynı zamanda Güneş görmeyen bir yerde durursa çürüyüp gidecektir. İnsanda aynı şekilde yaratılışına göre yaşamadığı zaman; bedenen canlı görünse dahi, ruhen çürür. Dünya hayatı sonrası da tamamen yok olma durumu ile karşı karşıya kalma riski bulunmaktadır.

İnsanın sosyal olmasının yanında, ruhunu zararlı kötülüklerden koruması büyük önem arz etmektedir. Güneşi, gezegenleri, bütün atmosferi, gördüğümüz göremediğimiz tüm canlı ve cansızları yaratan Allah'ın emirlerine uygun

yaşamamak; ruhun gıdasız kalmasına yol açar ve insanı yok olmaya götürür.

Ticaret demek para demek, para ise; hayatımızın devam etmesi için, zamanımızı, enerjimizi, ömrümüzü ve saymadığımız birçok değerimizi feda ettiğimiz bir nesnedir. Bu nesne için çok şeyler feda edilir! Bazı savaşlar, kavgalar bu nesne için yapılır. Bir kardeş diğer kardeşine bu nesne için küs olur. Maddeci olan! Manadan uzak kalan insanlar bu nesnenin kölesi olur. Ticaretin insan hayatında büyük önemi vardır. Örneklerle açıklanmadığında sıradan bir konu gibi olacağından, daha kapsamlı bir şekilde anlatma gayreti içinde olarak, ticaret konusunun önemine dikkat çekmek istiyorum.

Ruhun korunması! Bedenin korunması ile ilintilidir. Eğer insan yapmış olduğu ticarete dini hükümleri göz önünde bulundurmadan para kazanırsa; kazanmış olduğu para ile bedenini, ailesini besleyeceğinden dolayı, kendisi ve ailesini manen zehirlemiş olur. Farkında olmadan o temiz, berrak, üstün varlık olarak yaratılan ruhunu tarumar, kalbini huzursuz, zihnini karışık bir hale getirir. İnsanın bu durumu intihar etmekle eş değerdir. Bütün doğayı, canlıları, çeşitli yiyecekleri, içecekleri, gökteki ve yerdeki güzellikleri insanın hizmetine sunan Allah cc bizi kendine ibadet etmek için yarattığını ifade etmektedir.

Aynı şekilde, ne için yaratmış? Olduğunu belirttiği Kur'an-ı Kerimde, nasıl ibadet? Edeceğimizi ve yaşayacağımızı da belirtmiştir. Dinimizi ayrıntılı bir şekilde Allah'ın elçisi, Hz Peygamberden öğrenmekteyiz.

Ticareti İslam'a uygun nasıl yapmalıyız? Bir pazarda mal satabilmek için sermayemizi, çevremizi, tecrübemizi, bilgi birikimimizi ve duruma göre, gereken kabiliyetlerimizi kullanmamız gerekmektedir. Yaşamış olduğumuz bu hayatı kendi isteğimize göre yaşarsak; ticaretimizi ve diğer faaliyetlerimizi, Allah'ın razı olacağı şekilde yapamayız.

Seslerin, güzel konuşmaların oluşturduğu pozitif akımı çoğaltmamız için, iyi ahlaklı olabilmemiz için, Allah'ın göndermiş olduğu Kur'an-ı kerimde ki emir ve yasaklara uymamız önem arz etmektedir. Kararımızı menfi yönde kullanarak negatif enerjilerimizin çoğalmasına, çevremizi kaplamasına izin verirsek; ruhumuz zayıflar, nefsimiz güçlenir, gerçek mutluluğa ulaşmamız, epey zamanımızı harcamamamıza neden olabilir. Kendimizi toparlamadan dünya hayatımızı bitirirsek, Allah'ın bize ayette belirttiği gibi yaşamamış oluruz ve sonsuz hayatta yok oluruz. Bu bakımdan büyük sınavı kazanmak için dünya hayatımız ile birlikte ticaretimiz, Kur'an-ı Kerime uygun olmalıdır. Okula kayıt olan bir öğrenci kitabın içindeki bilgileri öğretmenin yardımı ile öğrenip o bilgilerle sınavı kazandığı gibi, Kur'an-ı kerimin öğretmeni' de Allah Resulü; Hz Peygamber, bizim büyük sınavı kazanmamız için öğretmen olarak gönderilmiştir.

Hız Peygamberin hayatına ve hangi işte nasıl davrandığına bakıp; bizde onun fiil ve davranışlarını kendi hayatımıza tatbik etmeliyiz. İslami ticarete de öğretmenimiz Hz Peygamber olduğuna göre, o ticarete ne yapmış? Onu örnek alarak, o günkü şartlarda nasıl yapmış? Sonra onu seven ve iyi anlayan ilim sahiplerinin görüşlerini örnek alarak; bu gün nasıl yapılmalıdır? Sorusunun cevabını idrak ettikten sonra, ticaretimizi o bilgiler doğrultusunda yapmalıyız. Ticaret yapabilmemiz için bir sözleşme, söz olması gerekir, bu söz, akit olarak tanımlanmaktadır. (Sözen, 2018; 101-116)

Bazı sesleri sever bazı sesleri sevmeyiz. Müzik için, müzik ruhun gıdasıdır ifadesi çok kullanılır. Bu sözün anlamı, müziğin ritmi ve sözlerine göre değişir. Müzik ruhun gıdası veya nefsin gıdası olabilir. Ruhun gıdası iyi ahlaklı olmaktır. Bütün hayatımızı yaratılışımıza uygun yaşamamız gerektiği gibi ticari faaliyetimizde de İslami kurallara uygun ticaret yaptığımızda ruhumuz gıdasını almış olur, kalbimiz huzura kavuşur, pozitif enerji topladığımız içinde zihnimiz sakin, berrak ve dinç olur. Bir şeyi okurken, konuşurken oluşan ses dalgaları, boşlukta dolaşırlar ve bizimle bağlantılıdır kaybolmazlar, bu bakımdan yaşantımızın tamamı pozitif veya negatif enerji olarak bizimle ilintili kalmaktadır. Pozitif enerjilerimizi çoğaltmak ve huzurlu bir hayat yaşamak için ticaretimizi yaratılışımıza uygun yapmamız büyük önem arz etmektedir. (N. Aydın, A. Aydın; 2019; 4-10)

1.1.AKİTİN TANIMI

Hukuki olarak iki taraflı iradenin karşılıklı açıklamaları olarak tanımlanmakta, vasiyetlerde de tek taraflı beyan; akit olarak tanımlanmaktadır. İslam hukukunda akit kapsamlıdır. Sözleşmenin niteliği konunun içeriğine göre değişmektedir.

Bunun sebebi bir vakadan bir kural çıkararak ve o kuralı genişleterek, akıl yürüterek uygulanmasından kaynaklanmıştır. Araplarda cahiliye döneminde de olan çok eski hukuki bir sözleşmedir. Kur'an-ı Kerimde de akit ifadesi kaynağı örnek alınarak, İslam hukukçuları ticaret doktrinini akit olarak tanımlamışlardır.

Modern İslam hukukçuları karmaşık gibi görünen akidin sistemini düzenli hale getirmişlerdir. İcap ve kabul sonrası tarafların sözlü olarak samimi ifadeleri ile akit gerçekleşmiş olur. Fakat tarafların sözlerinin bir biri ile uyumlu olması gerekir. Uyumsuzluk olması durumunda sözleşme olmamaktadır. (Ünal; 2019; 452-453)

İnsanların kendi aralarında, çeşitli unsurları gerçekleştirmek için yapmış oldukları özel sözleşmeler, İslam hukuk doktrininde akit olarak tanımlanmaktadır. İnsanların alışveriş yapma, ticaret yapma gibi bir zorunluluğu yoktur ama sözünü tutmak, insanın yerine getirmesi gereken önemli bir unsurdur. Ahde vefanın; İslam hukukunda kapsamlı anlamı bulunmaktadır.

Ahlak kuralı olan sözü yerine getirmek, İslamiyet kuralları harici diğer semavi dinlerin ve genel olarak tüm insanların değer verdiği bir ahlaki unsurdur. İnsanların birbirlerine karşı sorumlu olduğu gibi Allah'ın rızasını kazanmak içinde sorumlulukları bulunmaktadır. Sözleşme sonrası, akidin bağlayıcılığı başlamaktadır. (Ceylan; 2018; 209)

1.1.1.Akidin Öğeleri

Akdin geçerli olabilmesi için tarafların beyanları esastır. Beyan ettikleri konu ve beyanları hukuka uygun olmalıdır. Yoksa akit geçerli olmamaktadır. Konular içerik olarak değişiklik gösterse de tarafların irade beyanı gereklidir. Yapılan sözleşmede hukuka aykırı bir madde bulunmamalıdır. Hukuka uygun olan sözleşmeyi iki tarafında özgür iradeleri ile kabul etmesi gerekmektedir.

Bir kişinin karlı olduğu diğerinin çeşitli sebeplerden dolayı istemeyerek sözleşmeyi kabul etmek zorunda kaldığı bir

sözleşme geçerli olmamaktadır. Bu bakımdan hileli, zorunlu yapılan sözleşmeler, belirgin olmayan akitler geçerli olmaz.

Teknolojinin gelişmesi, sosyal farklılıkların oluşması, insanların istek ve ihtiyaçlarının değişkenlik arz etmesinden dolayı; toplumun sosyal durumları, diğer tüm materyaller değerlendirildikten sonra, akit maddeleri belirlenerek, sözleşme hukuka uygun şekilde yapılır. Sözleşmeler tek taraflı veya taraflar arasında yapılmaktadır.

Taraf veya taraflar, hazırlamış oldukları akitleri karşı tarafa sunup rızasını aldıktan sonra ve müzakere sonucu akit gerçekleşir. Genel işlem kurallarında, bir derneğin, örgütün, kendi lehine sözleşme hazırlaması ve diğer şahıslarında kabul etmesiyle akit gerçekleşir. Eğer tek taraflı hazırlanan sözleşme kabul edilmezse müzakere edilerek anlaşma yapılırsa akit gerçekleşmektedir. (Dilek; 2018; 235-236)

1.1.1.1 Akidin Tarafları

Reel kişilerden oluşur. Akidin durumuna göre bir veya bir kaç kişiden oluşabilir. İki taraflı beyanda bulunulacağı gibi tek taraflı beyanda da bulunulabilir. Çocuklarının vasisi olmak anne babaya tanınan haktır. Her hangi bir kişinin birinin vasisi olması, bir unsuru yapmak için yeterli olmaktadır.

Akitte vasisi olmayan, akıllı olmayan bir kişinin taraf olması söz konusu değildir. Sözleşme yapacak kişi ve kişilerin akıllı, hür ve kendi iradesi ile karar verebilecek kişilerden olması gerekmektedir. Bir çocuğun sözleşmesini vasisi yapmalıdır. Çocukların hukuki ve dini belirlenen yaşa gelene kadar akit yapma yetkileri yoktur.

Sözleşme sonrası borçlunun alacaklıya borcunu hiç ödememesi veya kısmen ödemesi durumunda sözleşmeden doğan hukuki müeyyideler ortaya çıkmaktadır. Sözleşmenin hangi konu ile ilintili olduğu bazı akitlerde incelenmektedir. Taraf ve tarafların mağdur olmaması için borçlunun kusuru, alacaklının hileli davranışları gibi unsurlara mahal vermemek için yapılan işler şeffaf yapılmalıdır. (Aksoy; 2018; 1010-1013)

1.1.1.2. Akidin Konusu

Bir malı alma satma veya rehin etme gibi durumlara akidin konusu denir. Eşya, kiraya verilen ev, iş yeri gibi durumlara da eşyanın kullanımı denir. Her hangi bir hizmet ile ilgili konularda ise; konu emek olarak adlandırılmaktadır. Geliri belli olmayan işin, iş yerinin çalıştırılması sonucu mal sahibinin, çalışanla anlaşması akit yapması uygun olamaz; oradan kazandığı gelir ve emekle ilgili anlaşma yapılır. Belirgin bir mal olmadan, malın durumu, nitelikleri, özellikleri ve değeri gibi unsurlar belirlenmeden sözleşme yapılamamaktadır.

Sözleşme yapılan malın, işin, hayali olmayıp reel olması gerekmektedir. Sözleşme şartları sahih olmalı, akde konu olan unsurun nitelikleri özellikleri olmalı ve bir değer taşımalıdır. Değeri olmayan, risk taşıyan bir iş, emek verilmeyen bir unsur için akit yapılamaz. Değer taşıyıp taşıyamaması bakımından akitler meşru sayılmakta veya yok hükmünde olmaktadır.

İslam hukuk doktrininde akit ile ilgili mezheplerin farklı görüşleri bulunmaktadır. Değişen dünya, sürekli yenilenen teknoloji ve ihtiyaçların farklılaşmasından dolayı; önceki kaynaklar değerlendirilerek akit için evrensel bir tanım yapılmalıdır. İcap ve kabulün gerçekleşmesinde aldatma, baskı ve diğer hileli davranışların olması durumunda; hukuki müeyyidelerin daha belirgin tanımlanması gerekli bir unsur olarak görülmektedir.(Alkış;2019;460)

1.1.1.3. İrade Beyanı

İslam hukuk öğretisine göre bir akidin gerçekleşmesi için icap ve kabul gereklidir. Bazı görüşlere göre alım ve satım yapılan yerde icap ve kabulün aynı anda olması, önce icabın sonra kabulün olması ve tarafların bizzat alım satım akidini özgürce beyan etmeleri gerekmektedir.

Rızası dışında veya razı olur düşüncesi ile sözleşme olmaz. Sözleşmeden vazgeçmek için o yerden ayrılmadan akdin bozulması gerekir. Ayrıldıktan sonra sözleşme bozulmaz. Teknolojinin gelişmiş olmasından dolayı günümüzde mesaj, telefon gibi iletişim araçları ile de sözleşme yapılabilir. Fakat önemli sözleşmelerin yüz yüze yapılması daha sağlıklı olmaktadır.

Bir kişinin bir şeyi hediye etmesi, her hangi bir malı kullanması için ödünç olarak vermek, belirli bir maksatla ödünç vermek, arabasını tamire vermek veya bir şeyi almak için başka bir malını rehin vermek gibi sözleşmelerde aynı şekilde bu grupta sayılmaktadır. Akitlerin hukuki geçerliliği olması için tarafların karşılıklı razı olmaları ve sözlü olarak ifade etmeleri gerekmektedir. Geçmiş zaman ve şimdiki zamanla ilgili yapılan sözleşme geçerli olur. Gelecek zamanla ilgili beyanda bulunulan sözleşme geçerli olmamaktadır. (Özdemir; 2008; 120-123)

1.2.AKİDİN KURULUŞ ŞARTLARI

Kuruluş şartının geçerli olması için, kişilerin sağlığının yerinde olması, sözleşme yapacak kadar yaşının büyük olması, akıllı olması gibi şartlar aranmaktadır. Kuruluş şartları, aslında sözleşmeye konu olan unsurun teslim edilerek sözün yerine getirilmesidir.

Bir sözleşmenin yapılabilmesi için sözleşmeye muhatap kişilerin aynı yerde olması gerekir. Kişilerin anlaşamama durumu olursa akit yapılmamış olur. Bağlayıcılığı olmayan akitler aynı mecliste bulunanlar tarafından reddedilerek yok hükmünde sayılmaktadır. Akit meclisi, konunun konuşulması karara bağlanması için toplanılan yerdir. Bir kaç kişinin farklı zamanlarda buluşarak toplantı yapması akit için geçerli olmaz. Amaç, her bireyin özgürlüğünün önemi ve bir tarafın diğer tarafı incitmesi, baskı kurması engellenerek; akidin amacına uygun yapılmasını gerçekleştirmektir.

Akitlerde tarafların buldukları yer aynı olması gerekmektedir. Farklı saatlerde aynı yerde buluşmaları geçerli olmaz, buluşma aynı saatte olmalıdır. Tarafların karşılıklı irade beyanları, icap ve kabulü sonrası akit gerçekleşmiş olur. İcaptan sonra veya kabulden önce bir kişi akitle ilgili menfi söz söylerse akit geçerli olmamaktadır. (Şahin; 2018;

1.2.1. Akidin Taraflarla İlgili Şartları

Akidin geçerli olması için akit yapacak kişilerin olması gerekir. Sözleşmeye konu olan maldan, teslim edilen veya teslim edilecek olan kişiler sorumlu değildir. Bir çocuğun sözleşme yapabilmesi için ailesinin yetki vermesi gerekir. Yaşlı, akıl sağlığından şüphe edilen ve akıllı olduğu halde çocuk olan kişilerin akidi geçerli değildir. İslam hukukçuları, bu şartları; kitaba, sünnete uygun olarak ve örfi kurulları da değerlendirerek belirlemişlerdir. Anlama ve yorumlama sonrası farklı görüşlerde bulunmaktadır.

Akitle ilgili kuruluş şartlarını, İslam hukukçularının görüşlerine açıklık getiren ayetler bulunmaktadır. Allah cc maide süresi birinci ayeti kerimede; verdiğiniz sözleri yerine getiriniz buyurmaktadır. Akit kuruluş şartlarında iki tarafın da rızasının alınması ile ilgili, nisa süresi ikinci ayeti kerimesinde; mallarınızı karşılıklı rızanız dışında haram yollardan kazanarak yemeyiniz buyurulmaktadır. (Samar; 2020; 130)

1.2.2. Akidin Konusu ve Şartları

Hangi konu ile ilgili anlaşma yapılıyorsa o işin belirgin olması tarafların yararına olması, zararlı olan bir iş olmaması şartı aranmaktadır. Bir malın anlaşmaya konu olabilmesi için, o malın var olması gerekmektedir. Anlaşma yapıldığında risk olmaması gerekmektedir. Bir sözleşme yapılırken, yapılan yere zamana dikkat edilmesi gerektiği gibi, sözleşmenin yazılı olarak yapılması da önem arz etmektedir. Sözlerin unutulma ihtimali, çeşitli nedenlerden dolayı kasıtlı olarak itiraz edilme durumu olduğu için; sözleşmeler hukuka uygun ve yazılı yapılmalıdır.

Günümüzde dünya genelinde de yaygın olan güvenli olmayan Kripto para almak; güvenli olmadığı için dinen caiz değildir. Yatırımcı bularak insanların parasını Kripto paralara ve benzeri yatırımlara teşvik etmek, belirgin olmayan, büyük risk barındıran işlemlerdir.

Devlet güvencesi olmayan, riskli olan unsurlar; akit konusu şartlarının kabul etmediği şartlardandır. Tek taraflı, çift taraflı, iki taraflı ve ikiden fazla yapılan sözleşmelerde karşılıklı rıza ve irade beyanı bulunması gerekmektedir.

(Doğan; 2006; 105)

Sözleşmede tek tarafın kendi menfaatine göre belirlemiş olduğu kurallar diğer tarafa dayatılmamalıdır. Temel amaç, makul bir anlaşma olması ve iki tarafında memnun olmasıdır. İslam hukuk doktrininde sözleşme sınırlı olmayıp; kapsamlı ve her iki tarafın da haklarını korumaktadır. Sözleşmede bireylerin karşı tarafın isteklerini; seçme, düzenleme ve vazgeçme gibi yetkileri bulunmaktadır. (Dilek; 2018; 240-241)

1.2.3. Akitte İrade Şartları

Tarafların aynı mecliste olması veya icap ve kabulün kesintiye uğramadan sonuçlanmasıdır. Tarafların sözlü beyan ile icap ve kabul sonrası; akidin içeriğine göre yazılı bir akidin yapılması durumudur.

Sözlü beyan geçerli olmakla birlikte sözün yazıya dönüştürülmesi gerekmektedir. İnsanın iradesini kullanabilmesi için, irade kullanacağı konu ile ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu bakımdan bilgi, insan için en önemli unsurdur. Söylenen sözün anlamı, içeriği, hukuktaki karşılığı tespit edildikten sonra kesin akit yapılır. İnsanın yapısı itibari ile mal, eşya edinme gibi amaçları bulunmaktadır. Akit yapılırken, görgü, ahlak, din kuralları dikkate alınmalı, müeyyidesi olan hukuk kuralları çerçevesinde yapılmalıdır.

Sözleşme yapanlar irade beyanlarını, yazılı olarak da bulunabilirler. Bir birlerinden ayrı kişilerin göndermiş oldukları, buluşma yerinde okunarak mecliste bulunan kişilerle paylaşılır. Sözleşme yapılmadan önceki sözlü ve yazılı beyanlar değerlendirildikten sonra, tarafların görüşleri doğrultusunda hukukun gereği yapılır. Önemli konularda sorunların olmaması için acele karar verilmemeli ve hukuki ahlaki her ihtimal ayrıntılı olarak ele alındıktan sonra sözleşme yapılmalıdır. (Önder; 2018; 57-58)

1.2.4. Akit'in Geçerlilik Şartları

Halledilmesi güç olan meseleler de belirli bir uyumsuzluk olduğunda akidin feshedilmesi gerekir. Bu fesih tarafların hakkının korunması ve anlaşmazlık çıkmaması içindir. Örneğin; görmeden bir keçi almak için pazarlık yapıldıktan sonra, satan zayıf olanı vermek isteyecek, alan ise iri olanı almak isteyecektir, böyle durumda anlaşma iptal olur. Eğer pazarlık esnasında seçme hakkının olacağı veya olmayacağı belirtilmişse anlaşma geçerli olacaktır. Taraflarda şüphe, hoşnutsuzluk olmaması, tamamen gönül rahatlığı sonrası, icap ve kabulün olması durumunda akit geçerli olmaktadır. Tarafların kurallara uygun şekilde anlaşması sonrası, akdin kanunlaşması için, icap ve kabulle akit tamamlanmış olur.

Tarafların sözleşme yapmaya ehil olması, Yapılan sözleşmeyle ilintili olan unsurun kurallara uygun olması, sözleşmenin kabul edilebilir olması gerekmektedir. Sıhhat şartının bulunmaması, taraflardan birinin veya ikisinin ehil olmaması, eksiklikler bulunması durumunda; eksikliklerin tamamlanması için süre tanınır. Yeterli delil bulunamazsa akit iptal olur. (Samar; 2015; 18-19)

1.2.5. Akitlerin Hükümsüzlüğü

Sözleşmeye uygun olmayan hukuki işlemler, bireylere ve topluma aykırı olan anlaşmalar hükümsüzdür. Malı alan kişi başka birine sattığı zaman ise, ikinci alıcının haklarının korunması için satış gerçekleşmiş olur ve anlaşma bozulmaz. Sözleşme sonrası; sözleşmeye uygun olmayan durumun sonradan ortaya çıkması sonucu da anlaşma bozulmaktadır. Bir kişinin silahla bir yeri nişan alarak hedefe ateş etmesi sonucu, istemeyerek birini öldürmesi kasit dışı hata sonucu istemsizce cana kıyması gibi; akit esnasında yapılan sözleşmede de benzeri bir durum olduğunda sözleşme hükümsüz olur. Sözleşme esnasında taraflardan birinin gaf yaparak kabul etmiyorum demek isterken, kabul ediyorum demesi de akdi hükümsüz yapar.

Değerli bir mücevher almak isteyen bir kişi, hoşuna giden mücevheri göstererek onu alıyorum demesi, satıcının da

onu sattıktan sonra, değeri olduğu alıcı tarafından akit yapıldığında yapılan akit hükümsüzdür. Alıcının geri verme hakkı doğar, satıcının da yanılarak; bir malda olmayan nitelikleri sayarak satması da akdi hükümsüz yapmaktadır. (Ateş; 2018; 53-69)

1.2.6. Akidin Resmi Sonucu

Akitte tek kişi tarafından veya iki kişi tarafından yapılan anlaşmalarda belirgin sorumluluklar bulunmaktadır; satıcının malı teslim etme yükümlüğü bulunduğu gibi, alıcının aldığı malın bedelini ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Temsil durumlarında üçüncü kişilerin, alacaklı olanlarında; sözleşme ile ilintili durumları söz konusu olabilir. Bu bakımdan akde konu olan kişiler sözlerini yerine getirmelidir. Bir sözleşme sonrası teslimden önce malda meydana gelen artışlar yeni sahibine aittir. Ödünç, emanet olarak verilen bir malın, veren kişi tarafından istenmesi halinde iade etme yükümlülüğü vardır.

Sözleşme den doğan borcun yerine getirilmemesi durumunda kişinin mesul olma durumu söz konusudur. Hukuka uygun akdin yerine getirilmemesi ve karşı tarafın zarar gömesinden; kişi zararı ödemekle sorumludur. İnsanların, yemesi, gezmesi, dinlenmesi hukuku bağlamamaktadır. İnsan davranışlarının içinde hukuku ilgilendiren kısımlar hukuku ilgilendirmektedir. Akitte insanların, duygu ve düşüncelerini gerçekleştirdiğinde; hukukun bağlayıcılığı olmaktadır. Bütün akit çeşitlerinde sözleşmenin yapıldığı şekline göre hukuka uygun yapılan akitlerde; hukuk, tarafların hakkını korumaktadır. (Bedir M, Servet B, Abdüsselam A, Necmettin K, Abdullah D. 2010; -a-178-79)

1.2.7. Akit'in Sona Ermesi

Kişilerin yapmış oldukları sözleşme yerine getirildiğinde, karşılıklı vazgeçtiklerinde veya yaptıkları anlaşmayı geçerli bir sebep olması sonrası anlaşıp feshettikten sonra; yeni anlaşma yaptıklarında akit sona ermektedir. Yapılan bir akitte tek tarafın veya her iki tarafın maddi manevi zarar görme durumu olduğunda; karşılıklı anlaşmaları durumunda akit sona erer. Tek tarafın geçerli mazereti olduğunda da akit iptal edilebilir. Tek taraflı olan hibe, kefalet, vasi, ödünç gibi akitleri tek tarafın sona erdirme hakkı bulunmaktadır. İslam öğretilerinde bireylerin ve toplumun haklarını korumak ve insanların dürüst, sağlıklı, huzurlu bir şekilde yaşamaları amaçlanmaktadır. İnsanların huzuru, refahı, devletin en önemli amaçlarından biridir. Hukuki kuralların adil olması; topluma güven verir.

Bazı konularda icap ve kabul belirlenen süre zarfında askıda kalarak hemen sonlanmayabilir. Taraflar bu süre boyunca sözleşmeyi kapsamlı bir şekilde değerlendirmeleri sonucu lehlerine veya aleyhlerine akit sona ermektedir. İcap ve kabul sonrası tarafların tartışmalı olmayan akdi yerine getirmeleri sonucu da akit sona ermektedir. (Özdemir; 2016; 155-156)

1.3. AKİT ÇEŞİTLERİ

Hukuka uygun olan ve olmayan akit çeşitleri bulunmaktadır. İslam hukukçuları borçlar hukuku öğretisini asırlarca çalışmaları sonucunda zengin bir öğretilere kavuşturmışlardır. İşlerliği, geçerliliği olan sözleşmelere ve vakıf malına tek taraflı irade beyanıyla müeyyide uygulanmaktadır. İki taraflı ve tek taraflı yapılan akitler olarak, hibe, vasi, ödünç para verme vb. akitler ivazsız; alım satım, kira ve benzeri akitler ise ivazlıdır.

İsimsiz şekilsiz akitler eğer şahsa, devlete, topluma zarar verecekse; hukuka uygun olmadığı için, isim ve şekil şartı aranmaktadır. Resmi makamı, tescil işlemleri, reklamları, şahitliği ve bir şeyin ilan edilmesi gibi unsurlar örnek gösterilmektedir. Akitler, toplumun devletin yararına olacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Akit, konuların durumuna göre değişen, elle tutulabilen bir unsur veya farklı bir menfaat elde etmek için yapılan sözleşmedir. Akitler İslam hukuk doktrinine göre mal ya da nakit sermaye konusunu ihata etmektedir. İnsanların yapısı ve ihtiyaçlarından dolayı mala, paraya, meylettikleri için; akit konusu da genelde mal konusunu ihtiva etmektedir. (Demirci; 2016; 11-12)

1.3.1. Rıza Kuralı

İslam hukuku öğretisinde tarafların rıza şartı aranmaktadır. İslam hukuku, hileli, açık olmayan sözleşmeleri kabul etmemiştir. Karşılıklı rızanın olması, tarafların zihinlerinde malın durumu ve hukuki açıdan anlayamadığı bir durumun olmamasına önem vermektedir.

İslam hukukunda kişinin hasta olmasından dolayı şuursuz olması, yaşının ilerlemesi veya farklı nedenlerden dolayı bunaması, sözleşmeye yetkisi olmayan çocuğun ve benzeri kişilerin irade beyanında bulunarak akit yapmaları; yok hükmündedir. Çocuğun vasilğini babası veya onun vekâlet verdiği vasisi, ya da hukukun yetki verdiği vasi yetkili olmaktadır. Diğer yetkisi olmayan kişileri de vasi temsil etmektedir.

Akitlerde yetkisiz temsil kabul edilmemekte, yetkili vasinin de vekâlet etmiş olduğu kişinin lehine olan işlem yapması gerekmekte, hileli akit yapan, kendi lehine işlem yapan vasinin, görevini kötüye kullanmış olmasından dolayı; yapmış olduğu akit iptal edilmektedir. İki tarafında rızası olunmadan yapılan akitlerin; İslam hukukunda geçerliliği yoktur. (Tetik; 2010; 23-25)

1.3.1.1. Tarafların Aldatma Yasağı

Bir malı değerinden fazla fiyata satmak değerini açıklamamak ve alım satım esnasında, sözlerde ve davranışlarda aldatıcı olmak yasaktır. Bu kurallar kişinin bilinçli ve bilinçsiz davranması, piyasa fiyatı oranlarına göre değişiklik arz

etmektedir.

Satan kişinin malı satarken eski veya yeni olduğunu ve malının özelliklerini açıklaması gerekir. Bir fiyat söyleyip kar ettiği halde bu fiyattan aşağı olmaz zarar ediyorum ifadesi ile hile yapmış olur. Fiyat söyleyip bu fiyattan aşağı veremem demesi gerekir. Malı alan veya satan kişinin karını belirtmesi zorunlu değildir.

Taksitli satış yapıyorsa, taksitli olduğu için fiyatı yükselttiğini beyan etmesi gerekir. Akitler kurulurken karşılıklı rızanın olması, rızaya mani olacak her türlü etkenlerin önleniminin alınması gerekir. Taksitli, peşin veya takas yaparak tarafların yapmış olduğu akitte denkliğin olması ve sözleşme yapacak olanların kabulü gerekmektedir. (Atmaca;2008; 134-138)

Devletin, vakfın, her hangi bir malını alma, kiraya verme gibi durumlarda belirgin hile aldatma varsa iptal edilir. Hz Peygamber devlet malının, vakıf malının, yetim malının korunmasında çok hassas olmuştur. Hileli satışlarda, bireysel alışverişte bir veya bir kaç kişinin hakkını alma durumu bulunurken; vakıf ve devlet malında bütün toplumun hakkını alma durumu vardır. Hz Peygamber bizi, yani müminleri aldatan müminlerden olamaz diye bu konuda net uyarıda bulunmuştur. Hz peygamber bu uyarısı ile aldatan kişinin samimi, ahlaklı, tam bir mümin olmadığını beyan etmiştir. Münafıklığın alametlerinden olan yalan konuşma aldatma tehlikeli bir davranış olduğu için; müminin bu konuya çok dikkat etmesi gerekmektedir. (Asar; 2020; 607-608)

1.3.1.2. Aldatma Yasağı

İslam hukuk doktrini zengin kurallar içerir ve insanın zarar görmemesi için; risk almasını yasaklamaktadır. Bir malı almadan kaparo vermek, şartları belli olmayan, sonradan değiştirme durumu olan taksitli mal almak, bir evi veya arabayı görmeden almak veya kiralamak gibi sözleşmeler; riskli olacağından dolayı, İslam hukuk doktrininde yasaklanmıştır.

İslam'ın amacı insanların huzurunu, mutluluğunu sağlamaktır. Şüpheli, belirsiz sözleşmelerin tümü risk gurubunda olduğu için yasaktır. İslam hukuku bir malın alınıp satılması için malın mevcut olma şartını getirmiştir.

Çeşitli hile ve desiseler kullanılarak, satış esnasında olmayan bir malı almak veya satmak; İslam hukukunda yasaktır. Gelecekte ortaya çıkacak olan, şüpheli mal, mevcudiyeti şüpheli ise; sözleşme yapılması caiz değildir. Bir bahçe de çiçek açmış fakat henüz meyveleri oluşmamış olan ağaçların meyvesi satılamaz; çünkü ortada bir mal yoktur ve ileriki zamanda bilinmezlik durumu bulunmaktadır. Süt satan çiftçi, süttten çıkacak yağı satamaz; görünen bir yağ ortada yoktur. (Lila; 2019; 259-262)

1.3.1.3. Bilinmezlik Yasağı

Bilinmezlik yasağı önceki maddelerle ilintili ve aynı tanımdadır. Bilinmeyen, belirsiz sözleşmeleri yasaklamasıdır; bir tarladaki buğdayı görmeden fiyat vermek, bir evi almak için sözleşme yapmak, taksitlerinin hangi zamanda ödeyeceğini bilmemek, telefonda bir mal için pazarlık yapmak yasaktır.

Bir malın, görülerek bilinerek alınması, sözleşme yaparak ve şahitlerin nezdinde sözleşmenin gerçekleştirilmesi; bilinmezlik durumunu ortadan kaldırır. Sözlü ve şahitlerin nezdinde yapılan sözleşme yazılı belge hazırlanıp şahitlerle birlikte sözleşmeyi gerçekleştiren taraflar tarafından imzalanmalıdır. Sözleşme de hukuka ve dine aykırı bir maddenin olmaması gerekmektedir.

İslam hukuk doktrini alış veriş sonrası bireylerin zihninde soru işareti bırakacak, onları huzursuz edecek, yanlış anlamalara mahal verecek sözleşmelerin yapılmasını yasaklamaktadır. Bu bakımdan sadece bireyler arasındaki sözleşmeler haricinde, devlet ve birey arasındaki sözleşmelerde aynı kapsamda yer almaktadır.

Devlet kurumlarında da ihale yapıldığı zaman, her ihalenin, vakıf malı kiralaması ve benzeri sözleşmelerin; açık şeffaf bir şekilde yapılması ehemmiyet arz etmektedir. Hukuka, insanın fitratına aykırı olan, meşru olmayan bir unsurda da; sözleşme yapılamamaktadır. (Bayrakdar; 2019; 20-23)

İKİNCİ BÖLÜM

2. HUKUKİ HAYAT

Aile işlemleri, alım satım, miras gibi konuların harici, bireylerin kendi aralarında yapmış oldukları sözleşmeler, alışverişler, borçlar hukuku olarak tanımlanmaktadır. Kur'an ve sünnetin belirtmiş olduğu borçlar hukukunu, İslam hukukçuları kapsamlı bir şekilde geliştirmişlerdir. Geliştirilen borçlar hukuku doktrini dünya genelinde geniş coğrafyalarda yaygınlaşmıştır.

İnsanların haklarını, adil ve eşit bir şekilde koruyan, İslam hukuk doktrininin amacı, yapılan sözleşmelerin İslam hukukuna uygun yapılarak tarafların mağdur olmamasını amaçlamaktadır. Eşya, mal, mal üzerinde ki değişiklikler, borç ilişkisi ile ilintili konuları ihtiva eden konular anlatılmaktadır.

Alınan bir nesne teslimden önce borçlar hukuku kapsamında iken, teslim edildikten sonra, her hangi bir sorun olması veya farklı nedenlerden dolayı; hukuki müeyyideler kapsamına girmektedir. Hukuk kurallarının yaptırımının olmasından dolayı, bütün sözleşmelerin insanın yaratılış fitratına zarar vermeyen ve yaşamış olduğumuz toplumu ilgilendiren hukuk kurallarına uygun yapılması ehemmiyetlidir. (Hacak; 2013; 5-7)

2.1. BORÇ

Borcun sebebi, İslamiyet'e uygun olup olmadığı, taraflar arasında borç ilişkisinde her hangi bir belirsizlik olmaması ve gayri meşru bir işten borcun olmaması gerekir. Tek taraflı beyan ile de kişi borçlu olabilir. Bir kişinin birine ödül vermek istemesi diğer kişiyi borçlu yapmaktadır. Bu durum karşı tarafın kabul etme durumuna kadar devam etmektedir. İslam hukukunda tek taraflı irade beyanı ile gereken hukuki işlemler, vasiyet, vakıf, hibe, ariyet, ibra ve kefalet; tek taraflı irade beyanı ile yapılmaktadır. Bir kişi bir öğrenci okutacağını ifade etse; öğrenciyi okutmakla yükümlü olur.

Borç genel olarak alım satım yani iki taraf arasında yapılan sözleşme aklımıza gelmektedir. Kişiler dini kuralları ihlal etmediği zaman; yaptıkları sözleşmede, dine, hukuki kurallara aykırı bir madde olmadığı müddetçe, sözleşmeyi diledikleri gibi düzenleyebilirler.

Sözleşmelerin hukuka uygun yapılması, şahitlerin olması, şüphe uyandıracak belirsizliklere yer vermeden akit yapılması, sözleşme sonrası, tarafların üzerine yüklenen sorumluluklarından kaçmadan yerine getirmeleri gerekmektedir. Birinin malını kullanmak veya yanlışlıkla başkasının malını kendi malına karıştırdığında; kişi borçlu olmaktadır. Hırsızlıklarda çalınan mal, hırsızdan geri alınır ve ceza verilir. Eğer hırsız malı başkasına vermiş ya da bir şekilde elinden çıkarmışsa; mal olmadığı için ceza verilir. Çalıntı malı alan kişinin bilmeden veya bilerek almasına göre hüküm verilir. Ne şekilde olursa olsun başkasının malına zarar vermek; zarar veren kişiyi mal sahibine karşı borçlu yapmaktadır.

İslam hukuk doktrininde bir kişinin bir başkasını yaralaması veya engelli hale getirmesi durumunda; kısas uygulanır veya zarar veren kişi maddi olarak diyet ödeme yükümlüğüne tabi olur. Eşlerin anlaşamaması sonrası ayrıldıklarında da; erkek eşine borçlu olmaktadır.

Bir kişi zarar gördüğünde dinen kısas hakkını diyerek karşı tarafa aynı zararı vermesi veya vermeye çalışması dinen caiz değildir; kısas uygulama hakkı ve farklı müeyyidelerde son söz devlete aittir. İşlemiş olduğu suç durumuna göre bağışlanması uygun bir suçsa; affedilip diyet almak daha uygundur. Borcun zamanında ödenmemesi ve gecikmesi durumunda alacaklının uğradığı zarar kadar karşı tarafın borcu olur. Borç zamanında ödendiğinde biter. Borçların kolay tahsili için şahitlerin, hukuki sözleşmelerin olması önemlidir. Toplumun refahı, devletin bekası için, tarafların kendi aralarında yapılan sözleşmeden doğan borçlardan, devlete olan vergi ve diğer borçlardan; konu ile ilgili bireyler ve kuruluşlar sorumludur. (Araz; 2012; 49-50)

2.1.1.Vergi

Kaynağı devlette vergilendirilmeyen gelirlerde, vergi vermemek tercih edilerek; vergi sorumluluğundan kaçınılmaktadır. Vergi vermekle yükümlü mükelleflerin, vergilerini en aza indirme çabası; vergi vermeme çabaları olmakta, vergi sorumluluğu ihlal edilmektedir. Vergi hukukunun tamamen veya kısmen dışında kalmak; hukuka aykırı nahoş bir durum olduğu için, haksız kazanç söz konusudur.

Türk vergi sisteminde çeşitli konularda yer alan, kanunla belirlenen giderler, zarar mahsubu gibi düzenlemelerle; vergide özgürlük unsurunun sınırları çizilmiştir. Vergi güvenlik kurumlarında; vergide özgürlük ilkesine uygun hareket etmeyi sağlayan düzenlemeler bulunmaktadır. Vergide adaletli olma ilkesi, sık sık dile getirilen bir söylemdir. Bu kavram dönemden döneme farklılaşarak tarihsel dönemlere göre değişkenlik göstermektedir.

Semavi dinlerde verginin olduğu gibi, çağdaş devletlerde de vergi sisteminin olduğunu görmekteyiz. Verginin mükelleflerine adil olmayı; adalet eşitlik ilkesini belirten Adam Smith'tir. Akademik ve felsefi anlamda; siyasi düşünürler tarafından benimsenip hukuksal olarak uygulamaya konmuştur. İlk olarak İtalyan anayasasında uygulamaya konan vergide adalet eşitlik sistemi; sonra diğer devletlerde uygulanmaya başlanmıştır.

Vergilendirmede fayda yaklaşımı, fayda kuramı ve alınan vergiyle kamu hizmetlerini gerçekleştirme çabası bulunmaktadır. İktidar prensiplerinin yönetimi doğrultusunda, özellikle ulus devletlerde; vergide fayda kuramının daha başarılı olduğu görülmektedir.

Anayasanın 73. Maddesine göre "kamu giderlerini karşılamak üzere" ifadesinin fayda yaklaşımına yaklaştırdığını, "ödeme gücü mali iktidarı" ve 2. Fıkradaki gibi dengeli, eşit ve adil maliye politikasının amacıdır. Vergi kaçakçılığının önlenmesi için çifte vergilendirmenin önlenmesiyle vergide adalet sağlanmaya çalışılmaktadır. Ödeme gücü az olanlar, kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak kadar sermaye kazanan bireyler ve en az geliri olanlar ise; bu gelirinde altında olan bireylerdir. En az geliri olanlar vergi alınmaması gereken gelir gurubu olarak tanımlanmaktadır. .OECD ülkeleri ile ülkemizi karşılaştırdığımızda ülkemizin Vergi yükü yaklaşık o ülkelere 10 puan düşüktür. Türkiye'deki kayıt dışı ekonomiye eklendiğinde vergi yükünün %24,9'dan %20 'altına düşmesi, vergi idare denetim personelinin yetersizliği veya farklı eksikliklerden kaynaklanmaktadır.

Net olarak bilinen tahsilatın düşük olmasıdır. Dolaylı vergilerin payının yüksek olması; düşük gelirli mükelleflerin aleyhine olmaktadır. Gelir Vergisinin 103. maddesinde gelir Vergisi tarifesi dilimleri düzenlenmiştir. 123. maddesinde de bu dilimlerin güncellenmesi, tarifenin dilimlerinin artırılmasına ilişkin yetki maddesi var ve bu tarifenin dilimleri her yıl yeniden değerlendirme oranıyla güncellenmektedir.

Türkiye'de toplam Kurumlar Vergisi tahsilatının ortalama %35'ini 100 mükellef ödemekte, diğer kalan 806.522 Kurumlar vergisi mükellefi ise, kurumlar vergisi mükellefinin %65'ini ödemektedir. 40 dönüm arazi sahibi çiftçiden buğday satışındaki kesinti 1.650, iki dönüme yakın arazi sahibinin satışındaki kesintiyle aynıdır. Yine aynı nahoş durum, 5 büyük baş hayvanı olan çiftçiden yapılan kesintiyle 149 büyük baş hayvanı olan çiftçiden yapılan kesinti aynıdır. (Çağdaş; 2020; 86-93)

Vergi kültürünü halkın bazı kesimlerinin benimseyememesi ve devletin denetimlerinde, uygulamalarında, eksikliklerin olmasından dolayı; hoş olmayan durumlar ortaya çıkmaktadır. Bir daire alım satımında dahi vergiyi az vermek için; alınan veya satılan malın fiyatı anlaşarak düşük gösterilmektedir. Toplumların vergi anlayışlarında ve kültürlerinde farklılıklar mevcuttur. İrkına, dinine, kültürüne göre sorumlulukları değişkenlik arz etmektedir.

2.1.1.1. Vergi Sorumluluğu

Ekonomik faaliyetler topluma yön veren unsurlardan sadece bir tanesidir. Halkın refahının sağlanmış olması veya

çeşitli denetim ve uygulamalarla halktan vergi toplanması; vergi alanında tüm eksikliklerin giderilmesinde yeterli olmaz. Önemli olan bütün kurallarla vergi kaçırmanın önüne geçilmesinin yanında, vatandaşın vergi ve diğer sosyal sorumluluklarında, devletine ve milletine hizmette hiçbir müeyyide olmadan hizmet etmesini sağlayacak; kültürün, inancın, aşılması gerekmektedir. İnsanların ekonomik faaliyetleri; onların bilgisini, kültürünü, inancını, bilincini yansıtmaktadır. Vergiyi veren tarafta; ekonomik kültürün içinde bulunan, aktif belirleyici taraftır.

Vergi kültürü, ekonomik, sosyal, tarihi, dini ve psikolojik unsurlardan etkilenen bir unsurdur. Günümüzde benzeri unsurlar, medya ve internetin her yerde olmasından dolayı; vergi kültürü kozmopolit bir hal aldığından, insanların zihinleri nahoşluğu normal görmeye başlamıştır.

Bu bakımdan aileden medyaya ve eğitimden hukuki düzenlemelere kadar toplum; vergi bilinci ve kültürünün ehemmiyeti ile ilgili bilgilendirilmelidir. Ulusal ve uluslararası kültürle etkileşimde olan toplum; vergi konusunda önce eğitilmeli ve bilinçlendirilmeli, sonra vergi hukukunun eksiklikleri giderilmelidir.

Düşük gelirli vatandaşlar parasal faydası düşük olduğu için, yüksek gelirli vatandaşlara oranla daha az vergi kaçırma eğiliminde bulunmaktadırlar. Vergi ahlakı toplum kesimlerinin, kültürüne, inancına, duygularına ve azda olsa siyasi görüşüne göre değişkenlik arz etmektedir. Bu anlayışın nedeni; benim tarafım senin tarafın diye hoş olmayan duyguları aşamadığımızdan, bizim tarafımız anlayışını kavrayamadığımızdan da kaynaklanmaktadır.

Eksiklik sadece toplumun vergi mükelleflerinde değil, diğer görevlilerinde de bulunmaktadır. Toplumlar arası vergi anlayışı farklılık göstermektedir. Toplumda yaşayan, dili, dini, ırkı, farklı olan bireylerinde nasıl vergiye tabi tutulması gerektiği incelendikten sonra, bireylerin maddi gücüne göre kapsamlı vergi sistemine ihtiyaç vardır. İnsanları inancına, kültürüne, çevresine ve siyasi görüşüne göre değerlendirdiğimiz hezeyan davranışlar yok edilmelidir. Nahoş düşünceler, toplumda ayrılığa ve kutuplaşmaya yol açmaktadır.

Yönetimde görevlendirmelerde, ehliyet ve liyakat vazgeçilmez unsurlardan olmalı ve alanında başarılı olan, uzman olan kim olursa olsun, vergi hukukuna aykırı bir davranışta bulunduğu zaman; mükellef veya görevli statüsüne bakılmaksızın gereken müeyyide uygulanmalıdır.

Vergi sorumluluğu kendimizin ve toplumun çeşitli hizmetlerinin karşılanması ve devletin güncel ve güçlü olması için ehemmiyetlidir. (Gencel, Kuru;2012;29-60)

Vergiyi, yararlandığımız kamu hizmetlerinin bedeli olarak yorumlamak, tanımlamak, kavramak, doğru algılamak bakımından önemlidir. Vermiş olduğumuz vergilerin hizmet olarak topluma yansıtacağı bilinci; verginin doğru algılanmasını sağlayacaktır. Devlet ne kadar güçlü olursa kendimizin ve toplumun alacağı hizmet o kadar fazla olur. Çeşitli cezaların vergi olarak yansıtılması ve verginin zorla alınan ceza olarak algılanması yanlıştır. Bireylerin daha rahat ve güvenli yaşayabilmeleri için vergi sorumluluklarını yerine getirdiklerinde uzun vadede sağlayacağı yararlar düşünülmelidir. Verginin önemi, bilinci, gerekliliği, her bireyin vergi sorumluluğu ve öneminin farkında olma bilinci anlatılmalıdır. Kötü niyetli birey ve görevlilere fırsat vermemek için, gerekli müeyyideler uygulanmalıdır. Vatandaşlar vergi sorumluluğunu, bilincini, önemini ve kültürünü tam kavradığı zaman; kendisine ve devletine olan sorumluluklarının farkında olarak, samimiyetle sorumluluklarını yerine getirdiklerinde eksiklikler giderilir. Bu unsurlar yerine getirildiğinde, devletin sermayesinde artış olacağından dolayı; savunma, sağlık, eğitim, alt yapı ve diğer ihtiyaçları karşılamada, devletin halkına daha fazla hizmet etme fırsatı olur.

2.2. SATIM

İslam hukukuna göre karşılıklı rıza ile bir malın alım satımı gerçekleşir. İnsan iradesini kullanarak ihtiyaç duyduğu ve aldığı her şey mal olarak kabul edilir. Satım sözleşmesi, mal alırken, başka bir mal vermek veya bedelini ödeyerek yapılan sözleşmedir. İslam hukukçuları alınan ve verilen mala satım sözleşmesi derken, Hanefi mezhebinde farklılık arz ederek sadece satılan mal için satım sözleşmesi olarak adlandırılmaktadır.

Satım olması için mal olması gerekir. Bazı İslam hukukçuları menfaat olan her şey maldır görüşünü savunmaktadırlar. Bir işte menfaat varsa maldır, menfaat yoksa maddi bir şeyde olsa menfaat olmadığı için mal değildir demişlerdir. Mal; biriktirilen, artan veya menfaat sağlayan bir materyaldir. Mülk ise; daha kapsamlı olan insanın bütün taşınmaz mal varlığıdır.

İslam dini, zorluğu değil kolaylığı savunmaktadır. Piyasa fiyat istikrarını, kişilerin manevi ve hukuki güvenliğini sağlamak için, satım sözleşmesi ile iki tarafında hakkını korumak için; akitle tedbir alınmaktadır. Kamu ve toplum düzeninin sağlanması; her alanda olduğu gibi kurallarla sağlanmaktadır. (Topal;2005;212-216)

2.2.1. Yasaklanan Satışlar

Bir satım belirgin bilinen bir konu değilse, bilinmezlik varsa; bu satım yasaktır. Bir şirketin içindekileri, hisseleri, borçları bilinmeden; satışın gerçekleşmesi veya bağdaki meyveler olmadan varmış gibi satım gerçekleşmesi gibi satımlar yasaktır. Bir satışta aşırı orantısızlık varsa; satanın veya alanın aleyhine büyük zarar varsa o satış yasaktır. Hile ile yalan söyleyerek almak ve satmak yasaktır. İbadet yapılması gereken vakitte satış yapmaya devam etmek, Cuma namazını umursamadan öncelikli işin ticaret olduğunu düşünerek, cuma vaktine zaman ayırmamayı alışkanlık

haline getirerek ibadet vaktinde satış yapmak yasaktır. Bir satış sonrası kar edecek kişi, o sermaye ile haram işler yapma durumu bilinirse; dine zarar verecekse veya günah olacaksa menfi durumlar ortaya çıkacaksa satış yapılmaz. İslam hukuk doktrininde konu ile ilgili verilen örnek şu şekildedir: Şarap satan kişiye üzüm satma örneği verilmektedir. Bu satıcıya üzüm satılması yasaktır. Aynı kişi haram olanların yanında sirke, üzüm suyu gibi içeceklerde imal ediyorsa, o zaman ona üzüm satmak helaldir. Bu örnek satım konusunda kapsamlı hareket etmemizde bize yol göstermektedir.

İslam dini haram yoldan para kazanan kimseler ile de alışveriş yapmayı yasaklamıştır. Yasak, insanın dışlanması gibi görünse de, kapsamlı bakıldığında insanların kurtuluşu için gayret vardır. Bütün insanları meşru alanda yaşatma gayreti ile insanın, dünya ve ahirette huzurlu yaşaması; yani son olmadan sonsuzluğu kazanması amaçlanmaktadır. Üretilmeyen arabalar, inşaatı tamamlanmamış olan binaların satılması da yasaktır. (Bilgili; 2006; 222-225)

2.2.1.1. Bilimezlik Satımları

Bilimezlik diğer bir ifade ile belirsizlik olan, tarafların daha sonraki zamanda sorunlara neden olacak satışlar, yasaklanmış satış çeşitleridir. Sözleşmeyi yapanların yapmış oldukları sözleşmede zihinlerinde soru işareti olacak her hangi bir unsur bulunmamalıdır.

Arap toplumunda bir devenin karnındaki yavrusunun doğmadan satılması veya bir kutu içinde olan bir malın, açıp baktırmadan satılması, satılacak malı alacak kişi görmeden yapılan satışlar yasaklanmıştır. Bu örneklere benzer alışverişler; dinen caiz değildir ve bir bilimezlik söz konusudur.

İslam hukuk doktrininde tüketicinin korunması, huzur ve güvenliğinin sağlanması Hz Peygamber ile başlamıştır. Tüketicinin refahı zarara uğramaması, ekonominin düzeni, İslam'ın temel prensiplerindedir. İslam hukuk doktrinini, ticaret hayatında; ahlaklı, saygılı, doğru olmayı ve hileli iş yapmadan, adaletli bir ticaret yapılmasını istemektedir. (Alkış; 2019; 79-81)

2.2.1.2. Gabin Satımları

Satışı yapılmış mala, başkası tarafından farklı tekliflerde bulunulması, pazara getirilen malın yolda alınması, simsarlık yapmak, bulunmuş olduğu bölgedeki insanlara malı satmayıp dışarıdan gelen insanlara daha pahalıya satmak ve bir malı hileli bir şekilde satmak yasaktır.

Az aldatma ve çok aldatma olarak adlandırılan unsur, gabin olarak adlandırılmaktadır. Piyasanın fiyatından fazla fiyata satış yapmak sözleşmeyi etkileyecek şekilde satış yapmak yasaktır. Fazla fiyata satışla ilgili hukukçuların farklı görüşleri bulunmakta ve kar yapılması için yüksek fiyata satılabilir görüşü savunulmaktadır.

Satış yaparken yalan söylemeden, satmış olduğu malın kusurlarını ifade ederek, satıştan daha fazla kar yapmak için karlı satmak uygundur Çünkü hileye, yalana başvurmadan, her insanın daha çok kar etme hakkı bulunmaktadır. Yetimin hakkı yenmişse, vakıf ve kamu malları ile piyasa fiyatının üzerinde kar yapılmışsa sözleşme iptal edilir. (Aslan; 2003; 8-9)

2.2.1.2.1. Satış Sonrası Pazarlık

Bir malı alan kişiye bir başkasının gelerek sen bu malı alma, sana daha kalitelisini aldığı fiyattan daha uygun fiyata ben vereceğim teklifi ve alan kişinin önceki sözleşmeyi feshetmesi caiz değildir ve dinen, ahlaken nafoş bir davranıştır.

Pazarlık sonrası, kurallara riayet etmeden, bir başkasının satıcıyı veya alıcıyı caydırması; sonradan ortaya çıkan bir unsur olduğundan dolayı yapılan pazarlık geçerli değildir. Bu vb. pazarlıklar, İslam ve Türk hukuk doktrinine aykırı olduğundan dolayı sözleşme iptal edilir.

Eğer başkasının sözleşmesini bozan kişi itiraz ederek objektif bir delil sunamazsa; itirazının bir hükmü olmamaktadır. Bazen tarafların itirazları değerlendirildikten sonra o konu askıda kalır veya şartların değişmesi sonucu tekrar değerlendirilmeye tabi tutulur. (Tüzüner, Öz; 2015; 440)

2.2.1.2.2. Pazara Geleni Karşılama

Bir tüccarın şehre mal getiren birini, malını şehre götürmeden, yolda durdurup malını alması yasaktır. Tüccarın malını ucuza alıp pazarda daha fazla fiyata satması veya mal getiren kişinin fiyattan haberi olmadığı için malını ucuza vermesi sonrasında tüccarın aldığı malı pahalıya satması yasaklanmıştır.

Tüccarın yolda peşin alarak şehirlie pahalıya satması durumu şehirlinin zararına, fiyattan haberi olmadan yolda satılması durumu ise köylünün zararına olacağından dolayı mekruhtur. Kurala uyulmadığından yasak ihlal edilmiş olmaktadır.

Şehirli köylü örneği, farklı belde veya şehirlerarası mal getirme durumu içinde geçerlidir. Bu tür alışverişlerde mal sahibinin sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır.

Akitte tarafların tartışmasına mahal veren, üzen unsurların olmaması şarttır. Amaç akidin sıhhatli şekilde gerçekleşmesi ve anlaşmazlıkların olmamasıdır. (Güney; 2010;494-498)

2.2.1.2.3. Başkası Adına Satış

Bir malı yani köylüye ait bir malı şehirlinin daha pahalıya satması şehirlinin zararına olacağından yasaklanmıştır. Aynı mal şehirde varsa her hangi bir sakıncası yoktur. Şehirde ticaret yapan birinin malını gizleyip şehirlie satmayarak köylüye daha pahalıya satması haramdır.

Köylünün malını piyasa fiyatına göre satmak için getirmiş olması, köylünün malını satması için şehirlinin yanına kendisinin gitmesi, köylünün fiyatlardan habersiz olması ve halkın o mala gereksinim duyması durumunda satım haram olmamaktadır. Aynı ticareti yapan farklı kişilerin gizlice anlaşarak fiyat yükseltmesi yasaktır. Eğer kendi aralarında yapmış oldukları gizli anlaşmadan sonra satış yaparak para kazanmışlarsa satılan mallar tespit edildikten sonra gerekli ceza uygulanır.

İnsanın bir başkasına iş yaptırması için ona güvenmesi gerekir. Vekilin müvekkilinin işini yapması için, müvekkilin icapta bulunması ve vekil tayin etmek istediği kişinin de vekillik yapacaksa kabul etmesi gerekir. Vekilin, vekilliği reddetme hakkı da bulunmaktadır. Kişiye icap isteği ulaştığında, bir şey demeden o işi yapmaya başlamışsa kabul etmiş sayılmaktadır. Üretimden satış aşamasına kadar tüketicinin korunması gerekir. (Öziyici; 2002; 105-110)

2.2.1.2.4. Hileli Artış Satışı

Bir malı satarken kusurlarının bildirilmesi gerekmektedir. Araba, ev, arsa veya farklı bir malın satımında, müşteriyi kandırmak caiz değildir. Alışverişlerde mağduriyetlerin olmaması için görünen malın eksisi ve artı yönlerini fark edebilmek için; alanında uzman kişi ile beraber alınmalı ve sözleşmede tüm ayrıntılar belirtilmelidir.

Hileli olarak satılan malda aldanan kişinin sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Malı alan müşterinin bir malın kusurlarını bilerek ve isteyerek normal değerinde almasında bir sakınca bulunmamakta ve yapılan sözleşme geçerli olmaktadır.

Hile, iki taraf arasında veya taraflardan birinin üçüncü kişilerle anlaşma yapması ile yapılmaktadır. Hile her hangi bir malın, eşyanın ayıbını, kusurunu gizleyerek karşı tarafa satması sonrası gerçekleşmektedir. Kıyafetin boyanarak satılması sonrası hile gerçekleşmiş olur. (Arı; 2012; 250)

2.2.1.3. İbadeti Engelleyen Satım Yasası

İslam hukuk doktrininde cuma vakti iç ezanın başlaması ile yasaklanan satımlardır. Diğer vakitlerde her hangi bir yasak yoktur. Hanefi mezhebine göre cuma vakti yapılan satışlar, harama yakın bir satış olarak değerlendirilmektedir. Diğer görüşlere göre haramdır. Ancak yapılan satışın iptal edilip edilmeyeceği görüşü tartışmalıdır.

Eğer satım yapan kişi hiç bir şekilde cuma vaktine gelmiyor veya geldiği halde farza yetişememişse satım iptal edilir. Bedenin ihtiyaçları olduğu gibi ruhun ihtiyaçlarının da karşılanması için ruhu güçlendiren ibadetler ehemmiyetlidir. İslam devletlerinin çoğunluğu, farklı inanç ve ırk ayrımı yapmadan insanların manevi değerini korumaya önem vererek hukuki koruma altına almışlardır. Yapılan bu uygulama diğer dünya devletleri tarafından da benimsenerek desteklenmektedir.

Ülkemizde hukuki olarak bireyin manevi haklarını koruma kanunu; Fransız kanunundan alınarak uygulanmaya başlanmıştır. Günümüz dijital dünyasında sanal ortamdaki paylaşımlar, tartışma, video ve paylaşılan yazılar gibi çeşitli unsurlarda manevi hak kavramı kapsamına girmektedir. Bazen paylaşım yapan kişi ve paylaşılan unsura göre maddi hakta oluşmakta ve kitleler harekete geçerek üzücü durumlarda yaşanabilmektedir.(Akın; 2020; 122)

2.2.1.4. Harama Yönlendiren Satış

İslam hukukunda bir satış haram olan bir unsura yol açıyorsa o satışı yapmak yasaktır. Bir üzümü şarap üreten bir kişiye satmak bu satışa net bir örnektir. Şarap üretene üzüm satılmaz. Fakat şarap satan kişi başka helal olan gıdalar da satıyorsa, satılmasında sakınca yoktur.

Kişiler arasında ki iletişim, alışverişler, kendi özgür iradeleri sonucu gerçekleşmektedir. Özgürlük, başkasının malına, maneviyatına, sağlığına ve topluma zarar vermediği zaman özgürlüktür. Toplumun huzuru için tüm insanların bir birlerini anlayarak saygı duyması gerekmektedir.

İnsanın herkesle iletişim kurma hakkı, ticaret yapma hakkı bulunduğu göre, kendisine, çevresine, topluma yararlı olan ve olabileceğine inandığı; bilgili, bilinçli olan insanla ticaret yapmalı ve onun enerjisini, sermayesini artıran, fırsatlar vermelidir. (Ateş; 2006; 88-90)

2.2.1.5. Caiz Olmayan Ticaret

Milli piyango, faiz, içki satışı ve diğer haram işlerle ticaret yapan kişi ile ticaret yapmak caiz değildir. Kişi helal olan işlerle ticaret yapıyorsa, o malları almak caizdir. Helal ve haram oranı belli değilse alım satım yapılmışsa iptal edilmez. Sonraki ticarete önceki alışverişte haram ve helal oranı belli olmayan mal öğrenildiği için alınmaması gerekmektedir.

Ticaret yapan kişinin malının haram ve helal oranı bilinmiyorsa, tedbirli davranmak ve o kişi ile ticaret yapmamak daha uygundur. Malların kar amaçlı alınıp satılması toplumun istek ve amaçlarını gerçekleştirmektedir. Harama ve helale dikkat etmeden ticaret yapan kişi meşru olmayan yollardan da para kazanmaya meyyal olacağından dolayı; topluma zarar verme ihtimali bulunmaktadır. Ticaret, bir toplumu ayakta tutan bedenin ruhu gibidir. Ruhun güçlü olması, bedenin, zihnin sağlıklı kalması; insanın İslam dinine göre yaşamasıyla ilintilidir. Ruhun güçlü olması bedenin hastalıklarını unutturur. Bedenin güçlü olması ruhu iyileştirmez. Her ikisinin de sağlıklı olması ve huzurla yaşayabilmesi için meşru bir hayatı tercih ederek, Allah'ın istediği doğrultusunda yaşamamız büyük ehemmiyet arz etmektedir.

Hız peygamber de insanların çalışarak kazanması sonucu başarılı olmasını övmüştür. Fakat bir başka hadisinde ise dünya ve ahiret için eşit çalışmamızı ve meşru yollardan kazanç elde ederek; dünya da huzurlu bir hayat sürerek, ahiret hayatını da kazanmamızı tavsiye etmiştir. Bu bakımdan ticarete hileden, faizden, tefecilik ve İslam dininin yasaklamış olduğu bütün unsurlardan kaçınılması gerekmektedir. (Çalışkan; 2018; 27-28)

2.3. SATIM ÇEŞİTLERİ

Bir mala kar koyarak satılması, kar koymadan satılması, zararına satış yapılması, pazarlık edilerek satılması olarak dört çeşit unsurla adlandırılmaktadır. Aşırı derecede zararına ve karına satmak bireyler arasında sorun oluşmasına neden olacağından caiz değildir.

Sözleşme yapan kişilerde sorun oluşmayacaksa satış oranlarında kar veya zarar oranında her hangi bir yüzde yoktur. Aralarındaki anlaşmaya göre alım satım yapabilmektedirler. Veresiye taksitli satışlarda da malın fiyatını karşılıklı anlaşarak artırmak caizdir. Fakat standart satışların dışında zor durumda olan bir kişiye karşı fahiş fiyatla satmak haramdır.

Satış işleminin karşılığında ilk akla gelen para almaktır. Paranın dışında, alıcı ve satıcının anlaşması durumunda; mal

karşılığında mal değerinde mal vermek, takas yapmak veya satıcı farklı bir işini yaparak ta borç ödenebilir. Aralarında ki meşru olan her türlü sözleşme caizdir. (Dalgın, 199: 100)

2.3.1. Takas

İslam hukukuna göre karşılıklı rıza bazı durumlarda tek taraflı irade ile genel olarak iki tarafın anlaşması sonrası üçüncü kişilere, başkalarına zarar vermemeleri şartıyla; aynı değeri taşıyan mallarda takas yapılmasında her hangi bir mahsur yoktur ve bu şartlarda takas caizdir.

Takas iki tarafında yerine getirmesi gereken unsurdur. Bu tür alışverişte alacaklı alacağını almış olur ve borçlunun borcu kapanır. Takas tarafların bir birine teklif etmiş olduğu haktır; İki tarafında rızası sonrası gerçekleşmiş olur. Bir tarafın borcunu karşılamadığı halde, alırsan bu malı al demesi veya alacaklının, borçlunun malını; rızası dışında vermeye mecbur bırakması takas olmamaktadır. İrade beyanı sonrası icap ve kabul gerçekleşmelidir.

Takas iki taraf için de bir kolaylıktır. Borçlu borcunu ödemiş olur ve alacaklı alacağını tahsil eder. Alacaklının alacağına kolaylık sağlayan takas, borçlunun da borcunu vermesine yardımcı olan bir unsurdur. Takas, bankalar ve şahıslar arasında kolaylık sağlayan pratik bir işlemdir. (Kahraman, 1998; 3-8)

2.3.2. Kiralama

İslam hukukuna göre bir malı başkasına kullanması için kiraya vermeden önce yapılan sözleşmedeki maddeler net belirgin olmalı ve her hangi bir olumsuzluk olduğu zaman bilinçli yapılan sözleşmeye tarafların itiraz etmemelidir. Kira denilince genelde ev araba veya köy yerlerinde arazi kullanımı olarak bilinmektedir. Ev veya diğer kiralamalarda, anlaşma sonrası; sözleşme hukuka uygun yapılmalıdır.

Otomobil kiralalarında kaza, yıpranma, yaralanma, ölüm ve meşru olmayan ticari iş eylem ve alım satım yapmak gibi çok çeşitli olumsuzluklar olma ihtimali yüksek olduğundan dolayı; mal sahibi ve kiracının sözleşmeye çok dikkat etmesi gerekir. Yapılan sözleşme sonrası menfi ve müspet durumlar olduğunda, tarafların mağdur olmaması için; hukukun kapsamında olan sözleşmeler yapılmalıdır. Oto kiralama şirketleri, aracı kiraya vereceği kişinin menfi durumlarını araştırdıktan sonra; aracı vereceği kişinin ve otomobilin bilgilerini hukukun belirtmiş olduğu sisteme kayıt etmelidir.

Birey hangi ülkede yaşıyorsa, dini sorumluluklar bağlayıcı olmakla birlikte, bazı olumsuzluklarda dini kurallara uymayan tarafın vs. tarafların veya kendisinin mağdur olmaması için; sözleşmelerin hukukun savunacağı şekilde yapılması ehemmiyetlidir. İslam dininde yönetime itaat farzdır. İtaat etmemek, başkaldırmak haramdır. Bu bakımdan, hukuki müeyyideler çok önemlidir. (Kaya; 2014; 316-325)

2.3.3. Önalım

Mal sahibine, satım sözleşmesine uygun gelir getiren bir malı, müşterinin ödediği bedel sonrası; aynı fiyattan mülküne alma yetkisi veren bir hakkı ifade etmektedir. Birleştirmek, müşteriye ve mal sahibine haklar vermektedir. Mülk sahibinin akarını satmasına kullanmasına bir engel bulunmadığı için, sınırlandırma yoktur.

Birleştirme unsuru; hissedarlarından birinin malının, bir şahsa geçmiş olması, bir ve birkaç işlem sonrası, vd. ortaya çıkacak olan şahıslara malın geçmesini engellemektedir. Komşusu ile yapılan iş durumunda; gelirlerin anlaşamayacağı insanların eline geçmesi engellenerek, komşuluk iletişiminin devamı ve sosyal birlik sağlanır. Paylaşılmamış her malda bu sözleşme vardır. Bir kişinin hissedarlarından veya ortaklarından birinin izni olmadan malını satması caiz değildir.

Bir arazinin hisseli olması, bir dairenin ortak olması, ticari otomobil, otobüs vb. unsurlardan, sağından, solundan, bitişiğinden bağlantılı olan iş yeri gibi gelir getiren ve bir değeri olan malın, hisse sahiplerinden birinin malını satmak istemesi durumunda; öncelikle ortağına veya mal sahiplerine satacağını belirtmesi gerekmektedir. İzinsiz satılan malı mal ile ilintili olan kişinin aynı fiyattan geri alma hakkı bulunmaktadır. (Demirbaş; 2016; 250-255)

2.3.3.1. Zarar Edilen Sözleşme

Vasiyet, miras yoluyla başkasına geçen mallarda birleştirme hakkı kullanılmamaktadır. Bireyin birleştirme hakkını kullanabilmesi için, eşya, akarı olan taşıt, arazi, iş yeri gibi unsurlarla sözleşme yapılmış olması gerekmektedir. Kişi mala bedel ödemesi sonucu elden çıkması durumunda, birleştirme hakkı kullanılabilir.

Alacaklının borçludan alacağını isteme hakkı, borçlunun ise borcunu ödeme zorunluğu bulunmaktadır. Bu yükümlülüğü yerine getirme unsuruna dar kapsamlı borç ilişkisi denmektedir. Alacaklı ve borçlu arasında ilişki ile ilintili birden fazla tarafın olması; ikincil hakları içeren borç ilişkisini ifade eden hukuki unsurdur.

Kişinin alacağını istemesi sonrası; borçlunun borcunu ödemesi edim olarak tanımlanmaktadır. Borçlu borcunu ödeyebilir veya ödemeyebilir. Yapılan tüm sözleşmeler, ileride doğacak olumsuzluklarda mağdur olmamak için, akitlerin hukuki müeyyideler çerçevesinde yapılması gerekir.(Tümerdem;2018, 4-6)

2.3.3.2. Müşterinin Malı Alması

Müşterinin malı kesin olarak aldığını gösteren sözleşme bulunması ve satımı engelleyici bir işlem yapması durumunda önalım hakkı kullanılır. Malı alan kişinin beğenmeyerek iade etmesi ve akarın hileli satım olmasından dolayı tarafların sözleşmeyi iptal etmeleri durumunda önalım hakkı kullanılmaz. Hisseli gayrimenkuller alınırken ve satılırken sorun yaşamamak için o alanda uzman kişi ile beraber alınıp satılmalıdır.

Sözleşmeyi yapan kişinin sözleşme yapmaya yetkili olması, sağlıklı olması, tehdit, hile, aldatma, baskı gibi unsurların olmaması gerekir. İrade beyanlarını özgürce kullanan tarafların, bu beyanlarını hukuka uygun yaparak sözleşme yapmalıdırlar..

Sözleşmelerde iptal hakkını kullanma hakkı bulunmaktadır. Bir tarafın karşı tarafa iptal etme istek bildirisi ulaştığında iptal olur. Çeşitli sözleşmelerde, özellikle maddi bir şey alan kişinin; parayı sözleşme yaptığı kişinin hesabına yatırmalıdır. Sözleşme yaptığı kişinin yakınının veya yönlendirildiği bir şahsın hesabına yatırması durumunda işlem gerçekleşmiş olmamaktadır. Mağduriyetlerin olmaması için yapılan sözleşmeler kapsamı araştırıldıktan sonra

yapılmalıdır. (Unver; 2010; 65-72)

2.3.3.3. Önalım Hakkı

Önalım hakkının kullanılabilmesi için, sözleşmeye konu olan akarın satım esnasında, birleştirme hakkını kullanacak kişiye ait olması, birleştirme hakkı kullanılana kadar mülkiyet altında tutulması gerekir. Bu hak, dolaylı bir hak olduğu için belirli işlemlerin yapılması sonucu kazanılmaktadır. Miras sonrası paylaşımlarda sık karşılaşılan unsurlar arasında yer almaktadır.

Ortak gayrimenkul alımı sonrası hissedarlardan birisi hissesini satmak istediğinde, ilk önce ortağına teklifte bulunmalıdır. Habersiz bir şekilde başkasına satması caiz değildir.

Bir kişi bir malı satmak istediğinde öncelikle ortağına, yakınlarına söylemesi, üçüncü kişilerin teklif ettiği fiyattan öncelikle ortağı ve yakınlarının alması için teklifte bulunması dini ve hukuki sorumluluktur. Bu satım esnasında hileli yollara başvurulmamalı, fiyat yüksek gösterilmemelidir. Kanunlara uygun düzenlenen satım dine uygun olmadığında; inanç sorumluluğunun sorumluluğu devam eder. Taraflarda anlaşma olmazsa konu hukuki olarak sonuçlandırılır.

Yargının vermiş olduğu karar sonrası, yargıya konu olan mal müşteriden hak sahibine geçer. Müşterinin yapmış olduğu masraflar, ilk belirlenen fiyat ve değerinin artışı toplam maliyeti eklenir, eğer akarda birden çok hak sahibi varsa, eşit hisseye sahipeler eşit oranda, farklı oranlarda hisseleri bulunuyorsa; herkesin hissesi oranına göre mal paylaşılır. (Demirtabak; 2008; 100-107)

2.3.3.3.1. Önalım Hakkının İptali

Birleştirme hakkı olan kişinin, akarın satılmasına açık veya kapalı izin vermesi, malın tamamının değil de bir kısmının satılmasına izin vermesi ve birleştirme hakkını kullanacak kişinin malın satılmasını haber aldığı halde gereken sürede hakkını kullanmaması durumunda hakkını kaybetmektedir.

İslam hukuk doktrininde süre bir yıldır. Günümüz de paranın değer kaybına uğrayacağından, mağduriyetlerin yaşanmaması için sözleşmede süre kısaltılmalı veya sermaye değerinin kaybolmaması için; altın üzerinden hesap edilerek akit yapılmalıdır.

Taraflardan biri peşin olarak ticaret yapmak istemesi veya altın değeri üzerinden de zarar edeceğini ifade etmesi durumunda akit yapılamaz. Güncel işlemler hesap edilerek, piyasa durumuna göre hesap edilip sözleşme yapılır. Konu ile ilintili birey veya bireylerin, anlaşarak haklarından feragat etmeleri sonrası ön alım haklarını kaybetmiş olurlar. Bu işlem, konunun içeriğine göre hukuk çerçevesinde gerçekleşmektedir. Haklı sebeplerin olması durumunda önalım sözleşme hakkından feragat eden kişinin sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. (Ormancı; 2019; 267-269)

2.4. ŞİRKET

İslam hukuku doktrininde ticari ve hukuki hayat, toplumların sosyal kültürel hayatı dikkate alınarak belirlenmektedir. İki, üç veya daha fazla kişinin bir araya gelerek menfaat elde ettikleri, para kazandıkları kuruluşlar, toplumların yapısına, farklı zamanlara göre değişkenlik arz etmektedir.

Sözleşmeler, hukuka uygun açık, belirgin, karşılıklı rıza, faizden uzak kalma, risk almama gibi konular çerçevesinde yapılmalıdır. Müslüman toplumlardaki uygulamalar şirket konusuna örnek olmuştur. Bazen de bu konu şartsız kar paylaşımı, kazanılan mahsule göre anlaşma, zirai ortaklık anlaşması gibi unsurla adlandırılmaktadır.

İslamiyet'te şirketler günah veya sevap olmayan mülk ve sözleşme şirketleri olarak sınıflandırılmıştır. İrade ve irade dışı ortaklıklar olarak açıklanmıştır. Bazı şirketlerde bireyler hisse aldıkları için, icap ve kabul olmadığından dolayı akit sayılmamaktadır.

İcap ve kabul tüm sözleşmelerde yapılması gereken bir unsurdur. İslam hukuku şirketleri, kuruluş içeriklerine göre tanımlanmaktadır (Aslan, Kayapınar; 2020; 653-660)

Halk Şirketi: Kamuya ait olan mallardan bütün toplumun yararlanmasını ve bu yararlanmada herkesin eşit olduğunu tanımlayan şirket türüdür. İki veya daha fazla kişinin yararlanabileceği, hak anlamında, şirketin maddelerine göre yararlanma hakkı olan herkesin, eşit şekilde yararlandığı şirket olarak tanımlanmaktadır.

Mülk Şirketi: Kişinin kendisinin aldığı mal, hibe, miras, kendi isteği veya isteği dışında, her hangi bir mal veya hak üzerinde iki ya da daha fazla kişinin ortaklığını ifade eden şirkettir. Müşterek olan bu mallar, hakkı olan şahıslara eşit şekilde paylaşılır. İslam da ibadetler, davranışlar, farz, vacip, sünnet, haram ve haram olmayan unsurlar olarak adlandırılmaktadır. Aklın niteliğine uygun olan, ruhu güçlendiren bütün fiil ve davranışlar, insanın yaratılışına göre yaşamasına katkı sağlayarak huzurlu olmasını sağlamaktadır.

Sözleşme Şirketi: Hukuki olarak ve örf dili tanımında sözleşme şirketi, iki veya daha fazla insanın sermayelerini bir araya getirerek emek vermeleri sonucu elde edilen kar paylaşımıdır. İslam hukuk doktrininde şirketler; Emval Amal ve Girişim Şirketi adlarında tanımlanmıştır. Emval Şirketi; ortakların ticaret yapmak için bir araya gelerek anlaşmaları sonucu, sermaye koyarak elde edilen karı paylaşmak için kurmuş oldukları şirkettir. Amal Şirketi; iki ya da daha fazla insanın bir araya gelerek kurdukları, emek sarf edilerek kurulan ve çalıştırılan şirkettir.

Girişim Şirketi; Ortakların kredi, borç para ve taksitle mal alarak kurmuş oldukları şirkete girişim şirketi denir.

Belirtilen bu şirketler ortakların yetkileri ve hakları bakımından, ortaklıkta yetki ve hissedar şirketi olarak iki çeşit ayrıma tabi tutulmaktadır.

Ortaklıkta Yetki: Ortakların şirket için koymuş oldukları bütün mallarda kar ortak olup ve ortakların bir birine kefil olduğu tam yetkili olduğu şirket, ortaklıkta yetki şirkettir. Hissedar Şirketi; kurulan şirkette ortakların eşitliği söz konusu değilse bu şirkete ise hissedar şirketi denmektedir. İslam hukuk doktrininde bu grupta altı şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerden konu ve içerik bakımından farklı olan mudarebe, zirai Ortaklık ve zirai emek adlı ortaklıklarda bulunmaktadır. Mudarebe: Ortaklardan birinin sermaye ile ve bir kaç kişinin ise emek ile katılarak kurmuş oldukları, belli bir oran üzerinden kar paylaşımı yaptıkları şirket türüdür. Bu şirket günümüz İslami

bankacılığına benzer şirket çeşitliliği, açıklık, bilgilendirme bulunmaktadır. Sermaye sahipleri ve emek verenlerin bir birlerine güven duydukları bir şirkettir.

Zirai Ortaklık: Zirai ortaklık olan bu ticarete, bir tarafın arazi diğer tarafın emeği bulunmakta, yapılan anlaşma sonrası elde edilen ürün sermaye ye dönüştürülerek belirli bir oranda kar paylaşımı yapılmaktadır.

Zirai Emek: Bağ ve bahçe sahibi olan birinin bahçeye emek vererek ürünün ekilmesi, sulanması, bakımı gibi tüm hizmetlerini yapacak olan kişi ile anlaşarak çıkan ürünün belli bir oranda paylaşılmasıdır. İslam hukuk doktrini boş bir arazisi olan kişinin araziye ağaçlandıracak bir insanla anlaşmasını ve büyüyen ağaçların arazi sahibi ve emek sahibi arasında belli bir oranda paylaşımını teşvik etmiştir.

İslam hukukunda meşru olan, her türlü ticaret teşvik edilmiştir. Ticaret yaparken, alış verişte kimsenin mağdur olmaması için, açık, şeffaf, risk almama gibi unsurlar olmazsa olmazdır. Sözleşme maddelerinin İslami ve müeyyidesi olan hukuki kurallar çerçevesinde yapılması ehemmiyet arz etmektedir. Ticarete güven önemli bir unsurdur fakat bütün riskler göz önüne alınarak önlem alınması gerekir.

İslam hukuk doktrini, ticarete, borçlar hukuku ve şirketlerin hukukundaki düzenlemeleri ihtiva ve ihata etmektedir. İslam toplumundaki ve diğer toplumlardaki gelişmeler sermaye biriktirme ihtiyacına gereksinim duyulduğundan; İslam hukuk doktrininde köklü değişiklikler yapılmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte mevcut şirketlerin geliştirilmesi, eksikliklerinin giderilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Küçük çapta ticaret yapan işletmecilerin, daha sağlıklı ve güvenli ticaret yapabilmesi için, bazı değişiklikler yapılarak yatırımcıların güvenle ticaret yapmaları sağlanmalıdır. Dijitalleşen dünyada, kripto paraların çoğaldığı sanal ortamda, hesapların boşaltılması gibi risklerin önüne geçilmesi ve sanal para sorumlularının sorumluluklarının artırılması gerekmektedir. Müslümanların ve mazlumların haklarının savunulması için bireysel hareket eden İslam dünyasındaki güçler birleştirilerek belirgin güç haline getirilmelidir. Kötü niyetli şahıslara fırsat vermemek için, günümüz teknolojisi ve kozmopolit kültürde değerlendirilerek, kapsamlı yasal düzenlemeler getirilerek uygulanmalıdır. Ticarete öncü olan tüm kuruluşların değişen dünya düzeninde ağır sorumlulukları bulunmaktadır. (Elsöz; 2002, 11-20)

2.4.1. Ariyet

Bir kimseye bir malın belirli bir süre verilmesine ariyet sözleşmesi denir. Alınan malın bir bedel ödemediği kullanılması içeren sözleşmedir. İki tarafında anlaşması sonucu yapılan bu sözleşmede mağduriyetlerin yaşanmaması için; İslam hukuk doktrini, sözleşmenin sağlıklı olması ve yardımlaşmaya teşvik için, özel ve genel hükümlerle anlaşmazlıkları önlemektedir.

Ariyet olarak verilen mal bir menfaat beklentisi ile verilmez. Ödünç alınan malda yıpranma zarar olursa kasıtlı olmadıkça alan kişi ödemekle yükümlü değildir. Malı ödünç alan teslim edinceye kadar o maldan sorumludur. Mal sahibi malını verirken hangi şartlarda kullanımına izin vermişse o şartlarda kullandıktan sonra belirtilen sürede iade etmelidir.

Mal sahibi kişi kasıt olmadan da malda zarar meydana geldiğinde; ödeme şartı ile vermişse zarar ödenmelidir. Ödünç alınan bir otomobilin kaza yapması sonrası ortaya çıkan masrafların ödenmesi gerekir. Yıpranma adı altında bir ücret talep edildiğinde bu yardımlaşma olmaz kiralama olur. (Kisbet; 2015; 14)

2.4.1.1. Ödünç Mal

Birine geri istemek şartıyla verilen mala ödünç mal denir. Toplumun her hangi bir kesiminde yaşamını devam ettiren ihtiyacı olan birinin Allah rızası için ihtiyacını gidermek için ödünç olarak verilen materyaldir. Bir kişinin başkasına ödünç para vererek ihtiyacını karşılaması ve farklı bir beklenti içinde olmamasıdır. Durumu müsait olan kişinin ihtiyacı olan kişilere karşılıksız yardım etmesi İslam hukuk doktrininde sevaptır.

Hız Peygamber bir kişi birine sadaka verdiğinde on kat sevap, ödünç olarak borç verirse on sekiz kat kazanır buyurmuşlardır. Borç verilen kişi zamanı geldiği halde ödeyemez ise alacaklı olan kişi sıkıştırmazsa; verdiği paranın iki katı kadar sevap olur. Bu yardımlaşmalar toplumun birlik beraberliğini ve huzurunu artırır. Yardım eden insanda baki hayat için gerçek sermayesini kazanmış olur ve dünya hayatında da yardım severliğinden dolayı ruhu sakin, kalbi huzurlu, gönlü rahat olarak mutlu bir hayat yaşar. Fıkıh tanımında birisine ödünç olarak; para, altın, gümüş, döviz, Kripto para verilmesi anlamlarına gelmektedir.

Ödünç verilen unsurun veren kişiye bir menfaat sağlamaması gerekir. Borç olarak verilen unsur tedavülde kalmışsa; borç verdiği zamanda ki değeri hesaplanarak değer kaybına uğratılmadan verilmelidir. Ödünç veren kişinin zarara uğratılmaması ehemmiyet arz etmektedir. Klasik olarak borç veren kişinin her hangi bir vade şartı olmadan verdiğini alma hakkına sahip olmasının sebebi; yardım amacıyla vermesinden dolayı zarara uğramaması için, isteme hakkı bulunmaktadır. Ödünç mal gönül hoşluğu ile ve bir beklenti içinde olmadan yapıldığı için iyilik olarak tanımlanmaktadır. (Karaçam; 2020; 48-52)

2.4.1.2.Hibe

Bağışlamak anlamına gelen hibe, İslam hukuk doktrininde bir malın bedelsiz olarak verilmesi anlamındadır. Verilen malda her hangi bir süre sınırı bulunmamaktadır. Mal, süresiz olarak alan kişindir. Kur'an-ı Kerimde hibe konusu sadaka ile ilintilidir. Hukukçular hibeyi Hz Peygamberin hadislerini örnek alarak yorumlamaktadırlar.

Kur'an-ı Kerim ve Hz Peygamber hibeyi, yardım etmeyi, hediye vermeyi teşvik etmekte ve Allah'ın rızası için karşılık beklemeden yapılan iyiliklerin hakkın nezdinde çok büyük karşılığı olacağını ve gerçek hediye verenin Allah cc olduğunu bildirmektedir. Allah'ın insanlara vermiş olduğu hediyeleri saymak mümkün değildir.

Doğadaki güzellikler, çevremizdeki doğanın düzenini sağlayan canlılar, insanı üstün varlık olarak ve kusursuz yaratması, her insana, canlıya, ayrı bir özellik vermesi ve hiç birinin birine benzememesi, bütün atmosferin insanın hizmetinde olması, insana verilen hediyelerin bir kaç tanesidir. Bütün canlı ve cansız varlıkların insana olan

hizmetindeki rolünü ve bilinen bu bilgileri; ayrıntılı olarak açıklamak onlarca yüzlerce ciltlere sığmaz. Bir malın başka birisine karşılıksız olarak verilmesini, İslam hukuk bilginleri, diğer konulardan ayırmak için hibe olarak açıklamışlardır. Bir şeyi hibe olarak adlandırmak için malın karşı tarafa geçme şartı bulunmaktadır. Hibe kazandırıcı bir sözleşme türü olarak tanımlanmaktadır. Diğer sözleşmelerdeki kurallar hibede de geçerlidir. Her iki tarafında razı olması, hibe edilen malın var olması, verilen kişinin eline geçmiş olması gerekmektedir. Hibe sözleşmesinde; karşı tarafa hiç bir şüphe olmadan malı teslim şartı vardır. Bir tarafın hibe edip diğer tarafın kabul etmediği zaman hibe geri alınır.

Bazı şartlar hariç Verilen malın geri alınması caiz olmaz. Hisseli olan malların teslim edilememesinden dolayı sözleşme geçerli olmaz. Belli şartlarda yapılan hibe karşı tarafın sözleşmeye uyduğu müddetçe hibe geçerli olmaktadır. Bazı şartlarda verilen hibenin bağışlayana geri dönmesi caiz olup olmadığı konusu şartlı hibe, iade edilen hibe, kısmi hibe, isimleri ile adlandırılmaktadır. Hibe edilen kişinin mal eline geçtikten sonra sözleşme geçerli olmaktadır.

Şartlı Hibe: Bir kişinin başka birine yaşadığı sürece bir malı vermesi ve öldüğünde geri alınmasına denmektedir. İslam hukukunda hibe edilen kişinin ölmesi durumunda; mal, hibe edene veya mirasçılara geri dönmektedir.

İade Edilen Hibe: Bir insana bir malın bağışlanması ve mal bağışlanan kişinin bağışlayandan önce ölmesi halinde, bağış yapana geri dönmesine iade edilen hibe denmektedir. Bağışlanmanın geri dönmesi için çeşitli nedenlerin ve hukuk onayının olması gerekmektedir.

Kısmi Hibe: Oturma hakkı olarak tanımlanan kısmi hibe, Türk medeni kanununda bir mülkün belirli bir bölümünde veya tamamında ikamet etme hakkıdır. Bir şahsa, yaşadığı müddetçe oturması için verilen bir mala kısmi hibe denmektedir. Mülkün bağışlayanda olması ve kullanım hakkının bağışlananda olması caizdir. (Yılmaz; 2017; 213-226)

2.4.2. Havale

Bir şeyi başka yere aktarmak anlamına gelen havale, İslam hukukunda bir borcu, bir kişinin sorumluluğundan, başka kişinin zimmetine nakledilmesi anlamındadır. İslam hukukunda havale işlemi, sözleşme ve kurallara tabidir. Bu işlemin normal ve hukuken yapılabilmesi için tarafların rızası, ehliyeti olması gerekmektedir. Tarafların işlemin yapılmasına itirazı olmazsa geçerli olmaktadır.

Borcun ikinci borçluya geçmesi, alacaklının ve yeni borçlunun razı olması ve anlaşması gerekir. Önceki borçlu ile yeni borçlunun anlaşması da alacaklının rızası ile geçerli olur. Kişilerin ödeme durumları farklılık göstermesi durumunda; alacaklının zarar görme ihtimali olmaması için herkesin rızası şarttır.

Borç, zimmete geçmeyen, meşru olmayan bir unsur ise, İslam hukuk doktrini bağlamaz. Hukukun kuralları her konuyu ihtiva etmemektedir. Havale işlemi tarafların anlaşmasına uygun yapılmışsa eski borçlu ve borcunu ödeyen borçtan kurtulur. Çek ve poliçe yoluyla yapılan borç nakli, İslam toplumunda ve batı toplumunda uygulanan uygulamalardır.

Batı toplumunda poliçe usulü borç naklinin beş asırlık bir geçmişi bulunmaktadır. Batı toplumu uygulamayı Endülüs Müslümanlarından ve haclı seferleri vasıtasıyla öğrenmişlerdir. Dünyada yüzyıllardır geniş coğrafya da etkisini gösteren Müslümanların, güncel sorunların cevabını İslami açıdan cevaplamışlardır. Kur'an-ı kerim ve sünnette bütün Müslüman toplumlara; yaşadıkları coğrafyanın kültürüne, medeniyetine uygun hukuki düzenleme yapmaları tavsiye edilmektedir.

Havale işlemleri konusunda farklı görüşlerin bulunması, kültürleri farklı olan toplumların kendi düzenlemelerinde serbest olabileceğini tavsiye eden dinin; insanların durumuna göre, tanımış olduğu özgürlükten kaynaklanmaktadır. Havale yapılan kişi kanıt bırakmadan borca itiraz ederse, ölümü sonrası iflas ettiği için malı yoksa ve yargı kararı ile borcu sona ermektedir. Malı olan kişinin borcu, ölümü sonrası mirasçılardan alınmaktadır. Vefat eden kişinin, cenaze namazı kılınmadan borcu araştırılır, cenazeye gelenlere sorulur, borcu varsa alacaklılara ödeme taahhüdü verildikten sonra helallik alınır. (Bedir M. Servet B. Abdüsselam A. Necmettin K. Abdullah D. 2010; - b- 153-156)

2.4.3. Kefalet

Her hangi bir kişinin borcunu ödemediğinde o borcu ödemeyi üstlenmek, bir şeyi başka bir şeye katma durumuna kefalet denmektedir. İslam dini insanların borçlarının ödenmesinde bir birlerine yardımcı olmalarını önermektedir. Yardımlaşmanın sıhhatli olabilmesi ve mağduriyetler yaşanmaması için sözleşmelerin müeyyideleri önemlidir. Kefalet sözleşmesi ticari hayatta yer almasından dolayı, İslam hukuk doktrininde de yer almakta ve ayrıntılı düzenleme bulunmaktadır. Sözleşmenin amacı, yapılan işlemler sonucu muhatapların zarar görmemesi ve mağduriyetlerin olmaması için tarafların sıkıntı yaşamamalarıdır. Kefalet sözleşmesinin İslam hukuk doktrininde yapılmasında her hangi bir sakınca yoktur.

Kur'an'ı Kerim ve Hz Peygamberin sünnetinde konu ile ilintili özel bir açıklama bulunmamaktadır. İnsanların iletişimleri borç ilişkisi gibi konular, Kur'an-ı kerimde açıklandığından dolayı kefalet sözleşmesini de Kur'an-ı Kerim dolaylı bir şekilde ihata etmektedir.

Hiz. Peygamber, kamu malını zimmetine geçirenlerin, intihar edenlerin, teröristlerin, gaspçıların, borçluların cenaze namazını kaldırmaktan çekindiği nakledilmektedir. Kefalet sözleşmesini alacaklının ve kefilin kabul etmesi gerekir. Sözleşmede kefil, borçlu gibi sorumludur. Kefalet sözleşmesi para ve mal konusunu ihtiva etmektedir. Bir şahsın konu ile ilgili mahkemede bulunacağı gibi, mal ve para dışındaki unsurlar için de taahhütlerde bulunularak kefil olabilmektedir. İslam hukukunda geçerli olan sözleşme şartları kefalet sözleşmesi içinde geçerlidir. Kefilin hukuki sorumluluğu, yeterli yaşta olması, akıllı olması, kefil olduğu borcu ödeyecek kadar güce sahip olması, kimin yararına kefil olduğunu ve kimliğini bilmesi gibi şartlar aranmaktadır. Bu şartlar hukuk doktrininde konuların durumuna, ayrıntısına göre değişkenlik arz etmektedir.

Kefalet sözleşmesi borcun ödenmesi veya alacaklının alacağından vazgeçmesi ile sona ermektedir. Alacaklının,

borçlunun veya kefilin ölmesi ile sözleşme sona ermemekte mirasçılarının hak ve sorumluluğu devam etmektedir. Bireysel kefalette akde konu olan kefilin ölmesi ile kefillik sona erer. Bu bakımdan yapılan sözleşmeye ölüm sonrası nasıl hareket edileceğini içeren maddeler açık anlaşılır bir şekilde eklenmeli; tartışmaya ve mağduriyetlere yol açacak maddeler bulundurulmamalıdır.

Kefalet borçluya yardım amaçlı bir sözleşme olduğundan, kefilin bu iyiliğine karşılık ücret talep etmesi uygun değildir. Borçlunun başka bir seçeneği yoksa kefile ücret ödeyerek sözleşmeyi gerçekleştirebilir. Günümüz şartlarında yardımlaşma, dayanışma duyguları yok olduğundan teminat mektubu gibi farklı yollar tercih edilerek sözleşme gerçekleştirilmektedir. Bireysel kefilliklerde yardımlaşmayı, kefil, borçlu, veya alacaklı kötüye kullanma tehlikesi olduğu için, tarafların bu sözleşmeleri avukat aracılığı ile yapmaları, mağduriyet yaşamamaları için ehemmiyetlidir. Bir kişinin mağduriyeti, bir ailenin mağduriyetine sebep olacağından dolayı bu sözleşmeler yapılırken dikkatli olunması gerekmektedir. (Acar; 2013; 148-158)

2.4.4. Rehin

Alıkoymak anlamı taşıyan rehin ile ilgili Kur'an-ı Kerim de, borcun karşılığında rehin bir mal alın buyurulmuştur. Bazı durumlarda borca karşılık her hangi bir resmi işlem yapılsa da alacak tahsil edilememektedir. Alacağın zamanında borçludan alınması sonucu borç ödenmiş olur. Her zaman, borçlu borcunu çeşitli nedenlerden dolayı vadesi geldiğinde ödeyemeyebilir. Ödenmeyen borçtan borçlu sorumlu olmakta ve alacaklı kredi verirken ödeme gücünü değerlendirerek aynı ve şahsi olarak iki şekilde teminat altına almaktadır. Havale, kefalet, şahsi teminatı tanımlamakta, bir malın rehin edilmesi ise; aynı teminat olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde şahsi teminatların önemini yitirdiğini görmekteyiz. Genel olarak aynı teminatın ehemmiyeti artarak devam etmektedir. İnsanlar kendini riske atmamak için bir malı rehin alarak borç vermektedirler. Borç verenin maddi kaybının olmaması ve kredi alanın sorumluluğunun ciddiyetini bilmesi açısından aynı teminatla sözleşme yapmak daha güvenli ve sağlıklıdır. Alacaklı veya borçlunun ölümü sonrasında da hak anlamında mağduriyet yaşanmamaktadır. Rehin unsurunun ticarete borç verene ve alana faydası bulunmaktadır. Borç veren mağdur olmamakta, alan ise aldığı sermaye sayesinde ticaretini devam ettirmektedir. Rehin sözleşmesi de diğer sözleşmelerde olduğu gibi icap ve kabul ile gerçekleşir. Sözleşmeye konu olan işlem gerçekleşmediği müddetçe anlaşma geçerli olmamaktadır. Rehin teslim edilmeden anlaşma feshedilebilir. Sözleşme sonrası rehin edilecek malı hukuki müeyyideler çerçevesinde teslim etmek zorunludur.

Borçlu olan kişi kendi mülküne ait olan veya üçüncü kişiye ait olan bir malı sahibinin izni ile rehin verebilir ve alacaklı veya borçlu birden fazla olabilir, bir kaç borçlu, borçlarının değerinde bir malı rehin olarak verebilir, alacaklılarda bir malı rehin olarak alabilir.

Sözleşme sonrası verilen borç ve rehin aynı tarihte yapılması gerekmektedir. Rehin akdinin meşru olduğunu Kur'an-ı kerim; ey iman edenler karşılıklı borçlandığınız zaman onu yazınız, yazacak bir şey yoksa rehin alınız ayetiyle bildirmektedir. Alışverişlerde yakınım, arkadaşım, dostum ifadelerinden ve duygusal davranışlardan uzak kalarak, dini ve hukuki kurallara uygun sözleşme yapılmalıdır. (Atalay; 2014; Sayfa:18)

Bir mal ikinci kez rehin olarak verilemez. Eğer mal hisseli ise her hissedar sahibinin kendi hissesini rehin verme hakkı vardır. Hisse sahiplerinin sözleşmeden doğan müspet ve menfi konularda taraf olma hakkı bulunmaktadır. Rehin edilen malın, alacaklı verdiğini alamadığında, alacağını tahsil edebilmesi için, malın satışa elverişli olmalıdır. İslam hukuk doktrini ile Türk hukuku karşılaştırıldığında; Türk hukukunda rehin daha kapsamlı ve ayrıntılı açıklanmıştır. (Akgündüz; 2017; 110-116)

2.4.5. Emanet Mal

İnsanların güvendiği kişilere bir malı emanet etmesidir. Fıkıh doktrininde de vedia başlığı altında tanımlanmaktadır. Bir malı başka kimseye koruması için verilmesidir. İslam hukukunda sözleşme taraflarının karşılıklı anlaşması sonrası yapılır. Başka sözleşmelerdeki şartlar vedia akidinde de geçerlidir.

Tarafların hukukun kabul edebileceği şartları taşıması ve emanet edilen malın bir değer taşıması gerekmektedir. Malı emanet olarak alan kimse güvenilir sayılmaktadır. Titizlikle korumuş olduğu mala art niyetli olmadığı halde bir zarar geldiğinde; o zararda emanetçinin bir sorumluluğu yoktur.

Emanet malı alan kişinin iyi niyet taşımayarak yapmış olduğu plan sonucu olumsuzluk ortaya çıkmışsa güvenilirliği ortadan kalkar; zararlardan sorumlu tutulur, maddi ve manevi gerekli müeyyideler uygulanır. Sorumsuz davranışların sorgulanmaması toplumdaki güvenin sarsılmasına, birlik, beraberlik ve yardımlaşma duygularının yıpranmasına neden olur. (Eser; 2015; 95-96)

Hız Peygamber münafıklığın üç alametinden biri de verilen görevi kötüye kullanma, emanete ihanet etme olarak ifade etmiştir. Mal ücret karşılığı emanet edilmişse karşılıklı anlaşma olduğu için; emaneti alan tarafın hukuki sorumluluğu artmaktadır. Ücret aldığı halde tedbir almadığı için zarar gören kişinin malını, emanetçinin karşılaması gerekmektedir. (Dölek;2011; 115)

2.4.6. Buluntu Mal

İslamiyet insanların huzurlu ve güvenli yaşamalarını istemektedir. Düzenin sağlanmasını gerektiren konunun içeriğine ve şartlara göre belirli unsurlar bulunmaktadır. Bulunan eşyanın, hayvanın, hak sahibine verilmesi de bu kurallardan bir tanesidir. Başkasının malını sahibine vermek dini, vicdani ve hukuki bir sorumluluktur. Hak yemeyi, malı eksik teslim etmeyi, İslam hukuk doktrinini yasaklamıştır. Hz Peygamber bulunan malların sahibine teslim

edilmesi ile ilgili emir ve tavsiyelerde bulunmuştur. Asıl amaç; bir malın sahibi bulunmazsa dahi malların ziyan olmaması ve korunması için bir takım kurallar bulunmaktadır.

Hız Peygamberin belirtmiş olduğu gibi bulunan mal ilan edilip bir yıl bekletilmelidir. Bir yıl içinde sahibi gelip malını tanımlarsa iade edilir. Bulunan unsur; buluntu mal ve bulunan hayvan olarak ikiye ayrılmaktadır. Bulunan malın zayı olmaması için onu alıp korumak vaciptir. Kendisi için alıp el koymak ise haramdır. Bulunan malı kişi sahibine iade etmek için almışsa o mal sahibine iade için emanet hükmündedir. Sahiplenme düşüncesi için almış ise mala gelen her türlü zarardan sorumlu olmaktadır.

Buluntu malı ilan eden kişi malın özelliklerini, kötü niyetli kişilerin sahiplenmemesi için açıklamalıdır. Buluntu malın ilan süresi bir yıldır. Birinci hafta her gün, diğer haftalarda bir defa ilan yeterlidir. Değerli malların minimum bir yıl veya sahibinin bulunamayacağına kanaat getirilinceye kadar ilan edilmesi gerekir. Günümüzde teknolojinin gelişmiş olmasından dolayı kayıp malların sahiplerinin bulunması daha kolay olmaktadır.

Değersiz olan malların uzun süre ilan edilmesine gerek yoktur. Sopa, ip gibi değeri olmayan malların sahibi bulunmamışsa bulan kişinin kullanması caizdir. Bulunan malın sahibi gelmezse; bulan kişinin ihtiyacı varsa kendisi kullanılabilir, fakire verebilir. Fakire verdikten sonra sahibi gelirse; değerini ödeme yapıp yapmamakta serbesttir. Bulunan hayvanların korunması, masrafı, bulan kişiye veya başkasına değil devlete aittir. (Kaynar; 2018; 25-50)

2.4.7. Yetki Vermek

Sorumluluğu yüklenmek olan yetki, tarafların anlaşması sonrası bir tarafın diğer tarafı hukuki olarak temsil etmesidir. Kişinin bizzat kendisini temsil etmesi için bir başkasına yetki vermesidir. Yetki verilene vekil, yetkiyi veren kişiye müvekkil denmektedir. İslam dini insanların hayatlarını kolay bir şekilde yaşamalarını ve mağdur olmamalarını amaçlamaktadır. Farklı işleri yaparken bilen kişiye ve dürüst kişiye yetki verilerek, işin sağlıklı şekilde sonuçlanması ve zarar görülmemesi amaçlanmaktadır.

İslam hukuk doktrininde bazı ibadetlerin yapılması içinde yetki verilmektedir. Zekât, haç, kurban, kefaret gibi maddi olan ibadetlerin yerine getirilmesinde ve boşanma, evlenme, satım, şirket, sulh, hibe, bir malı alma gibi tek taraflı veya iki taraflı borç ilişkilerinde vekâlet verilebilmektedir.

Tarafların karşılıklı anlaşması sonrası yetki verilir. Tarafların hak ehliyetine sahip olması, yetkinin açık, belirgin ve hukuka aykırı olmaması, vekilin yaptığı işi müvekkilinin de yapabilmesi ve meşru bir iş için yetki verilmesi gerekmektedir. İslam hukuk doktrinine uygun olmayan unsurlar için yetki verilmemektedir. Yetki sözleşmesini vekil veya müvekkil istediği zaman sona erdirebilir. Vekil ücret almışsa; yapmak için üslenmiş olduğu işi tamamlaması veya ücreti iade ettikten sonra vekillikten vazgeçmesi gerekir.

Bir işin tamamlanması sonrası müvekkilin vekile ücret ödemesi için anlaşma yapılmışsa müvekkil iş bitince sözleşmeden vazgeçerse yetki ücretini ödemekle sorumludur. Kişinin şahsi cezaları, şahitlik ve bedeni ibadetlerde yetki geçerli değildir. Yetki sözleşmesi; taraflardan birinin çeşitli sebeplerle ehliyetini yitirmesi, ölümü ve müvekkilin farklı nedenlerden dolayı uygun görmediği vekilini azletmesi ile sona ermektedir. (Köse; 2008; 226-228)

2.4.8. Yargılama Hukuku

İslam'ın insan ilişkilerinde belirlemiş olduğu kurallar, adaletli bir hukuk sisteminin olması ile geçerli olmaktadır. Bireysel düşüncelerin ve yaşantının başkasının özgürlüğüne zarar vermeyecek şekilde olması gerekmektedir. İnanç tek başına yeterli olmayacağından dolayı müeyyidesi olan hukuk, toplumun güvencesidir. İnsanın dışı, topluma yansıyan davranışları bir düzen içinde denetlenmelidir. Bu faaliyeti yargılama hukuku sağlamaktadır. Fıkıh, bireyi, toplumu, dini dünyevi yönleriyle değerlendirerek; toplum ve fert ayrımı yapmadan rehber olmaktadır. Davranışların bilinçli veya kazaen yapılmasına göre, hükümde farklılık olmaktadır. Bu İslam'ın deruni hassas konulara da rehber olduğunun bir göstergesidir.

Hukuk, istikrarı sağlamada açık delilleri kabul ederek objektif kararlar verir. Fakat insanın bir işin çözümünde kalben razı olmama ihtimalinden dolayı, şahısların arasındaki çözümü, ilkeleri, hukuken belirlenmiştir. Yargının vermediği bir hakkı; şahsın alma hakkı bulunmamaktadır. Fakat yargının kararı olmayan bir borcun dinen ödenmesi gerekir; borçluya böyle sorumluluk yüklenerek, kişilerin inançlarının adaleti gösterilmektedir. Hz Peygamber bana ihtilafı konularla geldiğinizde biriniz haksız olduğu halde kendisini güzel ifade edip deliller sunmuşsa; benim kendisine verdiğim hakkı almasın. Zira ben ona ateşten gömlek vermişimdir buyurmuştur. Hukukun haksıza, haklı olarak karar vermesi, kişinin haklı olduğunu göstermez. Allah her şeyi bilmektedir. Adaletin sağlanması için; zahire göre karar veren yargılama hukukunun olması gerekir. İslam'ın kültüründe adli işlemlerin, hukukun, özel önemi bulunmaktadır. Toplumda adaleti sağlayacak görevliler, bilgili, bilinçli, objektif kararlar verebilecek kişilerden olmalıdır.

Adalet sağlanmasında hukukun önemi kadar, kuralları uygulayıcılarında rolü büyüktür. Fıkıhta, zengin, gelişen hukuk doktrini bulunmakta ve değişen dünya düzenine uygun hükümler uygulanmaktadır. İslam hukuk doktrininde yargılamada adaletin sağlanması için; gerekli bütün bilgiler kitaplarda bulunmaktadır. İslam hukukunda haksızlığa uğrayan bir kimsenin; hakkını alması için gerekli idari yerlere başvurması gerekir. Kendi almış olduğu kararlar ve gücü ile hareket etmesi caiz değildir. Yönetimde, idarede, kim olursa olsun, isyan, idareciyi umursamamak; caiz görülmemiştir.

Adaletin sağlanması ve çeşitli sorunlar olmaması için emre itaat şarttır. Yönetimde olan kişi dini kurallara, hukuki kurallara uygun hareket etmese dahi, bu isyanı değil, onun için dua etmeyi gerektirir. Davacının dava için delillerini sunması ve davalının konuyu kabul etmemesi durumunda yemin etmesi gerekmektedir. Yemin etmesi istenen kişi yemine yanaşmazsa aleyhine karar alınmasına vesile olmaktadır. İslam'da yalan söylemek, yalan yere şahitlik etmek, rüşvet almak, kul hakkı yemek, başkasının hakkını gasp etmek suç ve günahlardan olduğu için, adil yargılamayla hukuka hizmet etmektedir. (Kaya;2016;187-193)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TİCARİ HAYAT

İslam dini insanları bireysel ve sosyal yaşamda da iyiyi, güzeli, doğruyu öğütlediği gibi, ticaret hayatında da insanların helal yoldan rızıklarını kazanmalarını istemektedir. Toplumların çeşitli örf, adet, görgü kuralları vardır. Kur'an-ı kerim geçmişten, günümüzden ve gelecekte haber veren ilahi bir kitaptır.

Kur'an-ı Kerim; bireylerin, toplumların dünya ve ahiret hayatına ilişkin konularda bil verdiği gibi, ticari konularda da bilgi vermektedir. İnsanların büyük ticareti hangi kurallara uyduğunda kazanacağı hatırlatılmaktadır. Bu kurallarla birlikte güncel konularda, ticari alanda nasıl hareket edilmesi ile ilgili, İslam öğretisinin yön verdiği bilgiler anlatılmaktadır.

Hukuk kuralları ve din kuralları bir birini tamamlayan unsurlardır. Dini değerler ise ahlak kuralları ile tamamlanır. Kural ve değerler bir birinden ayrılmayan bir bütündür. İslam Mekke döneminden başlayıp; imanla birlikte ahlaka da önem vermiştir. Yaşam tarzı, istek ve ihtiyaçlar, gelişen ve değişen dünya ile değişmiştir. Bu değişiklikte birlikte, iyiler ve kötülerin mücadelesi de farklı boyut kazanmıştır. Kötüler İslamiyet'i gereksiz zararlı gösterme gayreti içinde bulunmaktadırlar.

Kur'an-Kerim 1400 yıl önce hakka karşı olanlara meydan okumuş, zaman geçtikçe daha iyi anlaşılması, tüm konuları ihtiva etmesi, bir benzerinin yazılamayacağı ve değiştirilemeyeceği gibi konularla da meydan okumaktadır. Asırlar önce vermiş olduğu bilgilerin birazı tespit edilmiş ve bazı bilgilerse halen bulunamamıştır. (Köse; 2017; 12)

3.1 HELAL KAZANÇ

İçki, kumar, uyuşturucudan para kazanmak, yalan konuşarak ve her türlü meşru olmayan yoldan kazanç sağlamak, İslam dininde haramdır. Herkes kabiliyeti doğrultusunda emek harcayarak kazancını elde etmelidir. En büyük sermaye emektir. Başkasının malına göz dikmeden, kendi alın terimizle kazancımızı elde etmeliyiz.

İlim öğrenmenin farz olduğu gibi, rızık elde etmekte bütün Müslümanlara farzdır. Hz Peygamber hiç kimse kazandığı rızıktan, emek verdiğinden, daha hayırlı bir şey yemiş değildir buyurmuşlardır. Kolay para kazanmak için bir işi, görevimiz olduğu halde, hızlı veya farklı şekilde yaptıktan sonra, komisyon alınması rüşvettir. Sosyal hayatla ilgili davranışlarımızda hata yapmamak için; tüm kuralları öğrendikten sonra öğrendiklerimize göre yaşama gayreti içinde olmalıyız.

Haram yoldan para kazananların sonunun hüsrana şahit olmaktayız. Haksız kazanç sağlayan insanlara hukuki müeyyidelerin izin vermemesi, toplum tarafından dışlanma şeklinde olduğu gibi, bu tür insanlar; haram kazanmalarından dolayı bazen canlarından da olarak, sonsuz hayatlarını da tehlikeye atmaktadırlar.

Dünyada ki yaşam tarzımıza göre sonsuz hayattaki durumumuz belirlenmektedir. Sağlığa zararlı olan, İslam Hukukunun yasaklamış olduğu bazı unsurlar haram ve yararlı olan, dinin tavsiye ettiği unsurlarsa helaldir. Domuzun gıda olarak kullanılması, temizlenme durumu olmadığı için; dönüştürülse de haramdır. İnsan fitratına yararlı olan her şey helal, zararlı olanlar ise haramdır. (Şimşek; 2019; 2-5)

3.1.1. Faiz Yasağı

İslamiyet faizi ticarete ve sosyal alanlarda yasaklamıştır. Faizin haksız bir kazanç olması, sosyal dengeyi bozması, bireyin, toplumun, zararına olmasından dolayı faiz haramdır. Allah bir şeyin kullanımını serbest bırakmışsa güzeldir helaldir. Yasak etmişse kötüdür haramdır. İslam dini nakil dinidir. Belirgin olan yasaklarda bence ifadesi, anlamsız olduğu gibi insanın dinden çıkmasına neden olabilir.

Allah alış verişin helal olduğunu, faizin ise haram olduğunu buyurmuş, alış verişte faiz gibidir diye kendilerince kıyaslama yapanların cezalandırılacağını belirtmiştir. Rabbimiz faiz günahı işleyenler için eğer tövbe ederlerse geçmişte yapmış oldukları faiz işlerini bağışlayacağını müjdelemiştir.

Hız Peygamber İslamiyet gelmeden, cahiliyeye dönemindeki faizi kaldırmıştır. Faize bulaşmayarak haksızlık yapmamış olduğunuz gibi, haksızlığa da uğramamış olursunuz buyurmuşlardır. On dört asır önce Hz Peygamber cahillik döneminden kalma diye değerlendirmiş ve Kur'an-ı Kerimde de belirgin ayet olduğu halde tekrar ticarete faiz ile iş yaparsak; bin dört yüz yıl önceki işi yaparak cahilce iş yapmış oluruz. İslam dini faiz ile ilgili olumsuzluklardan bahsetmiş, faiz veren kişilerin maddi olarak zor durumda olacağını belirtmiştir. İslam dini öncesinde de farklı milletlerde de faiz sorun oluşturmuş, faiz verenlerin lehine zenginleşme olmuş, borç alanlar ve faiz ile ticaret yapanlar mağdur olmuşlardır.

Roma hukukunda milattan önce 342 yılında bu tür faiz ile ilgili sorunlar olduğundan dolayı faiz yasaklanmıştır; Tevrat içinde faize ilişkin Huruç kitabının 22 ve 25. Ayetlerinde bir fakire ödünç verirken üzerine faiz koymayınız.

Hristiyanlıkta da "Luka incilinin 6. Babında ki 33-36. Ayetlerinde eğer siz birine iyilik ederek bedelini alırsanız günah işleyenlerden farkınız olmaz, günah işleyenlerde iyilik edip ücret alır, düşmanlarınıza dahi iyilik ediniz ödünç veriniz hiç bir bedel ücret talep etmeyiniz. Zira o kötülükte ısrarcı olanlara nimet verendir. (Deniz; 2006; 121-132)

3.1.2. İne Satışı

Her hangi bir malı taksitli, vadeli sattıktan sonra daha uygun fiyata geri alınmasına ine satışı denir. Malı geri alma faaliyetini üçüncü kişi araya girerek alıp taksitli satan kişiye verince aynı tanımla, ine olarak değerlendirilmektedir. Satış işlemi faiz olmadığını göstermek için; art niyet, şüphe, hile varsa haramdır. Birine bir otomobili vadeli beş yüz bine sattıktan hemen sonra üç yüz elli bin peşin ücretini ödeyerek otomobilini geri alması; kişiye üç yüz elli bin verdi fakat beş yüz bin borçlandırdı, bu ine ye bir örnektir ve haramdır yanlış alışveriştir. Bir kişi birine gidip bir mal sorsa, o kişi o anda değil de, sonra geldiğinde satsa dinen caizdir.

Bir alıcı bir başkasına gitse bir malı alması için aracı yapsa, kar oranını vereceğini söylese; ne kadar kar vereceği ile ilgili her hangi bir anlaşma yapmasa mekruh olan bir alış veriş olur. Malın taksitli satışı sonrası, aradan zaman geçince peşin alınır; iki farklı sözleşme olması ve tekrar para alışverişi olmasından dolayı İslam hukukuna uygundur. (Turan; 2015; 129-133)

3.1.3 Döviz ve Para Değişimi

Değerli para değersiz parayı saf dışı bırakır. Döviz almak satmak vadeli olmamak şartıyla dinen caizdir. Dövizin, altının, gümüşün, vadeli alımı satımı İslamiyet'e uygun değildir. Çeşitli görüşler olmakla birlikte şüphe taşıdığından dolayı, peşin alınıp satılması gerekmektedir.

Altın tarihi süreçe ve günümüzde değerini ve önemli bir materyaldir. Teknolojinin yaygınlaşması ile döviz harici kripto para çeşitleri gün geçtikçe artmaktadır. Dövizin genel sistemden etkilenmesi, Kripto paralar da devlet güvencesi olmaması ve dolandırılma durumunun çok olması, altını değerli yapmaktadır.

Kripto paraların çok kazandırmasından dolayı, küçümsenmeyecek sayıda birçok insan bu paralara yatırım yapmaktadır. Fakat yönetimde olan kişi, yatırılan bu paraları alıp farklı yerlerde yaşamaya başlamakta veya dijital ortamda; rahat bir şekilde kötü niyetli insanlar tarafından paralar başka hesaplara aktarılmaktadır.

Kripto para piyasası risk taşımaktadır. Kredi çekip evini satıp kaybeden sayısız insanlar bulunmaktadır. Benzeri mağduriyetlerin olması, bu paralarda ve kullanımında belirsizlik olması, devletin mağdur olanların mağduriyetini giderememesi, bu piyasa ile ilgili belirgin kanunların olmaması gibi nedenlerden dolayı Kripto para alımı caiz değildir. Bir altın kolye, bilezik, gümüş veya bir takı aynı cinsten başka bir şeyle takas edildiğinde, takasta hangi tarafın malı diğerininkinden değerli ise, malı değerli olan değer fazlalığının karşılığını beklemeden o anda para olarak alır. Dövizin, altının, gümüşün vadeli satışı dinen caiz değildir.

İslam hukuku şekil serbestliği bakımından sözleşmeyi uygun bulduğu için, vadeli olmamak şartıyla döviz alınıp satılmasını caiz görmüştür. Diğer akitlerde tarafların risk almadan ticaret yapması esası olduğu gibi paranın da parayla değişimi peşin olmalıdır. Hz Peygamber, altını, gümüşü, peşin olmayınca satmayınız buyurmuşlardır. (Doğan; 2018; 232-235)

3.2.ENFLASYON BORÇ İLİŞKİSİ

Bir kişi başka birine para cinsinden borç verdiğinde ödeme zamanına kadar para değer kaybederse, alacaklının enflasyon farkını isteme hakkı vardır. 2000 TL borç veren bir kişinin bir yıl sonra parası %50 değer kaybına uğramışsa alacaklı 1000 TL fazladan daha alma hakkına sahip olur. Burada her ne kadar sorumluluk devlete ait olsa da, borçlunun alacaklıya; aldığı miktarı ödemesi enflasyon farkından kaçınması doğru olmamaktadır.

Borcu döviz ve altın olarak veren kişinin ise enflasyon farkını isteme hakkı, alan kişinin ise ödeme yükümlülüğü yoktur. Taksitli vadeli alım satımlarda bu fark hesaplanarak sözleşme yapıldığı için, her hangi bir enflasyon farkı alma verme durumu söz konusu değildir. Fakat kişi vadeli sözleşmedeki zamanda, borcunu ödemeyip geciktirmişse; geciktirdiği zamanda oluşan değer kaybını, ödemekle yükümlüdür.

Faizle vade farkı, farklı konulardır. Vade farkında ticari sermayenin eksilmemesi, tekrar mal alınması gerektiğinden veya ticaret yapmasa da sermayenin değerinin korunması gerektiği için; vade farkı koyması uygundur. İlk çağlarda ele alınan faizde ise; emek sarf edilmeden haksız kazanç bulunmaktadır. (Destebaşı, 2018; 34-37)

3.2.1. Vadeli Satış

Malın teslim tarihinden sonra ileri tarihli ödemeye vadeli satış denmektedir. Eşit veya farklı taksit biçiminde ödeme düzenleyerek satılan malada vadeli satış denmektedir. Taraflar eşit taksit, ara taksit, peşinat verme gibi konuları anlaşarak akit yaparlar. İcap ve kabulde her iki tarafın rızası yeterli olmaktadır.

Vadeli satışı, bazı İslam bilginleri alan ve satanı ihtiyaçlarından dolayı, vadeli alım satım yaptıklarını savunarak, para değeri üzerinden yorum yaparak uygun görmekte idiler ama bu benimsenen bir görüş değildir. Genel olarak benimsenen görüş; vadeli satışın caiz olduğudur. Vadeli satışlarda fiyat artırılmadığında, vadeli verdiği maldan vade tarihinde alacağı para ile peşin fiyatla ucuza mal alamaması, paranın değer kaybına uğraması, alacağı mala zam gelme durumu gibi nedenlerden dolayı iktisadi hayatı menfi olarak etkiler.

Vadeli satılan bir malda fiyat belirlenmemişse, ödeme günü fiyat belirlemeden sattığı malı satan kişi o gün o malı, tekrar ne kadara alabilirse; kendi kar oranını da ekleyerek sözleşme yapar. Bir malı almak için başka bir malı rehin olarak verdikten sonra aldığı malın değerini ödeyince; rehin verdiği malı tekrar geri alabilir. İki tarafın bu kurallar çerçevesinde sözleşme yapması caizdir.(Gözübenli;1997;7-10)

3.2.2 Pey Akçesi

Tarafların anlaşma sonrası, bir malı alacak olan kişi, aldığını belirtmek için, anlaştıkları limitin az bir kısmını önceden vermesine pey akçesi denir. Eğer sözleşme den vaz geçersen verdiğim sana ücret senindir diye anlaşma olursa bu pey akçesi olur. Bir alışveriş sonrası pey akçesi veren kişi cayarsa verdiği ücreti alamaz, satan kişi cayarsa aldığı ücretin iki katını verir. Bu sözleşmede belirtilen zaman için geçerlidir. Zaman aşımı geçtikten sonra malı satan kişi vermekle, alan kişi ise almakla yükümlüdür. Piyasadaki ekonomik hareketlilikten kaynaklanan kar ve zararlardan etkilenmemek için, pey akçesi bir sözleşmeyi tescil etmek anlamı taşıdığı gibi, verilen limite göre, olumsuzluk durumunda; maddi yaptırımını da olmaktadır.

Kur'an-kerimde ticaretle ilgili konular genel anlatımla anlatılmaktadır. Hadislerde ise ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır. İslami finans bankacılık sistemlerinde de, müşteri bir malı almak istediğinde belirli bir ücret ödeyerek akidin bağlayıcılığını kabul ederek talimat verir.

Her hangi bir olumsuzluk olduğu zaman, çeşitli masraf ve zararlar; müşterinin önceden vermiş olduğu paradan karşılanmaktadır. Yapılan sözleşmelerde anlaşmanın durumuna göre pey akçesi olarak verilen ücret; anlaşma bozulduktan sonra geri verilmez. Güvence bedeli olarak verilen ücrette ise; menfi durum ortaya çıktığında zararlar hesaplandıktan sonra artan para iade edilmektedir. İslami finanslar fiili zarar olarak belirlenen ücreti iade etmektedir. Türk borçlar kanununda da cayma bedeli olarak adlandırılan ücreti veren kişi cayarsa alamaz, alan kişi cayarsa aldığı ücretin iki katını ödemektedir. Yapılan sözleşmede ayrıntılı anlaşma yoksa tarafların cayma bedelinden daha fazla bir ücreti talep etme hakları bulunmamaktadır.

İslam bilginlerinin çoğu pey akçesi ücretini; haksız kazanç olduğu görüşünü savunmuşlardır. Fakat günümüzdeki İslam hukuk doktrini, günümüz ekonomisi ve şartlarını değerlendirerek, bu alışverişin doğal, anlamlı, caiz, yapılabilir bir anlaşma olduğunun fetvasını vermişlerdir. Alan kişinin aradaki zamanda cayma hakkının olduğu, satan kişinin ise o malı sattığı için başkasına satma fırsatını kaybettiğinden ve tekrar satması için zamana ihtiyacı olması, mülkün yer işgal etmesi, kar yapmadığı halde kira, su, elektrik gibi masrafların olacağından dolayı pey akçesini sözleşmenin içeriğine göre vermemek hakkıdır. (Onur; 2021;105-118)

3.3. İSLAMİYET'TE KAR

İslam hukuk doktrinde kar haddinde belirli bir sınırlama yoktur. Fahiş fiyat ve kar haddi bir birinden ayrı konulardır karıştırmamak gerekir. Piyasa fiyatı oluşmadan alıcının ve satıcın yalan söylemeden hileli bir davranışta bulunmadan istedikleri oranda alma satma hakları mevcuttur.

Hız Peygamber Hizam' a kurbanlık koyun alması için bir dinar veriyor. Hizam bir dinara iki koyun alıyor birini bir dinara satıyor, bir koyun ve bir dinarı Hz Peygambere getiriyor. Resul'ü Ekrem seviniyor tepki göstermiyor. Bu örnekte kar oranı % 100 dür. Hz Peygamber'in fiyat belirlemek için her hangi bir müdahale etmediği bilinmektedir. Bu bakımdan aldatici reklamlara başvurmada piyasa koşullarına göre kar haddinde net bir oran bulunmamaktadır. Devlet gerekli gördüğü durumlarda piyasaya müdahale eder, riskli durumları engeller. Genel iktisadi sorunların yaşanmaması için bu olması gereken bir müeyyidedir. (Zubair, 1995, 220-22)

3.3. 1. Hava Parası

Hava parası; Kiracının kiraladığı yeri boşaltması ya da devretmesi sonrası yeni kiracıdan alınan paradır. Bazı durumlarda gayrimenkul sahibi aldığı periyodik ödemeler haricinden başka; peşin olarak alınan ücrete hava parası denmektedir. İslam hukukuna göre hava parası ücreti anlamında bir ücret yoktur. Fakat toplumda gelişen sosyal iktisadi durumlara göre hüküm belirtmektedir. Haksız kazanç, emeksiz kazanç karşı olan İslam hukuku hava parası ile ilgili olarak tarafların durumları göz önünde bulundurulduğunda paranın değerinin kaybolması, enflasyon farkı ve her ne kadar gayrimenkul sahibi kirayı arttırma sözleşmesi yapmış olsa da, hukuki müeyyidelerin uzun sürmesi bakımından hava parası alması dinen caizdir. Bir kiracı kendine ait olmayan bir vakfı belediyeye ait bir iş yerini; belirli miktar hava parası olarak başkasına devretmektedir. Burada haksız kazanç olduğu açıktır. Kamuya, topluma ait olan bir yer, vakıf, kiraya verilirken İslam hukukuna göre üç yılı aşmayacak şekilde verilebilir. Cüzi bir miktar alınarak uzun yıllar kiraya vermek caiz değildir.

Özel iş yerlerinin mülkiyeti kendisine ait olmadığı halde başkasına devrederken hava parası adı altında büyük miktarlarla devredilmektedir. Sebep olarak iş yerinin müşteri potansiyelinin çok olması, tanınan yer olması, merkezi yerde olması gibi nedenler söylenmektedir. Bu sebepler haklı sebeplerdir. Satılan iş yeri değil emektir. İslam hukukun da tarafların anlaşması durumunda hava parası alınarak yapılan sözleşme sonrası iş yeri devri caizdir. Mal sahibinin kirada kalandan almış olduğu ücret, kira harici bir ücret olarak düşünülmemelidir. Kiracının erken ayrılması veya mala zarar verme gibi durumlarda mal sahibi zarar görürse zararını karşılamak için almış olduğu ücret olarak değerlendirilmelidir. Aynı şekilde sözleşme tarihinden önce çıktığında mal sahibinin bir zararı olmazsa, kira harici almış olduğu ücreti; masrafları hesap edildikten sonra iade etmelidir. Kiraya verilen bir yer, kirada oturana ait olmaktadır. Farklı sebeplerden dolayı kiracıdan izin almadan, mal sahibinin başkasına kiraya vermesi caiz değildir. Sözleşmelerin uygulanmasında dini hükümlerin harici hukuki kurallarında müeyyidesi olmayabilir. İnsan ilişkilerinin gelişmesi ve huzurun sağlanması için dini duyguların iyi benimsenmesi gerekmektedir. Bir konuda çoğunluğun görüşü değil, dini hüküm önemlidir. Sözleşmelerde taraflar bir birlerinden memnun olmalıdır. Mal sahibinin istemediği halde malı elinden zorla alınmaz ve alış verişi sonrası da bir memnuniyetsizlik olmaması gerekmektedir. (Karaman H. Ali B; H. Yunus A. 2006; -a- 444-446)

3.3.2. Borsa ve Hisse Senedi

Resmi olarak devletin kurmuş olduğu ticari anlamda değeri olan, mal alım satım yerlerine borsa denmektedir. Borsadan alınan hissenin caiz olması için alınan hisse helal olan bir hisse olması, dinin yasaklamış olduğu bir unsur olmaması gerekmektedir.

Sigara, içki gibi, salığa zararlı olan ve dinin yasaklamış olduğu unsurlar alınıp satılması durumunda o hisseyi almak caiz değildir. Birden fazla altın, sanayi, ticaret, tahvil, hazine bonusu, hisse senetlerinin, kambiyo belgelerinin yani değerli evrakların alım satımı gibi çeşitli borsalar bulunmaktadır. Kıymetli evrakların alınıp satıldığı hazine bonusu gibi faiz hükmüne giren borsalar; devlet tarafından veya şirket tarafından yapılsın haramdır. Şirketlere ortaklığı temsil eden kar zarar ortaklığını gösteren belgeler farklılık arz etmektedir. Bu durum devlet tarafından ihale yoluyla düzenleniyorsa veya şahıs böyle bir faaliyette bulunuyorsa kar zarar ortaklığı olduğundan dolayı haram değildir. Tahvil, önceden alınacak para belirgin olduğu için faiz olarak tanımlandığından dolayı haramdır. Hisse senetlerinin alımı bazı İslam bilginleri tarafından caiz görülmüş olsa da bazıları ise duruma göre değişkenlik arz etmesi, faizle ilgili her yerle ilişkisinin olması nedeniyle caiz görmemişlerdir. Caizdir görüşünü savunanlar ise şirket sermayesini belirli hisselerle ayırmakta ve kara, zarara ortak etmektedir demektirler. İslam hukuk doktrinde de kar zarar ortaklığı olan iş helal olduğundan dolayı; hisse senetlerini almakta helaldir denmektedir.

Günümüzdeki İslam bilginleri hisse senedinin caiz olduğunu savunmaktalar fakat bazı bilginler ise şirketin faizle ilgili yerle bağlantısı olmadığı zaman, hisse senetlerinin helal olacağını belirtmektedirler. Hisse senetlerinin haram olduğunu kesinleştiren net bir bilgi olmamasının yanında, kazançta şüphe olması, açıklık olmaması, hileli davranışların olması durumu; İslamiyet kurallarına uygun olmadığından caiz olmaz.

Devletin ekonomisini desteklemek açık belirgin faaliyet yapan şirketlere yönelerek, diğer hileli, belirgin iş yapmayan şirketlerin de meşru şeffaf şekilde faaliyetlerini sürdürmeleri için, şeffaf çalışan şirketlerin hisselerini alıp almama hakkı, bireyin değerlendirmesi sonrası, şirketin yaptığı bağlantı durumuna göre; caiz olup olmayacağı değişmektedir. Değerlendirme; reklam ve söylem harici yapılan işin belgelerine bakılarak yapılması gerekmektedir.

Para piyasa sistemi %90 civarında faizi desteklemekte, sermaye piyasası ise kalan % 10 civarındadır. Kısa vadeli olmasına rağmen İslam dinine uygun olmayan para piyasası sisteminin insanlara maddi ve manevi zararı büyüktür. Sermaye piyasası yararlı ve daha kalıcı, zararı olmayan unsurlardandır.

İslam hukuk doktrini inançlı insanların, yaşamış olduğu toplumdaki da sorumlu olduğunu öğütlemektedir. Her bireye öğrenmeyi, ilmi, farz kılan İslam dini, ilmin önemli olduğunu vurgulamıştır. Yapılan bütün ticari işlerin; bilgi sahibi olarak, bilerek yapılması, dinin ve hukukun şartlarındandır. (Akartepe; 2019; 121-160),

3.4. SİGORTA

Sigorta, insanları sağlığını korumayı, daha güvenli bir hayat yaşamaya ilişkin sözleşme yapmış olduğu bireylerden aldığı ücretleri değerlendirerek, çalışma enerjisi azalan veya mağdur olan insanlara, sözleşme de belirlendiği gibi birikimleri paylaştıran bir sistemdir. Güvende olmak için yapılan sigorta, batı toplumuna yaklaşık altı yüzyıl önce gelmiştir. İslam dünyasında daha geç uygulanmaya başlanan sigorta, caiz olup olmadığı tartışması halen devam etmektedir.

Sigorta şirketinin ve sigorta yaptıranın belirli sorumlulukları vardır. Sigorta, İslam dünyasına geç gelmiş olması hasebiyle; İslam hukuk doktrininde net bir hüküm bulunmamakta fakat günümüz şartları ile karşılaştırılarak İslam hukuk doktrinine göre yorumlanmıştır.

İslamiyet'te Kur'an da, sünnette olmayan konular, mezhepte olur. Mezhepte de olmadığına, İslam hukuk doktrininde uzman kişilerin değerlendirmesi sonucu hüküm verilir. Mezhep görüş farklılıkları veya hukuk doktrininin uzmanlarının, farklı görüşlerinin farklılığı eleştirilmektedir. Ameliyat olacak olan bir kişiye su iyi gelmez ölür, diğer bir kişinin ise su içmesi gerekir vücudu susuz kalmıştır veya başka birinin suya ihtiyacı yoktur. Bu bakımdan böyle örneği tahayyül ederek mezheplerin ve İslam hukuk doktrininin farklı görüşlerinin, bu tür sebeplerden kaynaklandığının farkında olmak gerekir.

Sigorta primi ödedikten sonra kaza olmadığında şirketin belirli bir ödeme yapmaması veya kaza olduğunda araçta veya karşı tarafın aracında şirketin belirlemiş olduğu orandan fazla çıkan masraflar; sorumlu kişiden istenmektedir. Bu durum sigortalı kişinin beklenmedik anda zor durumda kalmasına vesile olacaktır. Sen çalış ben yiyeyim anlayışını hatırlatan, sermaye sahibinin lehine olan bu uygulama dinen caiz görülmeyen bir uygulamadır.

İslam ülkesi dış ülke ile sözleşme yaptığından dolayı sigorta caiz görülmektedir. Taşımacılık gibi durumlar emanet mal olarak değerlendirilmekte ve Müslüman da olmasa sigortalı olarak taşımacılık yapan kişiye, zarar gören esnafa, şoförlük yapanın; ücret ödeme sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak, art niyetli bir şekilde kasıtlı olarak mala zarar verirse ödeme zorunluluğu vardır. Bazı hayat sigortaları caiz değildir. Sözleşme ile yapılan çeşitli sigortalar caiz görülmüştür. Bu bakımdan sigorta üç farklı isimle adlandırılmaktadır.

3.4.1. Sosyal Üyelik Ücretli Sigorta

Sosyal Sigorta: Devletin bütün vatandaşlarının hakkını savunacak şekilde yapılan sigortadır. Kimsesi olmayan, işsiz kalan, kaza yaptığında, hasta olduğunda ortaya çıkan çeşitli masrafları karşılamak için yapılan sigortadır. Bu tür sigorta dinen caizdir.

Üyelik Sigortası: İşçilerin katılımıyla, üye olması ile gerçekleşen bir sistemdir. Her hangi bir felaket durumu sonrası işçilerden birinin veya bir kaçının zararının, sistem tarafından karşılanmasıdır. Bu sistem caizdir. İslam suçlu olan kişinin akrabalarından da mağdur olan kişinin eksikliklerinin giderilmesine hükmeder. İslam öncesinde de uygulanan faili meçhul diyet sistemi; belirli bir bölge halkından karşılanmıştır. Bu sosyal dayanışma sonrası başına kötü bir hal gelen kişinin mağduriyetinin giderilmesi içindir. **Ücretli Sigorta:** Günümüzde yaygın olan sigorta; her türlü kaza ve ölüm sonrası sigortalının mağduriyetini gideren bir sigorta çeşididir. Olumsuz bir durum meydana gelmemişse ödeme yapılmamakta, sigortalı ise belirli aralıklarla ödeme yapmaktadır. Bu durumu bazı İslam bilginleri belirsizlik, aldanma olduğunu savunarak caiz görmemiş, fakat sonraki İslam hukuku bilginleri; sistemin İslamiyet'e uygun olduğuna hükmetmişlerdir. İslami kaynakları incelendiğinde sosyal aktivitelerin, yardım etmenin olduğu ve yardıma teşvik edildiği görülmektedir. Ansızın gelen felaketler insanda psikolojik çöküntülere neden olmaktadır. İslam dini aklın muhafazasını ve malın muhafaza edilmesini bildirdiğinden dolayı; ücretli sigorta dinen caizdir.

İslamiyet'te sigorta; aralıklı ödemeler yapılan kişinin, ödeme yapan kişinin, başına her hangi bir felaket gelmesi ve bazı olumsuzluklar sonucu, ödeme yapanın mağduriyetini gidermeyi taahhüt eden bir sözleşmeye sigorta denmektedir. İslamiyet te böyle bir sözleşme bilinmemekte idi, hayat şartlarına ve gelişen teknolojik gelişmelere, sosyal dayanışmaya göre İslam hukuk doktrini görüş bildirmektedir. Sigorta sözleşmesi için de sonradan görüş bildiren İslam bilginleri, karşılıklı, her iki tarafında rızası olan sigortaya, caizdir hükmünde görüş birliğine varmışlar fakat diğer ticari sigorta çeşitlerinde ise farklı görüşler ortaya çıktığı görülmektedir.

Kadere karşı gelinmesi, bahis, kumar ve başka haram olan unsurlara benzetilmesi, her hangi bir malın korunması için böyle bir sözleşmenin dinde yeri olmadığını, Allah'ın kesin olarak yasakladığı faizin bu sistemde bulunduğunu savunarak caiz görmeyen ilim adamları vardır. Bu tür sözleşme Hz Peygamber zamanında uygulanmamıştır.

Günümüzde İslam hukuk doktrini; sözleşmeleri göz önünde bulundurarak dine aykırı olmayan sözleşmelerin yapılabileceğini savunmuşlardır. Sigorta sözleşmesini yasaklayan net bir kanıt bulunmadığında ve yapılan sözleşme şeffaf, açık belirgin olduğunda, dini, ahlaki kurallara aykırı olmadığında dinen caizdir görüşünü savunan ilim adamları da bulunmaktadır. Bir yıl öncesi, bir dönüm bağda, yetiyecek meyve veya sebze ile ilgili pazarlık yapılamaz ve dinen risktir. Çünkü o tarih geldiğinde ne kadar meyve sebze çıkacağı belirgin ve açık değildir. Eğer bazı durumlarda riskten kaçınma durumu yoksa, dinen sözleşmeyi yapmanın bir mahsuru yoktur. Risk ten kaçınmak için yapılan sözleşmeler dinen caizdir.

Çok lüks otomobil aldık veya otomobil kiralama şirketimiz var; otomobilimizi, kiraya verdiğimiz aracı, kiralama kaskosu yapmak zorundayız. Her hangi bir kaza, ölüm olması durumu ya da aracı kullanan kişinin polise kasko olmadan yakalanması durumunda şirket sahibi zarar görür. Daha az risk taşımış olsa da, aynı şekilde kendi aracımızın pahalı olması, büyük kaza olması durumunda kasko yaptırmamışsak; sigorta büyük maddi kayıpları ödememektedir. Kaza veya farklı menfi olaylar sonrası kendimizin ve ailemizin zor bir hayatla karşılaşmaması için kasko yapılabilir. Tedbir sonrası kiralanan otomobil kaza yaptığında; içkili araba kullanmışsa veya bireysel kullandığımızda kaza yaptığımızda içkili isek, kasko yine ödeme yapmayacaktır. Bireysel ve hukuki tedbirlerin alınması İslamiyet'te caizdir. Konuyu destekleyen sahih hadislerde mevcuttur. İslamiyet gelmeden önce de olan bu uygulamayı İslam reddetmeyerek uygulamaya devam etmiştir. Sigorta sözleşmesi de bu sistemin ve uygulamanın bir benzeridir. Kumar ve faiz gibi haramların niteliği farklıdır. Bahisler, kumarlar sigorta ile karıştırılmamalıdır. Peşin veya belirli aralıklarla ücret ödendiğin de ne kadar zararın karşılanacağı bellidir. Kumarda ise karşı tarafın malını karşılıksız

elinden alma durumuna vardır. Bu oranda belli değildir. Bahis, kumar, toplumu, bireyi felakete götürür. Allah cc dñn bize tavsiye ettiği her Şey gñzeldir helaldir, yasakladıkları haramdır. Tartışmanın her hangi bir anlamı yoktur. Bizi yaratan bizi bizden daha iyi bilmektedir. Rabbimiz bizi sñrekli dñřñnmeye davet etmektedir, tñm ağağların toprakta yetişmesi ve iki tarafın dallarının eşit Şekilde çıkması, toprağa ne ekersek tek kalıptan farklı sebze ve meyve vermesi, insanı en gñzel Şekilde yaratması, stñn varlık olarak yaratması ve nereye bakarsak dñřñndñđñmñzde onu gñrebilmemiz; onun bñyñklñđñnñn delillerindedir. Bizim kulağımızı alnımızda, gñzñmñzñ başımızda, kolumuzu sırtımızda yaratmamıştır. Farklı yaratma kudreti olduğu halde, muhteşem Şekilde yaratan Rabbimizin emir ve yasaklarını sorgulamak anlamsızdır. stñn varlık olarak kalabilmemiz için emir ve yasaklarına uymamız gerekmektedir. Yaratılışımıza gñre yaşamazsak değerimiz değerini kaybetmektedir. Sigorta sñzleřmesi hayır olarak değerlendirildiğinde, ücret alındığı için hayır olmaz gñrñřleri mevcuttur. Sigorta sñzleřmesinde, belirli ücretini ödemesi sonucunda zarar gñrmñřse; zarar karşılanmaktadır. deme yapılmadan veya zarar gñrdñkten sonra sñzleřme yapmak geçerli olmamaktadır. Bazı bilginler ise sigortada haksızlık olduğunu savunmaktadırlar; sigorta Şirketinin belirgin olmayan bir borcu üstlendiğini sñylemektedirler. İsteyerek bilerek yapılan bir sñzleřmedir. Mezheplerde belli olmayan borca kefil olmanın sahih olduğu ve borç ortaya çıktığı zamanda onu ödemekle yñkñmlñ olduğunu savunan gñrñřler bulunmaktadır. Bir insanın istemeden ldñrñlmesi sonrası; ldñren, ölen kişinin yakınına tazminat der. İslami olarak sigorta Şirketi demesi ile aynıdır. Şirketin zararlı çıkması durumunda karşılayacağını kabul ettiği için ve aradan zaman geçtikten sonra veya zarar ortaya çıktıktan sonra sñzleřmeden vazgeçemez, zararı karşılama zorunluluğu ortaya çıkar. Sigorta sñzleřmesinin faiz ile ilişkilendirilmesi durumu ile ilgili olarak, ödenen parayla, alınan para arasında farklar olduğundan faiz olduğu gñrñřñ savunulmakta, alınan para ile ödenen para eşit olsa dahi bir mñddet sonra ödendiği için vadeli olarak paranın satılması olarak değerlendirilerek yine faiz olduğu savunulmaktadır. Kaza olmazsa sigortacının aldığı para, dini kurallara uygun olmadığı gñrñřñ savunulmaktadır. Fakat ilk başta yapılan sñzleřmede aynı alanda veresiye alım satım ile ilgili olabilecek durumlar belirtildikten sonra; her iki tarafında kabul etmesi sonucu yapılan bir akit olmuştur. Bu durumun ise dini kaynaklarda mñspet onayı bulunmaktadır. Faiz olmamasının nedeni; sñzleřmede fazla verileceğinin belirtilmesidir. Sigorta Şirketinin almış olduğu para, kaza yapmadığında karşılıksız, haksız yere para almış olmamaktadır. Kaza olmasa dahi, psikolojik olarak sigortalanan kişinin rahat yaşamasına yardımcı olur ve sigortalı kişi gñvende olur. Faizde fazla kazanma durumu varken, sigorta Şirketinin almış olduğu ücret, verdiği gñvenceye karşılıktır. Olumsuzluk olduğunda Şirket belirli oranda zararı karşılayacağına; sñzleřme ile sñz verir. Verdiği cret anlaştığı oranı aşmadığı için faiz sayılmamaktadır. Hayat sigortası ve diğer sigortalar ile anlaşma; sigorta Şirketi, sigortalayan ve sigortalanan arasındadır. Paranın nerede nasıl değerlendirildiği sigorta sahibinin sorumluluğundadır. Ticari anlamda, hayat sigortası ticareti hatırlatır. Bireysel tasarruf ve ticari sigortalarda paralar belirli yerlere yatırılması veya değerlendirilmesi sonrası pay sistemi olacağından ve bir çeşit ticaret, ortaklık olduğundan dolayı; yapılan ticari kazançlar dini hñkñmlere uygun yapılmıyorsa dinen caiz olmamaktadır.

Bireysel emeklilik diye adlandırılan sigorta ücretlerini belirli aralıklarla ödeyen insanın, sñzleřme de belirtilen ödeme sñresi ve yaşa ulaştıktan sonra, Şirketin pirim ödeyen kişiyi maaşa bağlaması veya toptan ödemesi de dinen caiz değildir. Bñyle bir uygulama vadeli satış sayılacağından faiz sayılmaktadır.

3.4.2. Kader ve Sigorta İltitisi

Özellikle hayat sigortası sisteminin haşa Allah'a meydan okuması vardır yorumları vardır. Fakat bñyle bir durum yoktur. İnsanın başına bir kñtñ durum geldiği zaman, onun hafiflemesi için maddi destek sağlayarak, maddi ve manevi sigortalının kendisini iyi hissetmesini sağlamayı taahhñt etmektedir. Kader; değişen kader, değişmeyen kader olarak tanımlanmaktadır.

Deđiřmeyen kader: İnsanın erkek veya bayan olarak doğması, rızkının belirgin olması, yaşlandığı zaman elinin titremesi, adım adım, mecburen lñme yakınlaşması ve ölmesi gibi unsurlar değişmeyen kadedendir. Deđiřmeyen kadede olsa insanın dini kurallara uygun bir Şekilde tedbir alması gerekmektedir. Ecel değişmez, ben sigara içerim keyif alıyorum diyerek içtiğinde; eceli gelinceye kadar, sağlıksız olması veya hastalığından dolayı bacağının kesilmesi dahi olabilir. Bu bakımdan her zaman aklın muhafazası, dinin muhafazası yani yaratılışımıza gñre yaşamak önem arz etmektedir.

Değişen kader: İnsanın gñnlñk yaşantısındaki iletişimleri, yaşantısı, bir belayı fark ettiğinde temkinli hareket etmesi gibi insanın iradesini kullanarak karar verdiğinde değişebilecek tñm konulardır. Çizdiđimiz bir sağı doğrusunun artı ve eksi çizgisini gñrdñđñmñz gibi Allah cc da yarattığı her Şeyin öncesini ve sonrasını bilmektedir. Hem tedbir aldım, yani fiili dua yaptım hem de kavli dua yaptım ama duam kabul olmadı demek yanlış olur. Dualar boşa gitmez; geçmiş gñnahların kefareti, geleceğin teminatı olabilir.

Öğretmenden đrencisi bir bilgi istediğinde alışkan gñrñr bilgiyi nasıl kullanacağını bilir ve verir. Öğrenciyi tanıdığı için ve tembelliğine rahat davranmasına veya o bilgi, onda olduğunda kendisine ve çevresine zararlı olacağını dñřñnerek vermez. Ya da başka bir zamanda olgunluğa eriştiğinde bilginin artık işine yarayacağını fark ederek, kendisine ve çevresine faydası olacağının farkında olur ve verir. Bu tamamen öğretmenin değerlendirmesi sonucu vereceği karara bağlıdır. Bu bakımdan Allah cc da bizi bizden daha iyi bildiği için durumumuza gñre dualarımıza cevap vermektedir. Biz sadece öğrendiğimiz gibi yaşamakla sorumluyuz. Sorumluluđumuzu hafife almamız manen zayıflamamıza neden olmaktadır. Manevi zayıflık dñnya ve bñr dñnyadaki mutsuzluğumuza sebep olmaktadır. Hz Peygamber zamanında olmayan sigorta, İslam devletlerine daha sonra gelmiştir. Kur'an-a, sñnnete, İslam hukuk doktrininin gñrñřlerine uygun olan her sñzleřme caiz ve bu kurallara uygun bñtñn sigorta sistemi dinen caizdir. Caiz olmadığını ifade eden bilginlerin gñrñřleri değerlendirildikten sonra, açıklamalarla sigortanın caiz olmadığına dair bir sebep olmadığı açıklanmıştır. (Dalgın; 2004; 75-81)

Sigorta sistemi, mağdur olan kişinin mağduriyetinin giderilmesi için, ücret ödeyen bñtñn kişilerin sermayesini sñzleřmeye gñre alacak hakkı ortaya çıkanlara dağıtan bir yardımlaşma sistemidir. Kññlen dñnya da faaliyet alanının genişlediği bir ortamda bu sistemi kabul etmemek caiz değildir. İslamiyet'te yardımlaşma akla uygun hareket etme

ve bir diyeti akrabalar veya o bölge halkına paylaşırma vardır. Dine uygun olduğu için caizdir. Dine uygun olmayan bir sistem olsa ve o sistemi kullanmak zorunda kalsak; dinimiz kendi düzenimizi kurana kadar o sistemden faydalanmayı öğütler. Hz Peygamber ve sahabe ikram, kılıç ile ok ile savaşıyordu, bizim bilgisayar kullanmamız, bomba kullanmamız caiz olmaz diye, reddedemeyeceğimiz gibi; benzeri konuları da bu örnekten hareketle değerlendirmemiz gerekmektedir. Rakibimiz neden faydalaniyorsa, aynıysından veya teknik anlamda daha iyisinden kullanmamız ehemmiyet arz etmektedir. Bunu yapmadığımızda, tahmin dahi edemediğimiz güçlerin insafına boyun eğmek zorunda kalırız. Karşılıklı anlaşma ile yapılan sigortalar, ticari ve sosyal sigortalar dinen caizdir. Birikimli kar payı esasına dayalı olan hayat sigortası, bireysel emeklilik sigortası gibi sigortalar, almış oldukları primleri helal olan alanlarda değerlendirilorsa; dinen helaldir. Dine uygun olmayan alanlarda değerlendirilen sigortalar haramdır. İslamiyet'te sigortanın olmadığı halde bir alternatif bulunamadığı için bu sistem kullanılmaktadır görüşü yanlıştır. Konu örneklerle karşılaştırmalı olarak kader sigorta ilintisi başlığı adı altında açıklanmıştır. Sigorta yatırılan primleri, İslami hükümlere uygun yerlerde dahi değerlendirmese, insanlar haramdan arındırılmış bir sigorta şirketi bulamadığında veya şüpheleri olduğunda dahi, risk taşıyan, kıymetli, gerekli gördükleri unsurlarını sigortalatmalıdır. Haram olan ticari işlere bulaşmayan ve İslam öğretilerine göre sistemini devam ettiren bir sigorta sistemi olana kadar; diğer sigorta sisteminde kalmalıdır.

Her sigortayı haram gören, her yerde faiz var diyen bir aileyi düşünelim! Hasta olduğunda, yaşlandığında, malı çalındığında bütün alanlarda mağduriyet yaşayacaktır. Yatırım yapmamış, bankaya da param kirlenmesin diye katılım bankaları olsun diğer bankalar olsun faiz var düşüncesiyle evde parasını gizleyen ve sonra milyona yakın değerde altını, parası, çalınarak mağdur olan çok insanlar bulunmaktadır. Bu bakımdan bütün konularda olduğu gibi sigorta konusunda da kapsamlı düşünerek, bedeninin, ruhunun, aklın ve malın muhafazası için, kendimize ve çevremize faydalı olabilmek için, mağdur olduğumuzda başkasına muhtaç olmamak için sigorta yaptırmalıyız. (Karaman H. Ali B; H. Yunus A;2006; -b-456-464)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİLGİ

İslamiyet'te bilginin ehemmiyeti her şeyden önemlidir. Çağımız bilgi çağıdır ve bilginin önemi, gücü, bütün güçlerin üzerinde artarak devam etmektedir. Bilgi ile bilginin üretilmesi, çoğaltılması daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulması, bireylerin ve toplumların yaşamını devam ettirmesi açısından; bilgi vazgeçilmez bir güçtür. Bilgisi olmayan birey, değersizleşmeye, bilgisi olmayan toplum, kullanılmaya mecbur olur. Bilen insan bu dünyada huzurlu, öbür dünyada ise sonsuz olur. Değerli olan zamanımızı değerlendirmeliyiz ve değerli olan benliğimizin değerini artırarak sonsuzlaştırmalıyız. Hayata olan bakış açımız nasıl olursa olsun ilim öğrenmekten asla vazgeçmemeliyiz. Biz önce kendimizi bilmeliyiz. Allah bizi ancak kendisine ibadet etmemiz için yarattığından dolayı; işe gitmeden para kazanılmadığı gibi, ibadet yapmayınca da Kamil mümin olunamamaktadır. Bazı insanlar inanıyorum düşüncelerim temiz, ibadet yapmama gerek yok düşüncesi ile yaşar. Bir işe girdikten sonra, insan işe gitmese veya gitse çalışmasa menfi durumla karşılaşacağı gibi; yaratılışımızın gereğini yapmadığımızda da görevimizi ifa etmiş olmayız. Bazı insanlarda ben namaz kılarken Kur'an-ı Kerim okurken çok vesvese geliyor, İslamiyet'te aykırı ne kadar düşünce varsa gözümün önünden geçiyor diyerek ibadetten uzak kalır. İnsanın zihin yapısı, muhteşem hayal üretme özellikli yaratılmıştır. İnsan da böyle hayallerin olması bu hayallerle iç içe yaşaması doğaldır. Aynaların çok olduğu bir mağazada bulunduğumuzda, aynalara bakınca gördüğümüz kıyafetleri giymiş oluyoruz, onlar birer yansımadır. Kariyer sahibi bir insan, toplantıya veya önemli bir görüşmeye gece kıyafeti giyip gitmez. Namaz kılan insanda da Allah'ın rızasını kazanmak için, kulluk görevini yapmak için niyet vardır. Bu yansımalarla temas halinde olduğumuzun farkında olarak yaşamalıyız.

Vücudumuzun içinde kan var dolaşüyor doğal ama dışarı çıktığı zamanda abdestimiz, namazımız bozuluyor. İnsanın nahoş düşüncelere temas ederek ibadet etmesi; ibadetten uzaklaştırmamalıdır. İblisin istediği zaten odur. Kötü düşüncelerden kurtulmak için, pozitif enerjimizi çoğaltmalıyız. Pozitif enerjiyi çoğaltmak, Allah'ı her yerde zikredip emir ve yasaklarına uymakla, Kur'an-ı Kerim okumakla ve iyi insan olmakla olur. Negatif enerjiye sahip olan iblis ve yandaşları, pozitif enerji ile mücehhez olan insana yaklaşamaz. Eğer, kişi ara ara kapsama alanında, negatif enerjiye yol açarsa; nahoş düşüncelerin etrafını sarmasına fırsat vermiş olur. Kişi sayısız defa kendisini denizin ortasında bulsa, yüzerek tekrar karaya dönmelidir. Meşru olan her şeyi, fiili ve kavli dua ile birlikte Rahmandan istemelidir. Allaha yakın olmak isteyene, onun rızasını kazanmak isteyene Allah, o kişinin ihtiyacına göre bu dünyada veya öbür dünyada mutlaka karşılığını verecektir. Bazı işlerimiz için tamda denk geldi deriz, aslında Rabbimiz bizi bizden daha iyi bildiği için, bize nimetini zamanında vermektedir. İnsan dünyada imtihanda olduğunu unutmamalıdır. İslam iktisadında ve her alanda bilginin ehemmiyeti oldukça önemlidir. Bilgi olmadan hiçbir şey olmaz. Peygamberimize gelen ilk ayet; yaratan Rabbinin adıyla oku emri olmuştur. Yine, sure isimlerinden birinin de kalem olması bilginin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. (Bozkurt B, 2008, 253-274)

4.1. BİLGİNİN EHEMMİYETİ

İslamiyet, bütün bilgilerin önemine vurgu yapmakta ve Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetinin oku hitabı ile başlaması, hayatımızda eğitimin en önemli unsur olduğunu göstermektedir. Eğitimsiz hayatın bir anlamı olmayacağını, herkesin okuması gerektiği ve öğrenmiş olduğu bilgileri müspet alanda kullanarak, dünya hayatını iyi bir insan olarak yaşaması gerektiği vurgulanmaktadır. Bilgi insanların ve toplumların yaşamını etkilemekte; tarım, sanayi, teknoloji bilgi ile devam etmekte ve bilgiden bilgi üretilerek ilerlenmektedir. Bilgi insanın düşüncesi ve davranışı sonucu anlık bulunup uygulaması sonucu netlik kazanır. Bilginin bir ağaç misali kök, gövde, dalları vardır ve çeşitli yollara

ayrılmaktadır. Yeni bilgiler ile ilintili ise, önceki bilgiler değerini kaybetmez daha çok değerlenir. Bu bakımdan Hz Peygamber'in sözleri, Kur'an-ı Kerimdeki peygamberlerin insanlara yön veren mucizeleri ve ilim ile ilgili ayetlerin bir kısmının teknolojik olarak tespit edilip, bir bölümünün edilememesi, öbür dünyadan da bilgi vermesinden dolayı; Kur'an-ı Kerim, tüm bilgilerin ana kaynağıdır. Bütün alanları kapsayan yüce kitap; ayrıntılı araştırılıp o çizgide yaşayarak ilerlendiğinde, insan dünyada huzurlu bir hayata, öbür dünyada ise; yaratılışının gereği kulluğunu yaptığı için, sonsuzluğa ulaşarak ölümsüzeleşir.

Kur'an-ı Kerim on dört asır önce insanlara ilk hitabında oku diye hitap etmiştir. Kur'an-ı Kerim'in bu hitabı büyük mucizelerinden sadece bir tanesidir. Çünkü çağımızın bilgi çağı olması, bilginin her zaman değerli, önemli ve potansiyel bir güç olmasından dolayı, bizi yaratan Allah, bizi iyi bildiği için; bize oku diye hitap ederek! Bizim için bilginin vazgeçemeyeceğimiz bir güç olduğuna işaret etmiştir. Okuyarak bilgi elde edebileceğimiz gibi; düşündüğümüz zamanda okuyabiliriz. Örneğin; bir kalemin, bir masanın, her hangi bir eşyanın üretilmesi için belirli bir kalıbın olması lazım, fakat toprağa sebze veya meyve ne ekersek; toprak bize aynısını ikram ediyor! Tek kalıp bütün güzellikleri muhteşem bir sunumla bize ikram ediyor. Bir erik ağacı her yıl eriği, bir kiraz sürekli kirazı veriyor, şaşırıp farklı bir meyve veya sebze vermiyorlar. Bir kiraz çekirdeğini yaratan, kirazı, kirazı yaratan, baharı ve baharı yaratan Dünya'yı, içindekileri ve atmosferi yaratmıştır. Biz insanları da en güzel şekilde yarattığını ifade etmiştir.

Burnumuz ile kulağımızın yer değişikliğini veya gözümüzün kafamızın üzerinde olduğunu muhayyel ettiğimizde hemen çok çirkin olacağımız ve hayatımızı devam ettirmemiz daha zor olacağı aklımıza gelir. Bu bilgiler ışığında, bize ilk hitabında oku diyen Allah cc Diğer uyarılarında; ölüm sonrası tekrar dirilteceğini, sonsuz hayatın olduğunu bilgisini vermiştir. Bu bilgiler ışığında dünyada ki ve sonsuz hayattaki huzuru; yaratılışımıza göre yaşadığımız zaman kazanma ihtimalimiz bulunmaktadır.(Engin A.O, 2005,430-455)

Ben desem ki annemi seviyorum ama sözünün bir değeri yok, evet annemi çok seviyorum, ama o bana ne derse desin önemsemem, dikkate almam dediğimde; sözlerim ve davranışlarım arasında tezatlık olduğundan, onun sözlerini dikkate almadığımdan dolayı, sevdiğimi belirtmekle onu sevmiş olmam. Bu bakımdan Allah'ın emir ve yasaklarını yapmadan, ben beni yaratanı seviyorum ifadesi bir anlam taşımamaktadır.

Çok sevdiğimiz bir arkadaşımız, sevdiğimiz her hangi birisi bize misafirlğe gelmek istediğinde! O gelmeden tüm hazırlıkları yapar, evimizin dışında onu karşılar ve en güzel ikramları yaparız; yemek sonrası tatlı, içecekler ve sonra çeşitli aktiviteler yaparak ona olan sevgimizi en güzel şekilde sunma gayreti içinde oluruz. Eğer bu sevdiğimiz kişi bizde uzun süre kalacaksa ona uygun ev, eşya, araba gibi unsurlarla ihtiyaçlarını karşılayarak; onu bizde kalmış olduğu misafirlik günlerinde daha güzel ağırlarız. Çünkü sevdiğimiz sürekli yanımızda olacağından dolayı, onun mutluluğunun kalıcı olması için yapmamız gereken her şeyi yaparız.

Allah cc kısacık dünya hayatında bizi misafir ederken, çevremizi tüm güzelliklerle süslemişse; dağlar, doğa, canlılar, çeşitli yiyecekler, hiçbir dokuma makinasının yapamayacağı güller, yeri ve göğü bizim için süslemişse; sürekli kalacağımız yeri daha mükemmel yaratmıştır. Bu bakımdan yaratılanlar içinde bizi en üstün varlık olarak yarattığından dolayı; bizimde Allah'ın istediği gibi ona sevgimizi belirtmemiz gerekmektedir.

Bir tane Millet Vekili bize bir hediye gönderdiği zaman, Millet Vekilini umursamayıp, bize o hediyeyi getiren postacıya teşekkür etmek, minnettar olmak komik olur; çünkü hediyeyi gönderen milletvekilidir. Minnettar olmamız gereken odur. Teşekkürü ona etmemiz gerekir. Yaşamış olduğumuz zaman zarfında da bize bir iyilik yapan kişiye ömür boyu minnettar olmak anlamsızdır. Elbette bize yardım eden insanları sevmeliyiz, teşekkür etmeliyiz. Fakat o insanın o iş için bir vesile olduğunu hatırlayıp, düşüncemizde; kalben Allaha teşekkür ederek, onu zikretmemiz gerekmektedir. Bize her şeyi veren Rabbimizdir. İnsanlar postacı konumunda bir vesiledir. (Nursi S, 2016,-a-94)

4.1.1. İnsanın Yaratılma Sebebi

İnsan beden ve ruhtan yaratılmıştır. İnsan Önce topraktan, sonra üreme yolu ile yaratılmıştır. İnsanın yaratılış gayesi Allah'a ibadet içindir. İbadet ifadesi yanlış anlaşılmalıdır. Askere giden kişi komutanının emirlerini dinleyerek, yürüyüşüne, selamına dikkat ederek, oradaki kurallara uyararak, askerliğini yaptığıda sorunsuz görevini ifa etmiş olur. Bu kurallar sadece şekille olmaz, duyguların doğallığı, samimi bir şekilde araç ve gereçlerin korunması, geliştirilmesi ve yapılanların daha iyisinin yapılması olarak çok çeşitlilik arz etmektedir. İnanan insanın normal ibadetleri dışında da yapmış olduğu bütün güzel işler ibadettir. İslamiyet yerinde saymayı değil ilerlemeyi yeni keşifler yapmayı, düşünmeyi ve yapılan bir işin en güzelini yapmayı tavsiye etmektedir. Eski çağlardan beri ruhun, madde ile ilişkisi araştırılmış ve inanç değerlerine ehemmiyet verilmiştir. Arabamızı, evimizi veya bir başka eşyamızı bakım yapmadan sürekli kullandığımızda, onlarda çeşitli sorunlar oluşur kullanılamaz hale gelebilir. Bu bakımdan beden ve ruhumuzun dinç kalabilmesi için yapılması gerekeni yapmamız gerekmektedir.

Bedenin ihtiyaçları; çeşitli gıdalar içeren yiyecekleri yemek, dengeli beslenmek, spor yapmak, düzenli uyumak ve doktorun önerileri doğrultusunda yaşamaktır. Ruhun ihtiyaçları; Kur'an-ı Kerimde Allah cc belirtmiş olduğu gibi, ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım buyurmuştur. Dua, ibadet, özetle Hz peygamberi örnek alarak yaşamaktır. Kötü konuşan, kötülüklerle mücehhez insan ise ne kadar zeki, zengin, kültürlü olursa olsun, hiçbir şeyle mutlu olamaz negatif enerji akımı oluşturur ve ömrünün sona ermesi sonrası, inanç durumuna göre sonsuz hayatının tarumar olma ihtimali de yüksektir. Bir insan iyi insan olmak için çaba sarf ettiğinde iyi bir kişi, mutlu bir kişi olabilir. Fakat bazı insanlar değişmez, değişmemekte ısrarcı olurlar. Kötü insan cahil, okuyan insan eğitilmiş, iyi ahlaklı diye değerlendiremeyiz.

Bir suç makinasını anımsatan insan çok zeki olabilir, fakat iyi ahlaklı değildir. Aynı şekilde belirli bir kariyeri olan eğitilmiş insanlarda kötü ahlaklarında ısrarcı olabilirler. Ahlaksız, ahlaklı diye tarif ettiğimiz kişilerin tanımı; kötü ahlaklı ve iyi ahlaklı olarak tanımlanmaktadır. Kuran'ı Kerim Lehep süresi 1. Ayette Ebu Lehe'in elleri kurusun, zaten kurudu da meali ahlak ile ilgili bilgi verdiği gibi Kuran'ı Kerim'in, Allah kelamı olduğunun delindendir; çünkü sürede geçen Ebu Lehep, Hz Peygamber'in amcasıdır. Hz Peygamber'in diğer amcaları Hz Abbas, Hz. Hamza Müslüman olmuşlar fakat sürede beddua edilen Ebu Lehep'in Müslüman olmayacağını Kuran'ı Kerim de Allah önceden

söylemiştir. Bu bakımdan Kur'an da Allah cc. Müslüman olmayacağını bilerek Ebu Lehep'i söylemesi ve onun iman etmemesi kötü ahlakta ısrar etmesi, Hz Hamza ve Hz Abbas'ın ise; iman etmesi ve iyi ahlaklı olacağını Kur'an-ı Kerim önceden bilmesi bakımından bir mucizedir. Bu süre Allah'ın ilim sıfatının her şeyi ve her şeyin öncesi ve sonrasını bilmesi bakımından bir delildir.

İnsan inançlı olduğunda iyi ahlaklı, inançsız olduğunda kötü ahlaklı veya bu ifadenin zıddı gibi düşünmemiz yanlış olur. İnanmadan insanlığa faydalı olan insanlar olduğu gibi, inandığı halde insanlara zararı olan kötü ahlaklı insanlar mevcuttur. Bu ayrıntıya dikkat ederek, bizim hiç kimseye, hiç bir şekilde ön yargıda bulunmadan; güzeli, doğruyu, iyiliği tavsiye ederek yapmamız gerekeni yapmalıyız. Güzel davranışlarımız, bizim pozitif enerjimizi artırdığı için; vicdanen rahat, kalben huzurlu oluruz. Biz nasıl niçin? Yaratıldığımızı bilmediğimiz zaman, kendimizi tanımadığımızdan dolayı başarıya ulaşamayız. Bütün işlerde başarı için bilgi, kaynak, tecrübe ile birlikte çalışmamız gerektiği gibi; başarılı olmak içinde aynı unsurlar gerekmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin perde arkasında insanlara yön veren bilgiler vardır. Allah cc. İlk insan ilk peygamber Hz Ademi yaratmadan önce meleklerle ben yeryüzünde halife yaratacağım diyor! Melekler biz sana ibadet ettiğimiz halde, emirlerini yerine getirdiğimiz halde, yeryüzünde kan dökecek olan nefsin uyan insan mı yaratacaksın? Diyorlar. Allah sizin bilmediğinizi ben bilirim diyor ve Hz Adem'i ilk insanı yaratıyor, sonra Hz Havva'yı yaratıyor. Hz Adem'e eşya isimlerini öğretiyor. Allah cc. Meleklerle soruyor! Melekler cevap veremiyor. Hz Adem'e soruyor; Hz Adem her şeyi isimleri ile beraber söylüyor. Burada Allah yine ilim sıfatı ile ilmin önemini gösteriyor. Hz Adem ilmi sayesinde her şeyden üstün oluyor. Gözler görünce gönül durulmaz! Ömür bitmeyince, insan uslanmaz! Dünya bir insana ait olsa! Aradan biraz zaman geçtikten sonra; Ay, Yıldızlar benim olsa diye düşünmeye başlar. İnsan bu durumunun farkında olarak hırslanmadan, kibirli olmadan, mücadelesinde meşru yolları seçerek, hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için; yarın ölecekmiş gibi de öbür dünya için hazırlık yapmalıdır. İkisi için çalışmayı başaramıyor, sadece dünya için çalışıyorsa, kendi mutluluğu için kurallara ehemmiyet vermelidir. (Nursi S, 2016,-b-291)

4.1.2. Bilginin Öneminin Delilleri

Kur'an-ı Kerim'in ilk ayetinin oku olmasının yanında, Kur'an -ı Kerim'deki ayetlerin anlamı ve içeriğinin detayını da, bir evin ustasız olmayacağı, bir dersin hocasız öğrenilemediği gibi; İslam dininde ki tüm konuları, Hz Peygamber den öğrenmekteyiz. İlim ile ilgi olarak bazı sözleri şöyledir.

“Kim ilim öğrenmek isterse, geçmişteki hatalarına günahlarına kefarettir”: inanç anlamında kişinin önceden kötü davranışları olmuşsa, ilim öğrenmeye başladığı zaman, öğrenmiş olduğu bilgi o kişinin hatalarının kapanmasına, affedilmesine sebep olan bir karşılıktır. İnsan her hangi bir dersini güzel öğrendi veya başka bir alanda bir bilgi edinip kendini geliştirdiği zaman; o alanda eğitimde, yönetimde veya üretimde başarılı olma ihtimali yüksek olur. İstekli olan herkes rahat bir şekilde az veya çok ilim öğrenebilir. İnsanların kötülükleri; ilmini kötüye kullanan, öğrenmiş olduğu bilgi ile menfi, gayri meşru işler yapan ilim sahipleridir. Bilgi sahibi bir kişi iyi niyetli olmayarak bilgisini örf, adet, görgü, din ve hukuk kurallarına uymayarak kötü iş yaparsa; insanların en kötüsü olarak değerlendirilmektedir. Hz Peygamber, beşikten mezara kadar yaşınız, durumunuz, konumunuz, ne olursa olsun, ilim öğreniniz buyurmuştur. İlim bir şey elde etmenin dışında, maddi bir kazanç sağlamanın dışında, herkesin sahip olması gereken bir hazinedir. İlim, bilgi, Müslümanın kaybolan çok önemli malıdır. Nerede bulursa alması gereken vazgeçmemesi gereken en önemli unsurdur. İlim gizlenmemeli, yani ilim sahibi bir kişi başkalarına ilmini anlatmalı, aktarmalı, bu konuda cimrilik yapmamalıdır.

Muhakkak ki ilim sahipleri, bilgili insanlar, peygamberin mirasçılarıdır. Dini konuda da lider olan Hz Peygamber, ilim sahiplerini kendisinin mirasçısı olduğunu belirterek ilmin değerine işaret etmiştir. Ya öğreten öğretmen, ya öğrenen öğrenci, ya ilmi bilgiyi dinleyen, ya da ilmi, ilim öğreneni, öğreteni seven ol. Bu tavsiyelerin dışında kaldığında helak olursun. İnsanın helak olması durumu, dünyada sıra dışı tarumar, kötü bir hayat yaşadıkten sonra; öbür dünya da kötü sonla karşılaşma tehlikesi olabilir. Hz Peygamber bilgisiz olmanın veya bilgiye düşman olmanın sonucunun helak olmak olduğunu söyleyerek tehlikeyi söylemiştir.

Bilmediklerinizi kim biliyorsa Salihlerden, uzman kişilerden, bilenlerden sorup öğrenin buyurarak, bilmediğimiz bir işi yaparken o alanda uzman kişilerden öğrenmemizi tavsiye etmektedir. İlim aramak için bir tarafa yönelen, fırsat bulduğu kadar öğrenmekten vazgeçmeyen kimseye; Allah cennet yolunu kolaylaştırır. Hz Peygamber ilmi öğrenen, öğreten herkese, cennete girme konusunda Allah'ın kolaylık sağlayacağını müjdelemiştir.

Hız Peygamber, İlim öğrenip de başkalarına dağıtıp nakil etmeyen öğretmekte cimri davranan insan, altınları gömüp onu sarf etmeyen, ondan yedirip içirmeyen kimseye benzer buyurmuşlardır. Altını gömüp, parayı bankada yastık altında bekleterek, kendimize ve çevremize faydamız olmadan anlamsız bir hayatımızın olacağı gibi, ilmi öğrenip değerlendirmesek; kendimizin ve başkasının aleyhine hareket ettiğimizden dolayı hezeyan davranışta bulunmuş oluruz.

Hiç bilen kişilerle “bilmeyenler bir olur mu?” Örneğin; bilgisayarı, otomobili kullanmayı bilmeyen bir insan başkasına muhtaç durumdadır. Yemek yapmasını bilmeyen, bir lambayı takamayan; başkasından yardım almak zorundadır. Elbette herkesin her şeyi bilme, öğrenme ihtimali yoktur, fakat öğrenmek için, belirli alanda ilerlemek için gayret edilmesi gerekmektedir.

“Âlim insanın, yani ilim sahibinin ölümü alemin ölümü gibidir.” Birkaç yıl öncesine kadar mühendislerimizin, aydınlarımızın şüpheli ölümlerinden dolayı teknolojiye ilerleyemezken şuanda farklı alanlarda, hatta insansız hava aracı üreterek belirgin operasyonlar yapabiliyoruz. Kurtuluş savaşı sonrası çok az insanımız eğitim görürken, artık profesörlerimiz, çeşitli alanlarda uzman hocalarımız; çok kaliteli öğrenciler yetiştiriyorlar. Bu durum eğitim seviyesinin yükselme oranını daha da artırıyor. Öğretmenlerimiz, eğitimcilerimiz olmazsa toplum yok olur.

“İlim Çin' de dahi olsa gidip onu alınız” Çin uzak bir yerdedir yani ilmin uzakta olmasının önemli olmadığını, nerede olursa olsun öğrenmemiz gerektiğini belirtmiştir. İlim öğrenmenin yarısı soru sormaktır”: Hz Peygamber, kendi kendimize okumamız haricinde dinleme ve not almadan başka, neyi öğreniyorsak öğrendiğimiz hocamıza soru sorarak %50 başarıya ulaşılacağını söylemiştir. “ Öğrenmek, bilgi edinmek, kadın erkek herkese farzdır” ilim

öğrenmede her hangi bir ayım olmadığını özellikle belirtmiştir. Herkesin öğrenmesi gereken farzdır demiştir. Farz; dinen Allah'ın birinci derece sorumlu tuttuğu, mutlaka yapılması gereken bir ibadettir. (onedio, 2014)
Hz Peygamber, Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra, Müslümanların belirli düzen içinde yaşamaları ve güçlenmeleri için mücadele etti ve Müslümanlar belirgin bir güç haline geldi. İslamiyet zaman geçtikçe yayılıyor, Müslümanlar daha çok kuvvetleniyordu, Mekke'li müşrikler ise Müslümanlara saldırmak için, onları yok etmek için sebepler arıyor hazırlık yapıyorlardı; Miladi 624 hicretin ikinci yılında müşrikler 1000 kişilik bir ordu ile Medine'ye yürümleri üzerine Medine dışında bulunan bedir ismindeki yerde bedir savaşı oldu. Müslümanlar 313 kişi olmasına rağmen parlak bir zafer kazandı ve müşrikleri yendi. Bu savaşta müşriklerden önemli kişiler Ebu cehil dahi öldürüldü ve 70 kişi esir alındı. Hz Muhammed, esirlerin bir kısmını fidye karşılığı, okuma yazma bilenleri ise Medineli 10 çocuğa okuma yazma öğretilmeleri karşılığında serbest bırakmıştır. Bu olayla birlikte birçok Mekke'li müşrik Müslüman olmuştur. Savaş sonrası dahi ilme verilen önem belirgin bir şekilde görülmektedir. (Topbaş O.N. 2021)
"Hz Muhammed faydasız ilimden uzak kalmamızı ve iki günü bir birine eşit olanın zararda olduğunu söylemiştir" faydasız ilim öğrenmek, insanın her şeyden çok değerli olan zamanının boşa gitmesine neden olacaktır. Hangi konuda uzmansak veya sevdiğimiz konu ile ilgili bilgilerle mücehhez olduğumuzda, yapmış olduğumuz işte daha başarılı olarak verimli hale geliriz. İşimizle ilgili daha detaylı bilgi sahibi olduğumuz için, severek, sıkılmadan çalışırız, daha güzel işler yaparız.

Hz Peygamber eğitim yerleri için, "Cennet bahçelerine uğrarsanız onlardan faydalanın, istifade edin." Sahabe-i Kiram: "Cennet bahçeleri nedir?" diye sordular. Cevaben "İlim öğrenilen yerlerdir buyurmuşlardır. Eğitimin dışında kalan insanın hayatının anlamsız olduğunu bir anlam taşımadığını anlamaktayız. Hz Peygamber Müslümanın bildiklerini bir başka kardeşine anlatması sadakadır buyurmuşlardır. Para harcadıkça tükenmekte! İlim harcadıkça çoğalmaktadır.

Duyguların yoğunluğu hayattaki rolümüzü belirler. İlimle meşgul olmayan zihni; değersiz, zararlı iş ve davranışlar kaplamaya başlar. Zamanla bu davranış ve duygular, insan zihninde değişmez kalıp haline alır. Kişi bilgisiz şekilde kalıplaştırmış olduğu bu duygu ve davranışlarla bütün örf ve adetlere, inançlara, kurallara aykırı fiil ve davranışlarda bulunur veya menfi davranışlarını en üst noktada tutarak kendine, topluma büyük zarar verme eyleminde olabilir. Hayvanların insanlar gibi yıllarca bir şeyler öğrenmeye ihtiyacı yoktur; bir ördek yavrusu hemen yüzmeye başlar, ineğin yavrusu doğduktan sonra ayağa kalkar annesini emmeye başlar, arı bal yapmak için yıllarca eğitim almaz, yapması gereken balı yapma kabiliyeti ilham olunur. O, o özellikte yaratılmıştır. İnek süt üretimini sürekli yapar, canım sıkıldı bu gün üretim yapmayım gibi bir özelliğe sahip değildir.

İnsan sürekli öğrenmeye muhtaçtır. İki yaşında yürümeye, on beş, yirmi yıl gibi zamanda iyi ve kötünün ne olduğunu anlamaya ve ayakta durmaya başlar. Bu bakımdan İslam dini beşikten mezara kadar ilim öğrenmeyi öğütlemiş ve Allah'ın ilk göndermiş olduğu ayeti celile de oku emriyle ilmi bütün inananlara farz kılmıştır. İlim birinci derecede herkesin yapması gereken farz ibadeti ve insanın ömrü boyunca ihtiyacı olan vazgeçemeyeceği ihtiyacıdır. Hz Peygamber'in ilme verdiği önemi birkaç örnek ile açıklamaya çalıştık. Bahsetmiş olduğumuz konular ilim ile ilgili bilgilerin az bir kısmını kapsamaktadır. "İlim Müslümanın yitik malıdır, onu gidip bulmalıdır" sözü ile Hz Peygamber adeta ilimsiz hayatın, ruhsuz beden gibi ölü olacağını beyan etmiştir. Çünkü insanın malı olmadığı zaman hayatının bir anlamı olmaz! Bilgisiz, evsiz, işsiz, parasız bir hayatımız olduğunu muhayyel ettiğimizde yaşam şartlarımızın zorlaşacağından şüphemiz olmaz. İnsan parasını kaybetmiş olsa da, ilmi, projesi sayesinde tekrar kazanır.

Hz Peygamber'in birçok mucizesi vardır. Peygamberimizin en büyük mucizesinin Kur'an-ı Kerim olduğunu hadisi şerifinde şöyle ifade etmiştir: Bütün peygamberlere bulunmuş oldukları dönemlerde yaşayan insanların iman edebileceği bir takım mucizeler verilmiştir. Hiç şüphesiz bana ihsan edilen en büyük mucize Kur'an-ı Kerim demiştir. Allah bizlere hitabında "Kitap'ı Mübin, Kur'an-ı Kerimdir. " her şey Kur'an-ı Kerimde mevcuttur buyurmuştur. (Araz F. 20012, Enam 6/59, s.135)

Kur'an-ı Kerimde bazı konuların çekirdeği, bazılarının özeti vardır, düşünerek okuyup tespit etmek gerekir. Herkes bu bilgiyi göremez. Bilgisayardan uydu haritası ile ikamet ettiğimiz bir yere bakıyoruz ve detaya indiğimizde evimizin kiremitlerini dahi görebiliyoruz. Haritadan çıkınca yine normal harita oluyor, detay ayrıntılar kalmıyor. Bizimde ayetleri detaylı incelememiz gerekir. Kur'an-ı Kerim de ayette; elektriğe işaret eder ve elektrik bulunmuştur. Başka bir ayette; trene, otomobile işaret ediyor, insanların bineceği binekler meali, on dört asır önce bildirilmiştir. Kuran-ı Kerim bizim maddi manevi tüm ihtiyaçlarımızı vermiştir. Bizim araştırıp bulmamız ehemmiyet arz etmektedir. (Araz F. 2012, Nur süresi 24/35; Yasin süresi 36.41.42, S.135,444)

İnsanın fiili ve kavli duası vardır. Bir çiftçinin toprağa tohum ekmesi fiili duadır. Hiçbir şey yapmadan çalışmadan sadece kavli, sözlü dua etmekle isteklerimiz gerçekleşmeyebilir. Ben gerekli çalışmamı yaptım, fiili ve kavli duamı yaptım ama Allah duamı kabul etmedi! Duam boşa gitti bir işe yaramadı gibi düşünce ve ifadeler yanlıştır. Dualar boşa gitmez ya geçmiş günahlarımızın kefareti, geleceğimizin teminatı olabilir, ya da duamızın hemen kabul olmaması sınava tabi tutulmamızdan kaynaklanabilir. Bizi bizden daha iyi Allah cc bilmektedir. Bizim kendimizi net bir şekilde değerlendirmemiz yanlış olur.

Örneğin: küçük bir çocuk hasta ağlıyor ve annesinden bir şey istiyor, bu bir oyuncak veya bir yiyecek olabilir. Annesi çocuğunun istediğini veriyor veya o anki ihtiyacı gösterdiği olmadığı için başka bir şey veriyor. O yiyecek boğazında kalarak ölebilir düşüncesi ile ya da hiç vermiyor. Annesi bu durumu daha iyi fark ediyor. Bu bakımdan yapılan dualar mutlaka Allaha ulaşır. Bizim, onun göstermiş olduğu yolda dikkatle ilerlememiz gerekmektedir. İsteğimizin cevapları Allah cc ilminde gizlidir. Dinimizi Allah Resulü Hz Peygamberden öğrenmekteyiz. İslamiyet'te konular aynı kaynaktan birleşmesine rağmen; Alevilikte yanlış bilinmesinden dolayı ayrı zannedilmektedir.

4.1.2.1.Alevilik

Aleviliğe çeşitli tanımlamalar yapılmakta reel kaynaklarla ilgisi olmayan ayrıştırılmalar yapılmaktadır. Bu önemli konu derinlemesine araştırılıp incelendiğinde; Alevilik ve Sünnilik unsurlarının bir birinden ayrı olmadığını, aynı olduğunu

anlamaktayız. Aynı olduğunda ısrarcı olan kardeşlerimiz, Hz Ali efendimize haksızlık yapıldı gibi asılsız bilgilerle; İslam'ın değerine farkında olmadan, istemeyerek haksızlık yapmaktadır. Ehli Sünnet derki Hz Ali halifelerin dördüncüsüdür. Hz Ebubekir daha uygundu ilk o halife oldu. Şialarda şöyle der: Hz Ali (ra) haksızlık edildi. Hz Ali (ra) kendi rızasıyla, kendisi yirmi yıl şeyh-ül makamında bulunmuştur. Şöyle denilse iki çeşit Şia vardır. Birincisi Şia velayet, ikincisi ise hilafettir. Evliyanın bir kısmı Hazret-i Ali (ra) uygun görüyorlar, siyaset yönünde olan Şia i hilafetin davalarını kabul ediyor.

Hazret-i Ali (ra.) şahsına ve maneviyatına baktığımızda mahiyeti manevi olarak Hz Peygamberi göstermektedir. Hz Ali (ra) cesur, kahraman, haksızlığa boyun eğmeyen, cesareti, gücü, ilmi herkesçe bilinen, Hayber'in fethinde Hz Peygamberin kendisine sancağı verdiğinde önden giderek tek başına kale kapısını söküp yere atmıştır. O kapı yerden kaldırılmak istendiğinde kırk kişi kaldıramamıştır. Böyle özelliklere sahip olan Hz Ali (ra.) yanlışlık olsaydı bunu asla kabul etmezdi. Onun kabul ettiğine bizim yanlış dememiz büyük saygısızlık olur.

Hz Peygamber (sav.) Her nebinin nesli kendindedir. Benim neslim, Hz Ali (r.a.) neslidir demiştir. Hz Peygamber daha sonra gelişecek olayları bildiği için; "Ya Ali ileride seninle Aişe arasında bir ihtilaf çıkacaktır ona iyi davran" buyurdu. Hz Ali (ra.) şaşırıp ve haksız taraf ben miyim? Diye sordu, Hz Peygamber; hayır sen haklısın ancak bu olay gerçekleştiğinde Hz Aişeyi iyice gözetleyip güvenli yere götür buyurmuşlardır.

Hz Aişe, hacetmek için Medine'den Mekke'ye gitti. Medine'ye dönerken halifenin şehit edildiğini yerine Hz Ali'nin halife olduğunu Talha ve Zübeyr'den öğrendi. Hz Aişe Hz Ali'ye kırgınlığı olmadığı halde Hz Osman'ın katillerini cezalandırmak ve Müslümanları içinde buldukları fitneden kurtarmak için hareket etti. İki mümin arasında savaş çıkarsa saldırgan taraf Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşmayı ve sonunda tarafların arasını bulup adalet dairesinde uzlaştırmayı emreden ayet-i kerimeye Hucurat;49/9 uygun hareket etmiştir. Müslüman kanının haksız yere dökülmemesi için yola çıkmıştır. Bu vaka, Hz Aişe'nin savaşı devenin üzerinde yapmasından dolayı; Cemal Vak'ası olarak adlandırılmıştır. Hz Ali deveyi öldürerek savaşı sonlandırmış Hz Aişe'ye esir muamelesi yapmamıştır. Kendisine on iki bin dirhem verdikten sonra; yanına Basralı kırk kadın katarak önce Basra'ya sonra Medine'ye göndermiştir.

Birçok Müslüman'ın Şehit olduğu bu vaka sonrası; Hz Aişe çok üzülmüş, Peygamber hanımlarının evlerinde oturmalarını emreden ayet-i Ahzap, 33/33 her okuduğunda başörtüsü islanıncaya kadar ağlamıştır.

Kırk sene sonra İslam'ın ordularının Hz Hasan Radiyallahü Anh ve Hazreti Muaviye (ra.) karşı karşıya geleceğini ve Hz Ali (ra) ve Hz Aişe'(ra.) savaşaacağını söylemesi Hz Peygamber (as.) mucizesidir.(Sorularla İslamiyet, 2012, İbn Hacer, Fethu'l- Bari.13/55,

Diğer konularda olduğu gibi bu konuda da ifrat ve tefrit iyi değildir. İstikametimiz orta halli olmayı gerektirmektedir. Ehli Sünnet ve Cemaat bu orta hali benimsemiş fakat Alevilik kisvesine bürünerek, Haricilik, Vehhabilik fikri oluşmuş hatta bir kısım siyasetçiler ve mülhitler; Hz Ali (ra) eleştirmektedirler. Haşa siyaseti bilmediğinden, liyakat sahibi olmadığından hilafete talip olmamıştır diyorlar.

Aleviler bunların bilinçsiz ve haksız ithamlarından dolayı Ehli Sünnete karşı küskün kırgın davranma eğilimine giriyor. Ehli Sünnet bu fikirleri yalanlamıyor; ispat ediyor ortaya çıkarıyor. Ehli Sünnet Alevilerden fazla Hz Ali (ra) taraftarıdır. Camilerde ismi yazılmakta, dualarda, hutbelerde ve dini nikâhta Hz Ali (ra) zikredilmektedir. Aleviler harici ve mülhitleri bırakarak hakkın yanında olmalıdır. Bazı Alevi kardeşlerimizin inadına ehli Sünneti terk etmesi; Hz Ali (R.A.) a karşı olduğunu belirtmesi olmaktadır. (Nursi,2020,Lem'alar S,23)

4.1.2.2. Mucizeler İlme Yön Verir

Kur'an-ı Kerimde Rabbimiz bizlere hitap ederken," Üstün akıllılardan başkası da derin düşünmez. Siz hiç düşünmüyor musunuz? Onlar ayakta, otururken ve yanları üzerinde yatarken Allah'ı anarlar; göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler..." okumak, düşünmek ve yaratılışımıza göre yaşamak en önemli görevimizdir. Her şeye baktığımızda, onu yaratanı görebilmemiz ve zikretmemiz bizim yaşam tarzımız olmalıdır. (Araz F. 20012, Ali İmran / Ayet 65-191, s.59)

Hz Nuh'un gemi mucizesi: Rabbimiz Kuran'ı Kerimde Hz Nuh'u tahtadan yapılmış gemiye bindirdik Nuh'un gemisi bizim gözetimimizde yüzüyordu, onu ibret alınması için bıraktık, bundan ibret almıyor musunuz? Buyurmaktadır. Gemi ve vapuru değişik isimlerde denizlerde kullanılmaktadır. On dört asır önce, yüce kitabımız bu alan da bize bir yol gösteriyor, çalışmalar sonucu günümüzde denizlerdeki gemiler, vapurlar hayatımıza kolaylık sağlamaktadır. (Araz F. 20012, kamer süresi 13-15, s.530)

Hz Yusuf'un mucizesi; saati bir mucize olarak gösteriyor. "Hz Yusuf, zindandan kurtulacağına inandığı iki gençten birine, efendinin yanında benden bahset dedi. Fakat şeytan, efendisinin yanında, Yusuf' tan söz etmeyi ona unutturdu. Bu yüzden Hz Yusuf birkaç yıl daha zindanda kaldı. Zindan da kaldığı esnada ibadetlerini zamanında yapabilmek için, kimine göre su saati, kimine göre kum saati olan saati kullanması, mucize olarak sanat alanında ilerlememiz için bir örnektir. Nitekim firavun zamanına ait bir saat bulunuyor. Kur'an-ı Kerimde ki tüm bilgiler bilimsel bulgularla birebir örtüşüyor. Bir başka mucizesinde, ağaç yapraklarından kumaş elde etmektedir. (Araz F. 20012,Yusuf suresi 17-18-19-20-21-42, s.238,241)

Hz Süleyman'ın mucizesi: Hz Süleyman uçarak iki aylık yol gitmiştir. Bu mucize ile de insanlara havada gidebilirsiniz diye işaret edilmiştir. Günümüz de insanlı insansız uçuş gerçekleştiriliyor ve halen cihazlar geliştirilmekte yeni buluşlar yapılmaktadır. Hz Süleyman, Bel kızın tahtındaki sesleri duyuyor, görüyor. Yönetmiş olduğu topraklarda, mağdur olan, ihtiyacı olan herkesi görüyor ve yardımına gidiyor. Günümüz de kamera sistemi, video, ses aktarımı,

sıradan bir bilgi durumundadır.

Allah Teâlâ peygamberlik ve krallık konularında Süleyman'ı babası Davud'a vâris kıldı, ayrıca mucizesi olarak rüzgârı cinleri ve şeytanları Süleyman'ın emrine verdi. Hz. Süleyman rüzgâr yardımıyla ordularını, ticaret kervanı ve filolarını istediği yere götürüyor, yine rüzgâr vasıtasıyla bereketli yurduna yani Kudüs'e döndürüyordu.

Bereketli kılındığı bildirilen yer Filistin'dir. Böylece kendi döneminde Hz. Süleyman, peygamberliğinin yanında; bölgenin en güçlü kralı, devleti de en zengin devlet haline gelmiştir. (Araz F. 20012, Enbiya 21/81, s.329)

. Hz Musa mucizesi: Hz Musa asasını vurup su çıkarıyor. Nitekim günümüzde, yerin derinliklerine inilerek, su ve kıymetli madenler bulunmuştur. Musa kavmi için su istedi ona sopanla vur taşa demiştik, taşa vurunca taştan on iki pınar fışkırmıştı, halkın her bölüğü su içeceği kaynağı bilmiş anlamıştı. Allah'ın rızkindan yiyin için haddinizi aşip veryüzünü fesada vermeyin. (Araz F. 20012, Bakara süresi 60. Ayet, s.10)

Hz İsa mucizesi: Hz İsa mucizesi ile insanların ne tür dertleri olursa olsun maddi manevi bunun şifasının olduğunu gösteriyor. Ölmüş kalplerin dirilmesi, yaralı bedenlerin ilacı mevcuttur! Arayın bulun! Ararsanız bulacaksınız diyor. Ölecek gibi hastaların, ilaçlar sayesinde hayat bulacağına işaret edilmektedir.

"İsrail oğullarına gönderilen bir elçi olarak 'Ben size, Rabbinizden bir kanıt ile geldim. Size balçıkta kuş heykeli yapıp ona üflerim ve Allah'ın izniyle bir kuş oluverir. Allah'ın izniyle körü ve cüzzamlıyı iyileştirir, ölüyü diriltirim. Ne yediğinizi ve evlerinizde neler biriktirdiğinizi size bildirebilirim. İnanacaksınız bu kanıtlar sizin için yeterlidir. " (Araz F. 20012, Ali İmran süresi 49. Ayet, s.9)

Hz Davud mucizesi: Hz Davud yüksek sesle ve hoş bir eda ile her şeye hükmetmiş, Rabbimiz Hz Davud'a dağları, taşları, vahşi olan, havada uçabilen yırtıcı kuşlara ve karadaki vahşi hayvanlara dahi bütün canlılara hükmetme mucizesi vermiş. O Allah'ı zikrettiğinde dağlar etrafında bir zincir halkası oluşturarak ona eşlik etmişlerdir. Bir dağa gidip yüksek sesle hitap edilince aynen yankı yaparak bize geri döner. Davud (as) peygamberimizin de bu mucizesi kapsamlı araştırma yapılmalı, dağların, doğanın lisanını anlayarak büyük komutanın yön verdiği şekilde yön verilmelidir. Bir kıyafeti yıkayıp astığımızda hemen kurduğu halde dünya üzerindeki ağaçların düzenli olarak yıllarca kurumadan ayakta kaldıklarını! Allah'ı zikrettiklerini ve bize hizmet ettiklerini anlayarak! Rabbimizin emir ve yasaklarına uymada daha dikkatli olmalıyız. Hz Davud bakır ve demiri ilk olarak eritip şekil veren kişidir. Demir ve bakırın hayatımızda ne derece önemli olduğu malumdur. Kur'an-ı Kerim bize sizde çalışın Hz Davud peygamber gibi yapabilirsiniz diyor. (Araz F. 20012, Sebe' Suresi - 10. Ayet)

Hz İbrahim'in mucizesi: Hz İbrahim'i ateş yakmamıştır. Kur'an-ı Kerim çalışın sizde Hz İbrahim gibi ateş sizi yakmayacaktır işaretini vermektedir. Günümüzde de ateşte yanmayan özellikte kıyafetler ve materyaller üretilmiştir. Bu daha fazla geliştirilebilir. Gördüğümüz gibi peygamberlerimizin mucizeleri bize ışık tutuyor! Bizi yönlendiriyor. Hepsi bilimle örtüşüyor ve bazısının bir kısmı keşfedilmişken daha keşfedilmeyen birçok bilgi, delil, keşfedilmek üzere insanların çalışarak bulması için beklemektedir. Cehennem ateşinin yakmaması için de ruhun güçlü kalması, iyi ahlaklı olmamız gerekmektedir. Bu bakımdan pozitif enerjilerimizin çoğalmasına, kötü davrandığımızda veya kötü iş yaptığımızda peşinden güzel iş yaparak negatif enerjilerimizin az kalmasına gayret etmeliyiz. İslam dini her zaman dünya ve ahireti dengede tutan bilgilerle, delillerle bizi yönlendirmektedir. (Araz F. 20012, Enbiya süresi 21/69 ayeti, s.328)

4.1.3. Cahiliye Dönemi

İslamiyet'ten önce kız çocuklarının doğumu sonrası, cahiliye diye adlandırılan o dönemde, genel olarak kız çocuklarının ölümü, canlı canlı öldürülmesi şeklinde olmaktadır. Ailenin erkeği bütün aileyi kendi mülkü olarak görmektedir. Diğer farklı şekillerde öldürülmesi az tercih edilmekte idi. Bu çirkin davranış ailenin en zayıf üyesi olan kız çocuğuna yapıldı. Sadece Arap yarımadasında değil, dünyanın diğer yerlerinde de kız çocuklarının doğumundan utanılır, kız çocuğu babası sanki büyük bir suç işlemiş gibi, psikolojik olarak kendini kötü hissederdi.

Araplarda soylu ailelerde kız çocuklarını katletme durumu az olurken, diğer ailelerde daha çok rastlanan bir durumdur. Sadece soylarının devam edeceği kadar kız çocukları bırakılarak, bir ailede iki kız çocuğundan fazla kız çocuğu olunca; bunu ar meselesi, utanç olarak görmektelerdi. Bu hezeyan düşüncelerin, günümüz dünyası ile açıklanması muhayyeldir.

İkinci halife Hz Ömer İslamiyet'i tanıyıp Müslüman olduktan sonra önceki durumu ile ilgi unutamadığı iki konudan birine çok ağladığı ve diğer yaptığına da çok güldüğünü ifade etmektedir. Kız evladım olduğunda bana yalvardığı halde ona acımadan diri diri toprağa gömdüm. Bunu hiç unutamıyorum hep ağlıyorum. Unutamadığı konulardan güldüğü konu ise; yola gitmeden önce ticaret ve başka işlerimiz ile ilgili, bizi korumaları için helvadan put yapardık ve yorulup karnımız acıktığında o taptığımız bizi koruduğuna inandığımız putları yerdik, bu halimizi hatırladığımda ise çok gülüyorum diye İslamiyet öncesi sıra dışı yapılan cahillikle ilgili bu örnekleri anlatmıştır. İslamiyet böyle bir toplumu medeni bir toplum haline getirmiş ve kadınlara günümüzde ki medeni devletlerin hiç birinde verilmeyen haklar verilmiştir.

4.1.4. İslamiyet'te Kadın

İslam dininde kadına büyük önem verilmektedir. Erkeklerin bayanlar üzerinde hakları olduğu gibi kadınlarında erkekler üzerinde hakları vardır. Neslin devamını sağlayan, ailenin düzen almasında ve milletin oluşumunda büyük önemi olan bayanlar; erkekler ile aynı hakka sahiptirler, kadın erkek ayrımı yoktur. Kadının özellikleri ve eğitimde de çok başarılı olduğu övülmektedir. Evlilik sonrası anlaşamama durumu olursa ayrıldıklarında eğer erkek bayana maddi olarak bir şeyler vermişse; geri istenmemesi öğütlenmektedir.

Hz Peygamber sizin ahlaken en güzel olanınız, eşine en iyi davrananınızdır buyurmuşlardır. İslam dini bilinmeden eleştirilerek, bazı suçlamalar da bulunmaktadır; kadının eve hapsedildiği, eğitim öğretim olanaklarının elinden alındığı, kılık kıyafette özgür olmadığı, hukuken eşit olmaması ve fikirlerinin zayıf olduğu gibi suçlamalar asılsızdır. Kadına tarih boyunca tarif edilemeyen çok çirkin şekilde davranılmış ve kadınlar katledilmiştir. Bu olumsuz davranışlar, İslamiyet'in gelmesi ile birlikte; değerli olduğu halde değeri bilinmeyen kadının değeri kabul edilmiştir.

Kadın çalışma hayatında, eğitim hayatında dışlanmaz. Örtünme ile ilgili durum ise çok değerli olduğunun göstergesidir. Bayanın bedeni kutsaldır, değerli olan her şey gizlenir; bu bakımdan kadınında çok değerli olduğu için kutsal olan bedeninin gizlenmesi gerekmektedir.

Yaratılıştaki kadın erkek eşittir. İslamiyet'te kadın erkekten daha üstündür. İnançsız olduğu halde iyi ahlaklı olan insanlar vardır. İnanıldığı için inancı doğrultusunda yaşayan insan öbür dünyada cenneti kazanmak için yaşar. Hz Muhammed cennet annelerin ayakları altındadır demiştir. Erkekler için böyle bir tarif, müjde olmadığı için; sonsuz dünya hayatında verilen değer bakımından ve Hz Peygamberin ahiretteki güzel hayat, annelerin ayaklarının altındadır ifadesi, bayanların erkeklerden üstün tutulduğunun göstergesidir.

İslami kaynaklar da, uygulamalar da kadın hakları; günümüzün medeni kanunlarından daha ileride olduğunu görmekteyiz. Nitekim ülkemizde yeni boşanan bir çiftte mahkemenin verdiği karar bayana nafaka verilmemesi yönünde olmuştur. Gerekçe olarak; bayanın ev işlerini yapmadığı için nafaka alamaz diye bir karar verilmiştir. Fakat İslamiyet'te bayanın ev işlerini yapma, eşinin anne babasına bakma, çalışma ve hatta çocuk emzirme gibi bir sorumluluğu yoktur. Bu bakımdan bayanın kendisi istemediği müddetçe; bu tür suçlamalarla bayan haksız gösterilemez. (Cumhuriyet,2020)

Kadının şahitlik konusunda ki değerlendirilmesi bir ölçü olarak değerlendirilemez. Bazı şartlara göre değişebilmektedir. Örneğin; tacizci, katil veya topluma bir zararı olan kişiye bayan şahitlik yaparken, yaratılışı icabı bayan şefkatli, duygusal bir yapıya sahip olduğundan dolayı, anne olması hasebiyle, yargılama esnasında; suçlu kişiye acıma durumu olabilir, şefkat gösterebilir düşüncesi öne çıkmakta, hatırlamadığı konularda ikinci kişinin yardım etmesi istenmektedir. İbadet konusundaki durumu ise; özel halleri olduğu durumlar dikkate alınarak değerlendirilmiştir ve özel günlerinin olduğu zamanlarda ibadetlerden muaf tutulmuştur. İslamiyet kadına karşı nazik olmayı öğütlemiştir. Şiddeti asla tasvip etmemektedir. Bazı yanlış anlaşılmalara, ayet ve hadisler tam olarak anlanmadığından, önceki menfi Arap adetleri değerlendirilerek yanlış anlaşılmıştır. (Ağçoban S. 2016, S.15-20)

4.1.5. Sorumluluklarımız

İnsan başıboş yaratılmayan, sorumlulukları olan, beden ve ruhtan yaratılan üstün bir varlıktır. Yeme, içme, gezme gibi sıradan doğal bir hayat yaşadığı zaman diğer canlılardan bir farkı olmamaktadır. Çünkü onlar da yiyip içip şuursuzca yaşamaktadır. İnsanda şuur, irade, güç, benimseme duygusu, cesaret, ruh ve kalp vardır. İradesine sahip çıkmadığında, nefesine uyararak meşru yaşamadığı zaman; farkında olmadan yaşadığını zanneder ama o yaşamayı gerektiğini yaşayamıyordur. İnsan altınlarını çöpe atıp oradaki paslı demirleri alıp, çok güçlü olduğunu düşünerek ilerlediği yolun bitimi sonrası; gittiği pazarda paslı demirleri para etmeyecektir. Üstün varlık olduğunu bilip, kalbinin gökyüzünde arştaki olduğunun farkında olarak yaşamayı sürdürdüğü an; insan gerçek özelliğine kavuşur. Artık o diğer canlılardan farklı olmayı başarır, nefisini yendiği içinde, takva derecesinde; nefsi olmayan bazı meleklerden daha üstün hale gelir. O insanın almış olduğu huzur, dünya da ki hiçbir şeyde olmaz. Negatif enerjilerin etkisinden kurtulduğu için; artık özgürlüğü yakalayan hür bir insan olur. Tabi bu halini devam ettirebilmesi ve o tarif edilmez mutlulukla yaşayabilmesi; hassas yaşantısına bağlıdır. Bir evin yapılması yıllar alabiliyorken, eve benzin döktükten sonra kibriti ateşleyip atınca, evin yanıp kül olacağı gibi; ruhunun sağlığına dikkat etmeyen insanın ruhu, yanar kül olur. Manevi olarak, psikolojik anlamda sıradan olur. Tekrar aynı hataya düşmemek için, hatalarını mükerrer etmemesi gerekmektedir. (Çetintaş İ, 2020, S.30-40)

İnsan karlı olabilmesi için, Allah'ın emri olan namazlarını kılmalıdır. Farz namazlarını kılan insanın; aralarında günah olmayan yeme içme uyuma gezme gibi davranışları pozitif akıma dönüşerek sevap olarak yazılır. İnsan büyük günahlardan kaçındığı müddetçe küçük günahları affedilir. (Araz F. 2012, Hüd 11/114, s.235)

İslam dini başlı başına bir eğitim sistemidir. Kur'an-ı Kerim, Hz Peygamber'in sünneti, sözleri, hayatımıza yön veren örnekler, en önemli ilimdir ve sayfalara sığmayacak kadar çoktur. Allah bizi sadece kendine ibadet etmemiz için yaratmıştır. Rabbimiz hitabında "ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım buyurmuştur. İnsanların ve cinlerin yaratılma sebebi Allah'a cc ibadet içindir. " (Araz F. 2012, zariyat 56. Ayet, s.524)

Bize ilk hitabı okudur. Biz Rabbimizi, gönlümüzde, kalbimizde yaşatarak, her zaman her yerde bizimle beraber olduğunun farkında olarak yaşadığımızda, son anımıza kadar öğrenmeyi bırakmadan, öğrendiklerimiz doğrultusunda meşru bir hayat yaşadığımızda; sonsuz hayatı kazanma ihtimalimiz bulunmaktadır. (Araz F. 2012, zuhur süresi 36. Ayet. s. 493)

Allah bizlere hitabında her canlının dünya hayatının biteceğini ve kendisine döneceğimizi söylüyor. O dönüşümüz sonrası kendisinin uyarılarını dikkate almamız oranında, orada yaşamamızın nasıl olacağı ile ilgili bizi bilgilendiriyor. Kur'an-ı Kerim öyle muhteşem bir sofraya ki; geçmişten, gelecekte ve öbür dünyadan haber veriyor.

Genel olarak Kur'an ayetleri ilmin anahtarı, definenin kapısıdır. Bütün akıllar, kalpler, ruhlar ondan gıdasını alarak amaçlarına ulaşabiliyorlar. (Araz F. 2012, Ankebut süresi 57,60. Ayet, s.404)

Yapmamız gereken! Bilginin vazgeçilmez hazine olduğunun farkında olarak, Rabbimizi severek, bütün işlerimizde, her zaman her yerde onu zikrederek, okumak, düşünmek, çalışmak ve dünya hayatı bittikten sonra, sonsuz hayata başlangıç sonrası, son olmaktan kurtulmak için; rehberimiz olan Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin sünnetinin ışığında bilgi öğrenerek, öğrendiklerimizle yaşamamız gerekmektedir.

4.2. DİJİTALLEŞME VE TOPLUM

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgi dünyası gelişmiştir ve gelişmeye devam etmektedir. Günümüz dünyası bilgi toplumu olarak tanımlanmaktadır. Dijital teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanların bu teknolojiyi kullanmaları sonucunda; yaşam tarzlarında, işlerinde ve iletişimlerinde değişiklikler meydana gelmiştir.

Çok yerlerde mevcut olan dijital teknoloji, gündelik hayatımızda 'da vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir. Üretilen ve yaşantımıza giren her yeni teknoloji, program, uygulamalar; bizim hayatımızın şekillenmesinde değişmesinde büyük rol oynamaktadır. Teknoloji, önceki alışkanlıklarımızı bırakarak yeni bir hayat yaşamamıza vesile olmakta ve bu yeni hayatla birlikte de yeni kültürler meydana gelmektedir. Bilgi çağı olarak tanımlanmış olduğumuz bu çağla birlikte neler oldu ve oluyor? Sorularının değerlendirmesini yapalım.

Bilgi çağı dediğimizde dijital teknolojilerle çevreniş bilgi sistemi ve toplum olarak tanımlanmaktadır. Radyo ve Televizyon programlarına, o programın saati gelince ulaşılabilirken, dijital medyada istediğimiz bilgiye; önceden yayınlanmış olan çeşitli programlara ve bilgilere, istediğimiz zaman ulaşabilmekteyiz. İnternette istenilen ürün sipariş edilebilmekte, hesaplarımızdaki parayı kendi hesabımıza veya başka hesaplara kolaylıkla aktarabilmekteyiz. Bu kolaylıklarla beraber riskli, tehlikeli yönleri bulunan dijital medyayı iyi bilerek aleyhimize olabilecek tuzaklarına kapılmamız gerekmektedir. Küreselleşme, dijital medya örgütünün amacı, dünyayı tek pazar haline getirerek; din, dil, ırk ve kültür ayrımı yapmaksızın, ekonomik ve diğer amaçları doğrultusunda insanlara yön vermektir. Özellikle sosyal medya da insanları etkilemek için, reklam ve diğer unsurlarla doğrudan veya dolaylı olarak insanlara yön verilmektedir. Dijital medyanın insanlığa faydaları, sağlamış olduğu kolaylıklar ve riskler; günümüz hayatının gerçekleridir. Dünyanın bütün insanlar için küçüldüğü ve etrafımızı saran dijital sistemle birlikte daha sağlıklı ve huzurlu yaşayabilmek için; dünya geneli kapsamlı düzenlemeler, anlaşmalar yapılmalıdır. Bu unsurun gerçekleşmesi zor olduğundan, İslami birlik güçlendirilmeli ve uygun uygulamalar hazırlanarak kullanıma sunulmalıdır. (Avcı M. Aytekin N. 2021)

Tüketim toplumunda insani değerlerin kozmopolit bir hal aldığı, istek ve arzuların insandan daha değerli bir hale geldiği, arzu ve isteklerin bitmediği aşırı istekler bulunmaktadır. Tüketim nedeniyle nesnelere değeri artarken, değer verilmesi gereken unsurlar, değerini kaybetmeye başlamıştır. Bu bakımdan insanlar kendini merkezde konumlandırarak, kazanacağı materyalleri elde edebilmek için bütün; gücünü kullanmaktadır ve ihtiyaçların sınırı yoktur.

Bir yıl kullandığımız telefonumuzu veya bilgisayarımızı gelecek yıl, farklı özellikleri ile yeni bilgisayar veya telefon çıktığında; çalışır durumda olan bilgisayar veya telefonumuzu kullanmayarak, yeni çıkan cihazları tercih edebiliyoruz. Uluslararası tüketim organizasyonunun yapmak istediği, toplumları bir birine yakınlaştırmaktır. Bu isteklerini büyük oranda başarmış görünüyorlar. Tüketicilerin gelir ve giderlerinde bir eşitsizlik, dengesizlik bulunmaktadır. Az geliri olan tüketiciler borçlanarak fazla tüketmekte ve borçlarını ödeyememektedir. Bu sorun, insanların birkaç yıl veya bir ömür huzursuz yaşamasına neden olmaktadır. Dijital ortamda, tüketimde, zaman veya coğrafi sınırlama ortadan kalkmış bulunmaktadır. Tüketim sistemi ticaretle ilintili olduğu için; insanlar uzaklık yakınlık fark etmeksizin bütün nesnelere rahat ulaşabilmektedirler. (Karaca M. Demirtaş Ö. 2019, S.5-16)

4.2.1. Dijital Tüketim Toplumu

Küreselleşme ile birlikte iletişim ve teknolojinin gelişmesiyle sınır kavramı kalmamış, bireylerin, devletlerin ve örgütlerin istek ve arzularında değişiklikler olmuştur. Yeryüzü tek pazar haline gelmiştir. Son yıllarda yaşadığımız halen yaşamakta olduğumuz pandemi süreci dijitalleşme ile birlikte teknolojik gelişmenin vermiş olduğu kolaylıkla, bazı güçler insanları kendi istek ve arzuları doğrultusunda yönetmek için, korkunç planlarını ortaya koymuşlardır. Bu planlarının amacı; şuur sahibi insanları azaltma, boyun eğdirme ve yönetme girişimi olduğunu görmekteyiz. Dünyaya yaymış oldukları, insanları ansızın yakalayan mikrop; milyonlarca insanı hayatlarından koparmıştır. Devletler, milletler Covid19 hastalığından korunmak için alınan önlemlerle birlikte ekonomik olarak zor günler yaşamaktadır. Bu süreç bir üçüncü dünya savaşı sürecidir. Dünya savaş halindedir. Bu savaş; birinci teknolojik silah ve üçüncü dünya savaşıdır. Küresel ve ulusal güçlerin mücadelesi devam etmektedir.

İnsanlar dijitalleşme öncesi rahat yönlendirilirken, çok kolay yönetilirken; dijitalleşme ile birlikte toplumların uyanışı, olayları sorgulaması başlamış durumdadır. Artık insanlar bireysel ve toplumsal olarak, tüketeceği mallara, olaylara, objektif baktıktan sonra nasıl adım atacağına karar vermektedir. Pandemi hastalığını yayan küreselciler, ikinci bir teknolojik silah ile toprak zehirlenmesini gerçekleştirecekti; fakat ulusal gurubun yapmış olduğu başarılı operasyon sonucu, otuz yıl boyunca hazırlamış oldukları teknoloji ile toprağı zehirleyecekleri bu silah, Süveyş kanalında Evergreen operasyonu ile gemi durdurularak içindeki zehir imha edilmiştir.

22 Mart 2021 de Çin ve ABD tarafından başlatılan plan; bir hafta sonra başarısız olmuştur. Küreselcilerin insanları gıda ile kontrol altında tutma hayalleri suya düşmüştür. Devletleri halkları ile birlikte, bir örgütle beraber hareket ettiğini değerlendiremeyiz. Örgütler devletlerin içindeki ve dünya Konjonktüründe ki gücü kadar amaçları için; menfi, müspet her şeyi yapmaktadırlar.(Sarıaydın K. 2021)

4.2.2. Dijital Medya

Dijital medya masum görüldüğü kadar, kontrol altında olmadığı tehlikelidir. Savaşlar parayla, silahla, akılla yapılmaktadır. Günümüz dünyasının en güçlü silahı dijital medyadır, medyadır. Dünya geleninde çıkartılan farklı arama motorları ve uygulamaların güzelliklerinden yararlanmaktayız. Bir iletişim uygulaması olan whatsapp yetkilisi, bir devlet başkanına karşı gelebiliyor. Twitter, ABD Başkanı, Donald Trump görevde iken; Donald Trump'ın hesabını kapatabiliyor. (Haber Türk, 2021, Twitter Trump'ın hesabını kapattı)

Ülkemiz İHA/SİHA teknolojisinde ve diğer çeşitli silahların sahada uygulanması ile savunmada sanayide geliştiğini yükselen bir güç olduğunu dünyaya göstermiştir. Fakat günümüzün en güçlü silahı olan dijital medyada, medyada, çok zayıftır veya yoktur. Medyası olmayan, dijital mediası olmayan, bir ülke kısa süreli savunma sanayii silahlarla savaş kazanmış olsa dahi; uzun sürede başarılı olması mümkün değildir. Dijital mediası olmayan bir ülke, dünyaya ve milletine, gönül dostlarına, kendisini, yapacaklarını anlatamadığı gibi, diğer medya uygulamalarının yön verdiği ülke olur ve onların fırsat verdiği kadar yaşama hakkına sahip olur.

Türkiye çok gerekli ve vazgeçilmez olan dijital medyada, medyada eksik olan değil hiç olmayan materyallerini tamamlayarak; geleceğe daha emin adımlarla yürümelidir. Bu bakımdan açığın kapanması için, bu alanda uzman olan akademisyenlere fırsat verilmeli, gereken hiçbir masraftan kaçınılmamalıdır. Çünkü dijital medya her şeye yön veren en büyük unsur olduğundan dolayı; olmazsa olmazımız olduğunun bilincinde olarak çalışmalara başlanması gerekmektedir. Bu sorunun giderilmesi sonrası, diğer sorunları, daha kolay çözümlene fırsatı olacaktır.

Sonuç

Tarihin akışı her yüz yılda bir değişmektedir. Bu yüz yıl milletimiz duruşunu bozmadan çalışmalarını devam

ettirmelidir. Savunmada çok iyi olan ülkemiz; dijital medyada ve medyada köklü değişiklikler yaparak alternatif uygulamaların çalışmalarını yapmalıdır. Tüm dinler tarafından yasaklanan faiz sistemini bitirmek için, şirketler sistemini kurarak insanlar bankalardan kurtarılmalıdır. Döviz sorunu, Türk birliği teşkilatının, ortak para kullanmaya başlaması sonrası ve Türk lirasının altına endekslenmesi sonrası, büyük oranda çözüme kavuşturabilecek bir unsurdur. Türk birliği sistemi güçlendirilerek, mazlum milletlerinde sömürgeci kurtulması gerekmektedir. Özgür bağımsız ve tüm değerlere değer veren bir nesil yetiştirme fırsatı olan sistemde yetişen nesil; kendisine, milletine ve tüm insanlığa daha faydalı olacaktır. (Hanke S. 2017)

Bireysel veya genel olarak, ticaret insanın dünya ve ahiretini kapsayan bir unsurdur. Yemek yemeden, su içmeden, nefes almadan yaşanamayacağı gibi, ticaret yapmadan ve ticari menfaatlerimizi ön planda tutmadan hayatımızı devam ettirmemiz mümkün değildir. Kendimizin gayreti, hayata tutunma çabamız, sevdiğimiz ticari alanda başarılı olması için yönlendirmemiz, ticaretin ehemmiyetli olduğunun kanıtıdır. Rahat bir hayat sürdürebilmek için tüm yeteneklerini kullanan insan, ekonomik durumunun çok güçlü olması için büyük çaba gösterir. Şöhret, servet ve çeşitli amaçları için mücadele eden insanın, farkında olsa da olmasa da birinci derecede önem verdiği unsur ticarettir. Bütün insanlar farklı yaratılmıştır. Parmak izleri, huyları farklıdır. Bir insanın, bir benzeri olmadığına göre ve en üstün varlık olarak yaratıldığına göre, insan değerinin farkında olmalıdır. Fakat insanların bazıları kendilerine verilen değer farkında olmayarak, yaratılışına göre yaşamayarak değerini kaybeder.

Hayvanlar şuursuz yaşarlar, insanlar da ise şuur vardır, sorumlulukları vardır ve sorumluluklarını yerine getirme görevleri verilmiştir. İnanan insan kötü bir iş yaptığı zaman peşinden hemen iyi bir iş yapmalı ki onu silip götürsün buyuran Hz Peygamber' in hadisini unutmadan yaşamalıdır. Farz olan ibadetlerden biri olan namaz ibadetini yerine getiren insanın yapmış olduğu meşru işlerin tamamı sevap olarak yazılmaktadır. (Hekimoğlu İ. 1982, S.15-45) Düşüncelerimizi pozitif tutabilmemiz için mutlu ve huzurlu bir hayat yaşayabilmemiz için, Allah cc emrine göre yaşamak ehemmiyet arz etmektedir. Kazanmış olduğumuz paraları bir kaç yıl tasarruf ettiğimizde tahmin edemeyeceğimiz sermayeler biriktirebiliriz. Ses dalgaları akım oluşturmaktadır. Pozitif enerjisi fazla olan, sonsuz hayatı kazanan! Ticarete kazanan insan demektir. Bunu başarmak için; insan ömrü bitmeden kendini sorgulamalıdır. Elbette her yer nefsi destekleyen şeylerle dolu! Ama insan Allaha sığınıp yaratılışına göre yaşayarak, dünyadaki tüm güzelliklerin insan için yaratıldığına farkında olarak yaşamını devam ettirmelidir. Birinci derece ilme önem vermeli ve öğrendiği gibi yaşamalıdır. Ne işi yapıyorsa yapsın o işi en güzel şekilde yapma gayreti içinde olmalıdır. Kısacık hayatımızda, tek fabrika olan topraktan türlü nimetleri vermesi, çeşitli hayvanlarla, sularla, Gökyüzündeki sayamayacağımız kadar güzelliklerle, Rabbimizin dünya da bizi en güzel şekilde ağırladığını düşünmeliyiz. Kısacık hayatta böyle ağırlayınca, sonsuz kalacağımız yerin daha mükemmel olduğunu ve tarif ettiği güzellikleri düşünerek, her yerde bizi yaratanı anarak o şekilde yaşamımızı devam ettirmeliyiz. Bu unsurları yaparken tarif edilmez bir huzura kavuşmuşsak ve o huzuru, dünya ve içindeki hiç bir nesne ve öge veremiyorsa; büyük ticareti kazanma yolunda emin adımlarla ilerliyoruz demektir. Dünyadaki her şey manevi sermayemizin büyümesinde en önemli etkidir. Bütün bu unsurlardan hakkın rızası doğrultusunda meşru bir şekilde faydalandığımızda amacımıza ulaşabiliriz. Unutmayalım ki bizi bırakmayan, terk etmeyen, bizimle kalacak olan manevi sermayemizdir. İflas etmemek için, manevi sermayemize iyi sahip çıkmalıyız. Bu başarı bizi son olmaktan kurtarır ve sonsuzlaştırır.

Kaynakça

Kitap – Tek Yazarlı

Nursi S, 2016,-a-b-TDV, Serhat Mahallesi 1256 Sokak No.11 Yenimahalle/Ankara Sözler 10. Söz, S:94-291/ Nursi S,2020,Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No:12/210 Topkapı-İstanbul, Lem'alar, S.23

Hekimoğlu İ. 1982, Müslüman Ve Para, Derya Dağıtım A.Ş. Çağaloğlu- İstanbul, Sayfa:15-45

Kitap – Çok Yazarlı

Karaman H. A. Bardakoğlu, H. Yunus Apaydın, 2006. İlmihal 2 İslam ve Toplum, Ankara, TDV Yayınları, S.444-446 - /456-464

Kitap – Çeviri

Araz F. 2012; Kur'an-ı Kerim; Mustafa Ö. İstanbul, Kâbe Basın Yayın Dağıtım S. 49, 50, 135, 135, 353, 444, 31, 530, 232, 241, 330, 10, 9, 30, 328, 325, 524, 493, 404

Elektronik kaynak – Basılı Makalenin Elektrik Sürümü

Aydın N, Abdullah A, 2019, Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Ses Dalgaları ile İlgili Bilgilerini Günlük Yaşamla İlişkilendirebilme Durumlarının İncelenmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırma Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, S. 4-10, Erişim:26.02.2022

Aslan N, Hasan k. 2020, Mudarebe Akdinde Ortaya Çıkan Anlaşmazlıkların Çözümünde Esas Alınan İlkeler, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, S. 653-660, <https://doi.org/10.30627/cuilah.817524/> Erişim:26.02.2022

Gencil U. Elif K, 2012, Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi, Yönetim Bilimleri Dergisi. Cilt 10, Sayı 20, S.29-60, Erişim:26.02.2022

Tüzüner Ö. Kerem Ö, 2015, Aşırı İfa Güçlüğüne İlişkin İçtihat İncelemesi, Ankara Barosu Dergisi, Cilt, Sayı 3, 0 - 0, S.440, Erişim:26.02.2022

Elektronik kaynak – Makale

Ağçoban S. 2016, Kadın Olgusunun Kültürel Gelişimi ve İslam'da Kadının Yeri, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırma Dergisi, Cilt.2, Sayı 1,S.15-20, Erişim:26.02.2022

Akın A. 2020, İslam Hukukuna Göre Manevi Haklar, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırma Dergisi, Cilt:7, Sayı:8, S.122, Erişim:26.02.2022

- Akgündüz S. 2017, İslam Hukukunda Yed-i Adl. AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:9, S. 110-116, Erişim:26.02.2022
- Aksoy H. C. 2018, Borçlunun Borca Aykırı Davranıştaki Kusuru, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi • Cilt 24, Sayı 2, S.1010-1013, <https://doi.org/10.33433/maruhad.503407> /Erişim:26.02.2022
- Alkış A. 2019, İslâm Hukuku Açısından Tüketicinin Korunması, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dergi Park, Cilt:16, Sayı:1, S. 79-81, <https://doi.org/10.33437/ksusb.440100>/Erişim:26.02.2022
- Alkış A. 2019, Mecellede Akit Kuramı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi. Dergi Park, Cilt:16 Sayı: 2, S.460, , Erişim:26.02.2022
- Arı A. 2012; Fıkıh Açısından Sözleşmelerde Karşı Tarafı Yanıltma, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:0, Sayı:1, S. 250, Erişim:26.02.2022
- Asar M. 2020, Yorum İlişkisi Bakımından Hutbelerde Hadis Kullanımı, Dergi Park, Bilim name, Cilt 2020, Sayı 41, S. 607-608, Erişim:14.11.2021
- Atalay A. 2014, İslam Hukukunda Rehin Akdi, ilahiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, S.118, Erişim:26.02.2022
- Atmaca G. 2008, İslam Hukukunda Gabin ve Akde Etkisi, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 18,S.134-138, Erişim:26.02.2022
- Ateş Ü. 2018, İslam Hukukunda Fesih Hakkı Doğuran Sebep Olduğunda Akdin Feshi, Edebali İslamiyet Dergisi, Cilt:2,Sayı:3,S.53-69, Erişim:26.02.2022
- Bilgili İ. 2006, İslam Hukukunda Macun'un Satışı, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı:8, S.222-225, Erişim:26.02.2022
- Ceylan H.E, 2018, İslam hukukunda akdin bağlayıcılığı, Şırnak Üniversitesi İlahiyat. Fakültesi Dergisi Cilt: 9, sayı: 19, S.209, Erişim:26.02.2022
- Çalışkan N. 2018, Kur'an da Ticari Ahlak Kuralları, Antakya/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt:1, Sayı:1, S. 27-28, Erişim:26.02.2022
- Çetintaş İ. 2020, İslâm Düşüncesinde Ontolojik, Yabancılaşma KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt, Sayı 35, 29, S.30-40, <https://doi.org/10.35209/ksuifd.724615/> Erişim:26.02.2022
- Çürük; Suna A. 2015, İslam Ekonomisinde Ticaret, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 13, Sayı 25, S.166-167, Erişim:26.02.2022
- Dalgın N. 1999, İslam Hukukuna Göre Satım Sözleşmesi Açısından Mal Kavramı, On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 11, S.100, Erişim:26.02.2022
- Dalgın N. 2004, Değişim Açısından İslam Hukuku, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 16 - Sayı: 16, Erişim:26.02.2022
- Dilek U.B. 2018, İslam Hukuku Açısından Genel İşlem koşulları içeren akitler, Dini Araştırmalar Dergisi, Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölümü İslam Hukuku Ana Bilim Dalı, Cilt:18, Sayı:1, S. 235-241, <https://doi.org/10.33420/marife.378620>/Erişim:206.02.2022
- Doğan N. 2006, Ulusal ve Uluslararası Hukuk Alanlarına Göre Sözleşme Kavramı, Akdi ve Koşulları, Mevzuat Dergisi, Yıl:9, Sayı:105, Erişim:26.02.2022
- Doğan H. 2018; İslam Hukuku Açısından Kripto Paralar ve Şifreleme Teknolojisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:26, Sayı:2, S.232-235, <https://doi.org/10.15337/suhfd.428561/>/Erişim:26.02.2022
- Dölek A. 2011, Hadisler Işığında Hıyanetin Boyutları ve Sosyal-Kültürel Açından Zararları, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt 11, Sayı 3 S.115, Erişim:26.02.2022
- Demirbaş F. 2016, Sözleşmeden Doğan Önalım Hakkı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:65, Sayı:2, S;250-255, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001812/ Erişim:26.02.2022
- Deste başı A. 2018, Enflasyon ve Faiz İlişkisi Üzerine İslamiyet Açısından Bir Değerlendirme, Enderun Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, S;34-37, Erişim:26.02.2022
- Engin A.O, 2005, Bilginin İnsan Hayatındaki Yeri Ve Önemi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:11. S: 430-455, Erişim:02.03.2022
- Eser E. 2015, Tolum Bilimleri, İslam Hukukunda Emanet Malların Hukuki Statüsü, Altı Aylık Hakemli Bilimsel Dergi, cilt: IX, sayı: 18, S.95-96, Erişim:26.02.2022
- Güney N. 2010, İslam Borçlar Hukukunda Satım Akdinin Konusuna Dair Cehalet Etkisi, İslam Hukuku Araştırma Dergisi, Sayı:16, S.494-498, Erişim:26.02.2022
- Gözü benli B. 1997, İslam Borçlar Hukukuna Göre Vadeli Satış ve Selem, Vadeli Satışlarda Vade Farkı ve Problemleri, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 0, Sayı 13, S.7-10, Erişim:26.02.2022
- Kahraman A.1998; İslam Borçlar Hukukunda Takas İşlemi, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C,S;2, S;3-8, Erişim:26.02.2022
- Karaca M. Demirtaş Ö. 2019, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1 Sayı:1, S.5-16, Erişim:02.03.2022
- Kaya A. 2014, Kiralayan ve Kiracının Kiralananda Yenilik ve Değişiklik Yapması, TBB Dergisi, Sayfa;316-325, Erişim:26.02.2022
- Kaya K. 2016, İslam ve Osmanlı Yargılama Hukuku'nda Esbap-ı Mucibe, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Cilt, Sayı 2, 0, Sayfa;187-193, Erişim:26.02.2022
- Köse M. 2008, İslam Hukukunda Vekâlet Kavramı Ve Vekâlet Temsil İlişkisi, Akev Akademi Dergisi. 12;Sayı:34 Sayfa; 226-228, Erişim:26.02.2022
- Kispet M. 2015, İslam Borçlar Hukukunda Kabzın Akitlere Etkisi, İslam Araştırmaları Dergisi, Cilt:1,Sayı:2 S.14, Erişim:26.02.2022
- Laila N. 2019, İslam Hukuku Açısından Online Alışverişte Teslimin Gerçekleşmesinde ki Aldatma, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Cilt: 21, Sayı: 39, S.259-262, <https://doi.org/10.17335/sakaifd.535820/> Erişim:26.02.2022
- Onur M. 2021, İslam Hukuku Açısından Kapora, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dergi park,

Cilt:4, Sayı:1, S.105-118, Erişim:26.02.2022

Önder M. 2018, İslamiyet'te İrade Beyanı, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 46, Sayı: 46, S:57-58, Erişim:26.02.2022

Özdemir A. 2008, Akitlerde İrade Beyanı, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, S; 120-123, Erişim:26.02.2022

Özdemir R. 2016, İslam Hukuk Doktrininde Şart Muhayyerliği, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Cilt:7, Sayı:1, S.155-156, Erişim:26.02.2022

Sözen H, 2018, Peygamberimizin Hayatı Dersinde Örnek Kişiliğin Model Alma Yolu ile Öğretimi, Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dergisi Cilt:4 Sayı: 8, S.101-116, Erişim:26.02.2022

Şahin H. 2018, İslam Hukukunda Akit Meclisindeki Muhayyerlikler, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, S.326-329, Erişim:26.02.2022

Şimşek M. 2019, Helal Gıda Araştırmalarında Günümüz Fıkıh Problemleri Olarak İstihale ve İstihlak, Helal Etik ve Araştırma Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, S.2-5, Erişim:26.02.2022

Topal Ş. 2005, İslam Hukukunda Alım Satım Piyasasında Düzenlemeler, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, S.212-216, Erişim:26.02.2022

Turan M. Fatih, 2015, Bey fil Vefa ve Bey bul İne İle Mukayeseli olarak Günümüz Repo İşlemlerinin Fıkhi Boyutu, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt;14, Sayı: 27, S.129-133, Erişim:26.02.2022

Ünal M. 2019, İslam'da Borçlar Hukukunda Fesat Müeyyidesi İle Kısmi Hükümsüzlük, He Jurnal Of Sicil Sence, Dergi Park, Cilt:3, Sayı:6, S. 452-453, Erişim: 26.02.2022

Yılmaz İ. 2017, İslâm Hukukunda Hibe Yoluyla Varisleri Mirastan Mahrum Etmeye Yönelik Tasarrufların Sınırlandırılması, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı:18, S.213-226, Erişim: 26.02.2022

Zübeyir. 1995, İslam Ekonomisinde kar Teorisi, A. Eser, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Cilt; 0, Sayı; 40, S.220-22, Erişim: 26.02.2022

Elektronik Kaynak – Veri Tabanında Makale ya da Madde

Aslan M. 2003, Gabinin Unsurları ve Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, S.8-15, Erişim: 14.11.2021

Ateş D. 2006, Borçlar Hukukunda Genel Ahlaka Aykırılık, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, S.88-90, Erişim: 14.11.2021

Bayraktar M. 2019, İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişlerde Akdin konusu, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, S.26-30, Erişim: 14.11.2021

Demirtabak D. Akalp; 2008, Yasal Önalım Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, S.20-24, Erişim: 14.11.2021

Deniz Abdulkaki, 2006, İslam Hukukunda İlet Kavramı ve Faizin İleti, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, S.23-45, Erişim: 14.11.2021

Elsiz Ü. 2002, İslam Hukukunda Şirketlerin Hakları, Sorumlulukları ve Tasfiyesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Bursa, S.11,20, Erişim: 14.11.2021

Karaçam A. 2020, İslam Hukukunda Karz Akdi ve Bazı Güncel Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, S.10-42, Yüksek Lisans Tezi (2.730Mb/Erişim:15.11.2021

Kaynar R. 2018, İslam Hukukunda Luka ta, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Kastamonu, S.25-36, Erişim:15.11.2021

Özeyici E.O, 2002, İslam da Tüketim ve Tüketici Hakları, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, S.20-35, Erişim:15.11.2021

Samar M. 2015, İslam da Borçlar hukukunda Akitlerde Şartlar, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı, Konya, S.56-69. Erişim:15.11.2021

Tümerdem M. 2018, Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, Ankara, S.46-61, Erişim:15.11.2021

Elektronik Kaynak – Haber, Tartışma Gurubu ya da Forum İletisi

Acar Y. 2013, Hz Peygamberin Cenaze Namazlarını Kıldırarak İstemediği Kimseler, Konya İl Müftülüğü, Cilt:11, Sayı:22, S.148-158, Erişim; 13.11.2021

Akartepe B. 2019, Borsada İşlem Gören Borçlanma Araçlarının Fıkhi Analizi, İstanbul Üniversitesi İslam İktisadi ve Finansı ABD, Güncel Dini Meseleler Toplantısı, S. 121-160 Erişim; 13.11.2021

Avcı M. Aytekin N. 2021, Anti Prenses 'ten Feminazi'ye: Yeni Medya Ve Toplumsal Cinsiyet, Ulusal Dijital Çağ ve Yeni İletişim Düzeni Sempozyumu, Son Erişim:06.01.2022

Bedir M. Servet B. Abdüsselam A. Necmettin K. Abdullah D, 2010. Ders Notları, İlahiyat Lisans Programı, Fıkıh 2, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi S.78-79/153-156, Erişim:26.02.2022

Cumhuriyet, 2020, Yargıtay'dan cinsiyetçi karar: Ev işlerini yapmayan kadın kusurlu! Erişim:18.03.2022

Çağdaş Y. 2020, Türkiye'de Toplam Vergi Yükünün OECD Ülkeleri İle Karşılaştırılması, Araştırma Makalesi, S.86-93, Erişim:14.11.2021

Haber Türk, 2021, Twitter Trump'ın hesabını kapattı, Erişim:02.03.2022

Hacsak H. 2013, İslam Hukuku Borçlar Hukuku Ders Notları, Marmara Üniversitesi İlahiyat. Fakültesi. S. 5-7, Erişim:14.11.2021

Hanke S. 2017, Türkiye lırayı kurtarmak için altına endeksli para birimine geçmeli, BBC News, Erişim:04.03.2022

Köse S. 2017, İslam İş ve Ticaret Hayatı, İktisadî Girişim ve İş Ahlâkı Derneği, İstanbul, İğimde Yayınları, Sayfa;12, Erişim: 26.02.2022

Onedio, 2014, ilim ile ilgili hadisler, Google, Son erişim;01.02.2022

Ormancı; Pınar A. 2019, Önalım Hakkından Feragat ve Önalım Hakkından Vazgeçme, Bilkent Üniversitesi, S.267-269, Erişim:26.02.2022
Samar M. 2020, Akitler de Şart Hürriyeti, Kahraman Maraş, S.İ.Ü. KSÜ Siyer-i Nebi Araştırma Merkezi, S.130, Erişim: 26.02.2022
Sarıaydın K. 2021 Süveyş kanalı ve Evergreen arkasındaki gerçekler, Son Erişim T. 02.03.2022
Sorularla İslamiyet,2012, Ya Ali ilerde seninle Aişe arasında bir ihtilaf çıkacaktır Google, İbn Hacer, Fethu'l-Bari.13/55, Erişim;15.11.2021
Topbaş O.N. 2021, Hazret-i Muhammed Mustafa-1, Erkam Yayınları, İstanbul internet haber, Aktaran: Gökten A. Son Erişim; 15.11.2021
Ünver T. Adın 2010, Borçlar Hukuku Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisans Programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, S.65-72, Erişim: 26.02.2022

Özgeçmiş

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Bölümü mezunu olan Ahmet NARİN, Tosya/Kastamonu doğumludur.

Edebiyat Defteri

Hayatın anlamı, doğanın faydası, gizemlerin inceliği ve değerlerin ehemmiyeti gibi değerler; milletlerin, insanlığın ve insanların bir duruşu olarak yaşamlarını devam ettirmede belirgin rol oynamaktadır.

Savaşlarla ülkeler fethedilir, düşman yenilir ve değerlerle gücün devamı devam ettirilir. İnsanların potansiyel gücü tefekküründe, tezekküründe ve anlamlı bir yolda yılmadan sağlam adımlarla devam etmesindedir. Ulusumuzun binlerce yıl devam etmesinde teknik bilgi, güç, irade olduğu kadar; edebiyat sanatıyla insanlara yön veren aydınların, ilim sahiplerininde rolü büyüktür.

Doğanın, menekşe, gül, lale gibi çeşitli çiçeklerle ve ağaçlarla süslendiği gibi; edebiyat sanatına kendini adayan kahramanlarda; insanların gönüllerini, kalplerini, ruhlarını ve zihinlerini; şiirlerle, makalelerle, romanlarla, hikayelerle süsler fetheder.

Onlar, düşüncesi, inancı, dini, ırkı ne olursa olsun; insanlığın kahramanı ve evrenin güneşleridir.

İnanç, din, dil vb. değerlerde ayırım yapmadan, kendi çıkarına göre değil; ahlaki değerlere göre düşüncelerini yazmalarından dolayı birer güneştirler.

Bu bakımdan burada bulunan bütün şair ve yazar arkadaşlarımın da, çok önemli görevi yaptıkları gibi; çiçeklerin, ağaçların daha güzel yetişmesi ve tüm canlıların sorumluluğunda, doğanın düzeninde, milletimizi aydınlatmada etkili güçleri ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Öncelikle bizim burada buluşmamıza vesile olan değerli edebiyat defteri yöneticilerinin, şair ve yazar arkadaşlarımın, okurlarımızın ve milletimizin yeni yılını kutlar; Ülkemize, milletimize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini Rabbimizden niyaz ederim.

Duygular kükreyip şahlandığında
Sular birikirler okyanuslara
Dalgalar taşarak kaplar karayı
Nuh tufanı olur işte o zaman!

Gururu bırakıp biz olmalıyız
Kalbimizde neler var bakmalıyız?
Zararlı olanları atmalıyız
Farkında oluruz geldiği zaman

Farklılıklarımız zenginlik olsun, biz, biz olarak yaşayalım ki, birliğimiz daim olsun!

Çetin

Sözün boğumu seni yanıltmasın
Rabbim kimseyi zorda bırakmasın
Mümin kullukta kendinden kaçmasın
Engel çıkarsa umutsuz olmasın

Ufkun sarılığı yeşile dönsün
Dünya her yerde gücümüzü görsün
Katiller yaşamasın hepsi ölsün
İblis ışıkları, yanmasın sönsün

Ruhun sağlığı, bedeni dinç tutar
Sorunu çözemezse, arşa kaçar
Zihninin gücünü kontrolde tutar
Aklını kullanmazsa düşman yutar

Fazla düşünme bu söylediğimi
Araştırma, gereksiz kimliğimi
Sadece bil, lideri sevdiğimi
Rahmanla, buluyorum benliğimi

Yüreğinin götürdüğü yere git
Düşmanlardan korkma, onlar birer bit
Sen sevgine, adapte olarak git
Onlardan değerli, sokaktaki it

Gönlündeki değerini bırakma
Ucuz insanları kafana takma
Bizi üzecek planları yapma
Nefreti çoğaltıp kimseye çatma

Duygunun yoğunluğunda kahroldum
Zehir sızıntı yapınca mahvoldum
Bombalar sarssa da yolumda durdum
Rabbimin izniyle gücümü buldum

İblisin süsünden Rabbim koruyor
Tuzakları, eriyor yok oluyor
Rabbimin yolunda yüzüm gülüyor
Uşak olanlar, onursuz yaşıyor

Nesneler hücreye nüfus edince
İnsan yok olur, kendinden gidince
Zihnini toplayıp hakkı sevince
Allah yardım eder kulluk edince

Hedefimiz iki bin yirmi sekiz
Önlem alsanız da yine geliriz
İsteğiniz boş, karışacak deniz
Rabbimiz bizimle, sizi yeneriz

Yirmi üç te yazdık şiirimizi
Size harcatmayız milletimizi
Kalbimize koyduk devletimizi
Gönülden seviyoruz Rabbimizi

Beş önüne, iki sıfır ekledik
Beş yüz seneyi hedef belirledik
Bizler duruyoruz, asla ölmedik
Allah'ın izniyle, devreye girdik

Kâfirin karşısında duran Türk'tür
Onun emrine giren, bize yüküdür

Duruşu sabit olan, çok büyüktür
Güçlünün yanında olan küçüktür

Benliğini koru sağlıklı yaşa
İnsanı büyük görme yapma paşa
Haram karıştırma, yediğin aşı
Saygını yitirme, yatan naaşa

Ölmeden ölünce kazanıyorsun
Dünyayı sevince, kaybediyorsun
Hak için sevmeyince, ölüyorsun
Köleliği, özgürlük sanıyorsun

Yılanların zehrini fark edince
Sağlıklı oldun oyunu görünce
Gizli düşmanlarını öğrenince
Kendine kavuştun dua edince

Şansını zorlayanı derdest ettik
Hakkın rızası için kefen giydik
Engel dağ olsa da yürüdük geçtik
Potansiyel güçle, huzura erdik

Gönüller isteyince birleşiyor
Kalpler hak diyerek huzur buluyor
İblis tuzağı, hemen bozuluyor
Yüzler neşeyle tebessüm ediyor

Kırk bin şehidimizi unutmadık
İblis tarafında asla olmadık
On nisan kararını tanımadık
Bu, bir şey değil daha şahlanmadık

Sağdan soldan milletimi astınız
Artık sıra bizde şimdi yandınız
Siz devletimi, öldü mü sandınız
Bizim, onurumuz akan kanımız

Vade dilmiş dediğiniz yerlerde
Gizli güçlerimiz İran da Çin de
Melekler hazır duruyor göklerde
Hak Resulünün ordusu her yerde

On bin kilometreden geliyorsun
Zoru görünce hemen kaçıyorsun
Sen, bizim gücümüzü bilmiyorsun
Aklınca bize şov mu yapıyorsun?

Hayvana inan insanı unutma
Pakistan kardeşimiz yalnız sanma
Sinekler de çok kalabalık ama
Bir ay yaşamıyor sakın aldanma

Birlikten ayrıldın, iblis duruyor
Ordusu tarumar artık ölüyor
Allah, yaptıklarınızı biliyor
Cehennem iştahla, sizi bekliyor

Yaşlı birliğiniz gerçekten aciz
Gücü kalmadı artık çok etkisiz
Biz onlara, yardım eden nefesiz
Saygılı olan, herkesi severiz

İki bin yirmi sekiz miladımız
Davaya feda olsun bu başımız
Önemli değil bizim naaşımız
Allah'ın yolunda olmaz kaybımız

Yiğitler gitti ama savaşıyor

Hakkın belirttiği günü bekliyor
Liderin emrinde, hazır duruyor
Onlar bizlere yardıma geliyor

Yıkılmak istediğin yer kalen senin
Türkiye merkezi, yüce mmetin
Beğenmiyorsanız defolun gidin
Milletim uyandı yolunuz etin!

<https://youtube.com/@ahmetnarintr>

Altın Kural

LİDERİM

Haykırınca
Zonklar zihnim
Manasızca
Ulu beyim
Hatalarım
Aşkım dandır
Masallarım
Manasızdır
Eğilmedim
Duruyorum
Affetmedim
Sevmiyorum

Sosyal hayatın acılarıyla çöken Seçkin Bey, ormanda avcılık yaparak yaşamaya başladıktan sonra; bir domuzun kulağını ısırması sonrası, Seçkin beyin değişen hayatını ve önceki yaşantısını anlatan bir kitaptır. Dram, sevda, eğitim, doğa, macera, savaş ve inanç konuları anlatılmaktadır.

(ALTIN KURAL isimli kitabın giriş bölümüdür.)

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BEŞİNCİ BÖLÜM

ALTINCI BÖLÜM

Giriş

Kitabın kapağında bulunan 3 kıtadan oluşan, akrostiş şiirin; başlıkla birlikte harf sayıları toplandığında 125 harftir. Sayıların çarpımı $1 \times 2 \times 5 = 10$ kitabın yayınlandığı yıla bölündüğünde $2023 : 10 = 202$ Çıkan sayı yayın yılından çıkarıldığında $2023 - 202 = 1821$ İran'ın Osmanlı devletine son saldırısını hatırlatır ve İran'ın birinci dereceden tehlikesine işaret eder.

Narin; Düzen ve şekil özellikleriyle bir birine benzemeyen ve benzersiz olan, üç şiir ve şiir kitaplarını, Arapça üç harfle yazılan Allah'ı, Resulünü her şeyden çok sevilmesinin önemini ve her şeyi Allah'ın rızasını kazanmak için yapılması gerektiğini hatırlatmak için, üç ikinin bulunduğu 2022 yılında yayınlamıştır.

Birinci hesabında; 2022 yılının ikilerini toplayıp, $2 + 2 + 2 = 6$ sayısını yaş sayısı olan kırk ikiye ekleyerek $42 + 6 = 48$ sayısını bulmuştur

2022 deki üç ikiyi çarpıp bulduğu $2 \times 2 \times 2 = 8$ i, üç ikiyi topladığında bulduğu altı sayısı ile çarparak $8 \times 6 = 48$ ikinci hesabında da 48 sayısını bulmuştur.

Üçüncü hesabında ise; 2022 yılını yaşı olan 42 sayısına bölerek tekrar; $2022 : 42 = 48$ sayısını bulmuştur. 2022 yılında 42 yaşında olan şair; 48 yaşına ulaştığında 2028 yılı olacaktır.

Yapmış olduğu üç hesaplama 2022 yılındaki aynı düşüncesini, Arapça üç harfle yazılan Allah ve Resulünün her şeyden çok sevilmesine dikkat çekmek için, romanını 2023 yılında yazıp yayınlamaya karar verir ve hedef olarak ta 2028 yılını belirler. Bu üç hesaplama Arapça üç harfle yazılan Allah'ın çok sevilmesini temsil etmekte ve Allah'ın her yarattığı kuluna değer verdiğini hatırlatmaktadır.

Kitabın kapağında bulunan 3 kıtadan oluşan, akrostiş şiir olan 4 heceli ve 118 harfli şiirin, başlık harf sayıları hariç, harf sayılarının çarpımı $1 \times 1 \times 8 = 8$ ile hece ölçüsünü dördü çarpar. $8 \times 4 = 32$ Bulunan sayı, hedeflenen yıla bölündüğünde $2028 : 32 = 63$ sayısı Hz Muhammed 'in vefatını ve onu hatırlatır.

İkinci hesaplamada hedeflenen yılda, şairin yaş rakamlarının çarpımı, hedef yılına bölünerek 63 bulunur. $4 \times 8 = 32 / 2028 : 32 = 63$

Üçüncü hesapta ise; Hedeflenen yılın; 2028'in sıfırı çıkartılarak, yılın sayılarının çarpımı yıla bölünerek tekrar 63 sayısı bulunmuştur. $2 \times 2 \times 8 = 32 / 2028 : 32 = 63$

Hedef 2028 belirlenerek yılın önemine ve Arapça üç harfle yazılan Hz Muhammed'in örnek alınması gerektiğine dikkat çekmek için, üç hesabın sonucunda Hz Muhammed'in vefat yaşı bulunmuştur. Üç hesap Hz Muhammed'i temsil etmekte ve 2028 yılından sonra ümmetin yükselişinin hızlı olacağına dikkat çekilmektedir.

Arapça üç harfle yazılan Allah ve Resulünün her şeyden çok sevilmesi gerektiğine dikkat çekmek için; üç heceli üç kıtalı, iki heceli üç kıtalı ve bir heceli üç kıtalı "oyuncu, dikkat, et" başlıkları adlarında üç şiirle kitap okuyucuya veda etmektedir. Üç heceli şiir; Mümin'in dünya ve ahireti kazanmak için; kalbinde sürekli Allah ve Resulünün olması gerektiğine dikkat çeker.

İki heceli şiir: Yıkılmamak için, her işte her şeyde, lider olarak Hz Muhammed'in örnek alınması gerektiğinin önemini hatırlatır.

Tek heceli şiir; Bütün her şeyin Allah'a ait olduğunu, her şeyin yok olacağını, onun baki kalacağını ve özgürlük için ona teslim olmaktan başka seçeneğin olmadığını temsil eder.

Kitabın sonunda bulunan Çetin başlıklı 28 kıtalı son şiir ise; 2023 yılında 31 Martta yayınlanmıştır. "31 Martta Üç gün süren çarpışmaların ardından sıkıyönetim ilan edildi; padişah II. Abdülhamit Han tahttan indirildi.

Tüm dünyanın birleşerek Türkiye aleyhine çalışması esnasında, çetin şiiriyle dünyaya meydan okunarak 2028 yılının, Türk Milletinin ve Ümmet'in miladı olduğuna vurgu yapılmıştır. İntak sanatı kullanılarak yazılan şiirde; "Kâfirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır" Saff süresinin 8'nci ayeti yorumlanmıştır.

1234 heceden olan şiirin, başlığının çetin ismiyle iki hece olması; dünya da Hz Adem As. ve İblis taraftarları olmak üzere, iki gurup olduğuna dikkat çeker.

Hece sayısı rakamlarının çarpımı; $1 \times 2 \times 3 \times 4 = 24$ hedeflenen yıla 2028'e bölününce; $2028 / 24 = 84$ bulunan sayı hedef yılı olan 2028 yılından çıkarıldığında; $2028 - 84 = 1944$ yılında Ahıska Türklerinin Orta Asya'ya sürüldüğüne dikkat çeker.

1944, Nuri Demirağ'ın fabrikasında üretilen uçağın uçuş denemesi yapılmasına rağmen, o yılda Orta Asya'ya Türklerin gönderildiği gibi, Anadolu Türklerini de göndermek istediklerinden dolayı; uçak üretiminin engellendiğine dikkat çeker.

İçindekiler son dört şiirin başlıkları okunduğunda; oyuncu dikkat et çetin ifadesi insanın sorumluluğuna dikkat çekmekte, kulluk görevinin kolay olmadığı hatırlatılmaktadır.

Kitap kapağında bulunan şiir; dört heceli, akrostiş, akrostişinde Hz Muhammed As. yazmakta dir. Yazar'ın şiirde kullandığı eğilmediğini söylediği iblis, affetmedim sevmiyorum ifadesi; hatalar yaptığı için kendisini affetmediğini, sevmiyorum ifadesi ile de Allah rızası olmayan hiçbir şeyi artık sevmediğini, Hz Muhammed As. 'a arz etmektedir. Şiirin başlığında ki Liderim diye hitap ettiği Hz Muhammed'dir.

Şirin dört hece olması, dört element olan ateş, hava, toprak ve sudan ibaret olan; dünyayı, maddeyi, dört büyük meleş ve manayı hatırlatır. Üç heceli başlık ve üç kıta ile yazılmış olması; Arapça üç harfle yazılan, şiirin akrostişinde adı yazan, Allah Resulü Hz Muhammed'in örnek alınarak yaşanması gerektiğine dikkat çeker.

Kitabın 2023 yılında yazılması ve yayınlanması; 2023 yılındaki soğuk savaşın öneminden kaynaklanmakta ve Kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'in 23 yılda indiğine dikkat çekmek içindir.

2023 yılının Haziran ayı, 6'ncı ayında yazılması ve kitabın altı bölümden oluşması ise; şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı evrede yaratan ve Arş'a kurulan, geceyi, kendisini durmadan takip eden gündüze katan, güneşi, ayı ve bütün yıldızları da buyruğuna tabi olarak yaratan Allah'tır." Kaf Suresinin, 38. Ayetinin mealini hatırlatmak içindir. Altı bölüm; imanın altı şartını hatırlatır. Altıncı bölümdeki ilk yedi paragraf; yedi kat yeri, sonraki dokuz paragraf ise; yedi kat göğü, kürsüyü ve arşı temsil eder. Yer ve gök katmanlarının çarpımı; $7 \times 9 = 63$ Hz Muhammed as. Vefatını ve kâinatın onun için yaratıldığını hatırlatır.

Paragraf baş harflerinin akrostiş okunmaması serbest olması; Allah'ın tüm yarattıkları kendi tasarrufunda olduğunu ve insanların, sadece kulluk yapmakla mükellef olduğunu hatırlatmaktadır.

Sonraki, baş harfleri akrostiş okunan yirmi bir paragraf ise; atamız Fatih Sultan Mehmet'in; Hz Muhammed'in müjdesine nail olarak yirmi bir yaşında İstanbul'u fethederek, çağ açıp çağ kapattığını, tarihimizde de çok güçlü olduğumuzu hatırlatarak güçlü olduğumuza vurgu yapar.

Akrostişli yirmi bir paragraf sonrası; yirmi üç paragrafın baş harfleri de anlamlı cümle olarak okunmakta ve iki bin yirmi üç yılında yazıldığını tescil etmektedir.

2028 yılı; Türk Milletinin, ümmetin milat yılı olduğu belirtilerek, bireysel ve evrensel konular anlatılmaktadır. Değerli okurlarımızı saygı, sevgi ve hürmetle selamlar; sevdikleri ile birlikte sağlıklı, hayırlı ve huzurlu bir hayat yaşamalarını dileriz.

Lisanın Susması

Duruyorum, düşünüyorum, zihnimi bedenimi kontrol ediyorum; kalbimin sıkıntılı olduğunu fark ediyorum. Kalbimde sıkıntı olunca hiçbir şeyin önemini olmadığını bildiğim için; kahrımdan ölüyorum! Ağlıyorum, ağlıyorum, ağlıyorum, kalbim istediğim kıvama gelmek için hareket ettiğinde çok seviniyorum.

Ama olmuyor işte; yerimden kalktığımda, yılanlarla, domuzlarla, akreplerle karşılaşıyorum. Ormanda yaşadığım için; bu tür canlıların karşıma çıkmasını doğal karşılıyorum.

Bazen, hiç bir canlının olmadığı yere kulübe yapıp yaşamaya başlasam diye düşünmeye başladığımda; sinekler peş peşe yüzüme kafama konarak, biz varız, sana rahat yok, dünya hayatı zannettiğin kadar kolay değil diyorlar. Rahat hayat planının yanlış olduğunu bir sinekten öğrendikten sonra; tekrar ne yapabilirim, nasıl yaşamam lazım, nelere dikkat ederek hayatımı devam ettirmeliyim? Diye reel hayat planımı yapmaya başlıyorum. Elbette biz ne kadar plan yapıp uygulama gayreti içinde olsak da; sonucu Rabbimizin belirlediğini bilerek çalışmalarına devam ediyorum.

Her şeyin Rabbimizin dilediği gibi olacağını biliyorum ve kul olarak da insanın boş durmadan gerekli çalışmaları yaptıktan sonra; kavli dua yapması gerektiğini de unutmuyorum.

Başıma gelen musibetlerin ve mükafatların benim için bir anlamı olmuyor. Benim için anlamlı olan; Rabbimin rızasını kazanarak, ahirete imanlı gidebilmektir. Ne yaparsam yapayım; imanlı gidebilmemin de garanti olmadığını biliyor, üzülüyorum, ağlıyorum.

Bir büyüğümle karşılaştığımda bana; Lisanın susması, her zaman her yerde, her an Allah de, Allah'ı zikret ve tefekkür et, bu yaptığını kalben samimi olarak devam ettirebilersen, kulluk görevini yapman kolaylaşır demişti. Büyüğümün nasihatini dinleyerek doğru olduğunu fark ettim ve büyük faydasını da görmüş olmama rağmen; bir fırtına geliyor ve beni param parça ediyor. Ne den aynı ayar da kalamıyorum? Kul olmak ne kadar zormuş diye düşünüyorum ve param parça durumda iken, Azrail a.s. gelir diye korkuyorum.

Acı Hayat

Dramatik günlerin sonlanmasıyla uyku hali sona erdiğinden; insan yaşadığının farkına varır. Farkı fark ederek, kendini keşfeden insan benliğini tanımaya başlar. Zihnini bulandıran uzun yolun yorgunluğu değil; kendini bilmeyenlerin oyunudur. Oyun oynadıklarını zannedenler; kendilerinin oyuncak olduğunu bilmediklerinden dolayı; kalplerinin, zihinlerinin, ruhlarının ve bedenlerinin oynanmasına bilinçsizce izin verirler. Geleni gidene gönderirken; gidene göndereceklerini zannederken, aslında kendileri giderler. Yaşadıkları hayatın prangalarından kurtulmak isterken; yanlış yöntemi tercih ettikleri için, kendilerini parmaklıklar ardına gönderirler.

Seven sevgisini haykırsa da; sevilen egoist düşüncesini yenemediğinde kendi lanetinde boğulabilir. Düşünce sisteminin hezeyan olmasından dolayı; boğulan sevilmeyen değil; sevilen olabilir. Acısını, acısı bildiği sevdiğinin eriyip gitmesinden dolayı; gözlerinden yaş değil kan aksa da, bir garip acı hayatın içinden nasıl çıkacağını bilmeyen âşık; maşukuna kendini anlatsa ve sevgisini, sevdasını kurtarmasa da, nurlu hayatının sislerini silmekle meşgul olmaya devam etmesi güzel davranış olur.

Amaç için ne yapılır, Değer mi? Koca ömrü bir amaç uğruna harcamaya diye düşünülse de; değerdi, değdi, degecek, bir gün amacımı sevdama gerçekleştireceğim! Ben inandıktan sonra şüpheye düşünlerden değilim, seviyorum, seveceğim, sevmeliyim, daha çok sevmeliyim. Bir sorun varsa; ben sevgimde samimi olmadığımından kaynaklanmaktadır diye meşru sevgisini artırarak, yapılması gerekeni yapmaya devam etmelidir.

Yıllar saat gibi geçerken, sevdalı, zamanın su gibi geçtiğini anlasa da, ömrünün tamamını amacı uğruna harcamalıdır. Bir ömür öyle yaşanır mı? Sorularına cevap dahi vermeden, gidenin ömrü olmadığını, gidenin insanlık olduğunu, sevgi olduğunu, seveda olduğunu düşünerek yoluna devam etmelidir. Düşüncelerini sabitleyip; başaracağım, başarmalıyım yoksa bu konu yıllarca konuşulan, insanlığın kara bir lekesi olur diye kararından vazgeçmemelidir.

Eceli gelen herkes vefat eder; amaçlar ölmeyecek ve ölmeyecek olan konunun asırlarca insanlara; İnsanca yön vermesini sağlamalıyım! Yoksa sorumluluğumu yerine getirmiş olmam. Bir kişi dahi, neden tekrar bunu yapmamış derse; bana berzah âlemi dar olur. Orada benim yapacağım hiçbir şey kalmaz diyerek, ne yapmam gerekiyorsa onu yapmalıyım diye, geceleri ve gündüzleri bir birine karıştırarak çalışmalıdır.

Karışan geceler ve gündüzlerle sınırlı olmayıp; bazen yıllarca kaybettiği aklını arasa da, seveda uğruna kaybettiği aklını bulduğunda; normal yaşaması gerekirken, o durmadan ve tekrar aklını kaybetme pahasına, amacından asla vazgeçmemelidir.

Acı olan duygular değil; acı olan telafisi olmayan, mükerrer edilen yanlış eylemler dir. Acı hayat; amaçsızca yaşanan hayattır. Amacı olmayan insan, acınacak insandır.

Gözün nuru aklın dengesini sağlar; akıl dengede olmazsa insan ağlar. Ağlayan göz olsa sorun olmaz. Ağlayan sensin, benim ve insanlıktır. Yolların karmaşası gözü sulandırır, sulanan gözler akli bulandırır. Aklını bulandırma duru kalsın, sen ateşte yanma iblis yansın. Sen bir cansın, canansın, insansın! Gözlerini haramdan korusun ki; insan kalasın.

Dilek

Bütün samimiyetimle ifade ediyorum; gönlün gizeminde volkanlar var. Dağlar çarpışsa da gizem yanar! Gülün kokusu uzaklar da olsa da, ruh onu koklar en yakınında. Eğer hayata küsmemişse gül; neşeden çıldırır bülbül, karanlığı olmaz çırpar kanatlarını, dokunmaya kıyamaz izler her anını.

Mutluluğun sırrı güzelliğin derinliklerinde, ömrün uzaması insanın kendi elinde, kalbine ışık tutanı anlayınca; ışığı yönetene dua edersin. Duaların dolaşırken göklerin derinliklerinde; sen dünya hayatında rahat edersin. Rahat ederken hazırlanırsın; diğer dünyaya imanlı gidersin. İmanlı gidene ölüm yok Ki; buradan gitsen de her yerde gezersin. Sen sevgisin, sevdasin, cansın, Rabbimin yarattığı en güzel yarsın, insansın.

Huzurun derinliklerinde mirası bulunca; mutluluktan uçar, insan olunca. Onu olgunlaştıran potansiyel gizemdir. Hakkın izniyle o vesiledir. Dumanların gitmesi için ateş söndürülünce; iblis kaçıyor melek gelince. Ya Rabbi dualarımın devamını da kabul eyle! Titreyerek nefes alan; bu kulunu affeyle.

Karamsar gönülleri tamamen aydınlat; gönülleri umutla dolsun, mutlulukları her yerde daim olsun. Hepimizi koru lanetli kulundan, bizi ayırma ya Rabbi; gönül bağından. Gönlümüzün birliği bizi sana ulaştırırsın. Senin rızanı kazanalım ki; cehennem yakmasın...

Aciziz

Günahın küçüğü insanı büyük günaha götürür ve büyük günah ise insanı helak eder. Hz Adem (as) i Havva annemizi kandıran iblisin ezeli ve ebedi düşmanlığı devam etmektedir.

Hz Nuh (as) evladını eşini ikna edemeyerek gemiye bindiremediği gibi, Hz Lut (as) da eşini kurtaramamıştır.

İki cihan güneşi, Hz Muhammed (as) amcasını inanmasına ikna edememiştir ve kızına da; "Ey kızım Fatıma! Babam Peygamber diye güvenme Rabbine karşı kulluk vazifeni yap, Eğer Allah'tan nefsini satın alamazsan vallahi ben bile senin namına hiçbir şey yapamam...Buyurdular. "

Bizler de bu örnekleri unutmadan yaşamış olduğumuz zaman zarfında, dostumuzun, arkadaşımızın, eşimizin, çocuğumuzun ve çok sevdiğimiz birinin iyi olması için çok çaba göstersek de başarılı olamayabiliriz. Başarı, güç, her şey Allah'ın cc olduğundan; biz yapmamız gerekeni yaptıktan sonra, sağlıklı bir hayat yaşama yolunu tercih ederek; imanlı göç etmeye gayret etmemiz en önemli hedefimiz olmalıdır.

"Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri ne güzel söylemiş;

Hak şerleri hayr eyler, Zannetme ki ğayr eyler, Arif anı seyr eyler, Mevlâ görelim neyler, Neylerse güzel eyler.

Sen Hakka tevekkül kıl, Tefviz et ve râhat bul.

Şu yaşadığımız dünyanın derdi bitmiyor."

Çile

Bilmeni istiyorum!
Derelerin suyu sensiz ağlıyor!
Sen olmayınca işlerim olmuyor!
Martılar yüzmeyi unuttu, kırlangıçlar yollarını şaşırıldı
Çiçeklerde bir garip bakıyor bana; seni sende bulamadığım için

Sahi sen nerdesin?
Sen kimsin, nesin?
Onu da bilmiyorum!
Kendimi bilmeden yaşamaya çalıştığım gibi,
Seni de bilmeden bulmaya çalışıyorum
Bir gün olsun seni bulsam;
Cennet gözlerine dalarak, kendimi unutup yok olsam
Toprağa karışsam
Suda boğulsam
Rüzgarla birlikte uçsam
Bir ağacın kovuğunda kalakalsam!
Canım hiç acımazdı
Ama yoksun işte!
Canım hep acıyor ve acımaya devam edecek!

Sana olan sevgim hiç bitmeyecek
Ömrüm hep böyle geçecek
Ömrüme ömür olmanı da
İstemiyorum artık
İstesem de olmaz ki
Olsa ne yapardım
Hiç düşünmedim
Düşünecek zihnim yok
Düşünemiyorum
Bildiğin gibi esirim
Senin esirin!
Keşke özgür bir tavşan
Bir çiçek, bir taş, bir akarsu olsaydım!
Bu hayatın zorluklarını görmez
Sorumlu olduğumdan
Sorumlu olmazdım
Bilmiyorum, gülmüyorum, ölmüyorum, özlüyorum ama
Çaresiz, aciz olarak
Öyle duruyorum
Sen seninle olmuşsun
Ben, beni dahi kaybediyorum
Seninle meşgulken ben yok oluyorum

Karışık fikirlerim; kalp atışları mı hızlandırdı
Sona gelmeden
Dona kalmazsam;
Bulutların üzerinde yaşamak istiyorum
Berzah alemine
Mecbur gidecek olsam da
Orada hapsolmek istemiyorum

Yanıyorum! Zihnim, bedenim, kalbim, ruhum yanıyor!
Ama bu ateş;
Bir türlü beni bitirmiyor
Yanıklarımın
İyileştiğini düşünürken
Tekrar yanmaya başlıyorum
Maalesef bu sahne
Sürekli tekrar ediyor

Bense; doğal hayattan
Uzak olduğum için
Sürekli bir savaş içindeyim...

Olmuyor

Düğüne giderken cenaze çıkıyor. Güzel dilekler sitemle doluyor. Duygular bir arada durmuyor, dağılıyor. Sonra ısı kayboluyor ve hava soğuyor.

Yarını beklerken günümüz geçiyor. Beden gereksiz yere bedel ödüyor. İşine uygun olmayan duruma insanlar küfrediyor. Menfaati olunca seni övüyor.

Binbir telaşla hayat planını yaparsın, nefret duyguların artınca kendinden dahi kaçarsın. Tamam bu dersin, ardına bakmadan koşarsın. Yine aynı sahneyi yaşar tekrar kaçarsın. Kendimi, başkasını tanıyayım derken, kimseyi tanıyamazsın.

Tanınması gerekeni tanımaya çalışmayınca; hayatın tarumar olur, nerede sorun varsa hepsi seni bulur ve spekülasyonlar toplanır yolunda durur. Kendini unutup teslim olmayınca; hiç bir şey olmuyor.

Yol

Sessizliğin zirvesinde yalnızlığın ateşi yanar. Sen seni tanırsan kalbin ağlar. Kalbin ağladıkça; ruhun güler, beden toparlanır, zihin güncellenir, pas tutan kalbin ter temiz olur ve ışıldar.

Bu senin atmosferdeki ışıktan faydalandığını gösterir. Eğer o hali yakalayamazsan esaret altında yaşamaya devam edersin. Esir insan bağımlı insandır. Bağımlı insan özgür hareket edemez.

Özgür hareket edebilmek için; çizgide kalma gayreti yeterli olmaktadır. Sen çizgiden dışarı çıksan, yada çıkarılsan; tekrar çizgiye dönmelisin. Bu hareketin seni sürekli huzurlu kalabilmeni sağlar.

Depremler, fırtınalar seni sallamış olsa da; yok etmeye gücü olmayacaktır. Unutma; yok olmak ve var olmak senin iradene bağlıdır. Kendin kendini tanımaz isen; seni kimse tanımaz!

Dua

Ey yerlerin ve göklerin sahibi
Bizi bizden daha iyi bilen yüce Rabbim!
Sen bizim Mevlamızsın
Bizim hatalarımızı ört
Bütün hastalıklardan koru
Konumuz ne olursa olsun; kuralların dışına çıkarma

Bizim irademiz olsa da
Her şey senin ve biz fakiriz
Bizi onurlu, huzurlu, sağlıklı yaşat
Lanetli ve taraftarlarına karşı mahcup bırakma
Ben sana, mülküne ve
Sonsuz gücüne
Şüphe etmeden inanıyorum!
Ya Rabbi bu inancım dan, çizginden, beni hiç ayırma
Senin razı olduğun şekilde yaşamamı nasip eyle
Vermiş olduğun pozitif enerjime; lanetlediğinin,
Negatif enerjisinin karışmasına fırsat verme!

Ey Rabbim; Senden istekte bulunmama fırsat verdiğin gibi
Dualarımı kabul ederek,
İmanlı göç etmeme de fırsat ver
Sonsuz mülkün den beni ve inananları mahrum bırakma Allah'ım...

Şifre

Gözlerin
detayları araştırır, kalbin
şaşkınlıkla hızlanır
Zihninin
tüm hünerlerini kullanır
Çevreni birleştirir
Bir umut için
Artık devası olmayan
Süreç başlamıştır

Zulmünü
Atmosferin geneline
Yayıdığını için
Sana vesile olacak
Bir kul yoktur
Her şeyin sahibinin
Tecellisi gerçekleşir

Bir hiç gördüğüne
Sahibi
Sahip çıktığı için
Hiç olma zamanın başlamıştır

Artık çözümlenmeler'in
Seni bitirmektedir
Tükenmemek için
gayretin beyhude,
komik ve üzücüdür.

Sen verilen nimete
nankörlük ettiğin için
Nimet
başka tarafa geçmiştir
Şifrenin çözümü yoktur
Kullanım hakların dolmuştur!

Şükür

Ey yüce Rabbim!
Bütün yarattıklarında
Hikmetler dolu
Sağ yanımda yatarken dahi
Seni bana düşündürdüğün için
Sana şükürler olsun

Allah'ım verdiğin
Nimetler karşısında acizim
Sana kulluk yapamıyor
Seni gereği gibi anamıyorum

Ya Rabbi! Seni bana
Uyurken dahi andır
Yarattıkların;
tuzak, işkence
Beni senden ayırma
Sınavı kazandır

Ey yüce Rabbim;
kalbime yerleştirdiğin sevgini
Benden hiç alma
Ben başka şeyde;
Hiç huzur bulamıyorum

Başka gidecek kapım yok
Sensiz asla gülemiyorum!

Ey merhameti
sonsuz Rabbim!
Sen, benden ve
Tüm inananlardan
Merhametini esirgeme

Bizi lanetlediğine ve
Nefsimize teslim etme

Sen verdikçe biz istiyoruz
Verdiğin
nimetler karşısında
Bizi şımartma
Yolumuzu kaybettirip
şaşırtma Allah'ım!

Senin İçin

Yılların karmaşası
Akli karıştırır
Yolların çokluğu
Seni yanıltır

Ben, beni unutup
Sen olunca
Düzensiz hayatının
Düzelmesi için katkı yaptım
Benim yüzümden
Fazla batınca;
Çok üzüldüğüm için
Seni uyardım

Bütün çalışmalar
Senin için
Senin hayatının
Düzeni için

Hayat işte;
bilmeden yaşıyor
Bataklıkta uğraşıyoruz

Bazen
çiçekler içinde kalıyor
Bazen de
Kuşlarla birlikte uçuyoruz
Zaman geliyor; karanlıklar
aydınlığımız oluyor

Bazen de,
aydınlıkta olduğumuzu
Zannederek
Yavaş yavaş
Boğulduğumuzu bilmiyoruz

Kim bilir? Her şeyi
En iyi; Rabbimiz bilir
Bizim samimi olarak
Kulluk yapmamız gerekir...

Format

Format

Hayat hayat derken
Hayatımız gidiyor
Gönlümüz isyan ediyor
Kalbimiz bizden kaçıyor
Ruhumuza nüfus ediliyor
Bedenimizin doğallığı
Kaybettiriliyor

Böyle olunca da
Biz biz olmuyoruz
Biz bizden kaçıyoruz
Arkadaşımız dan, eşimiz den, dostumuz dan uzak yaşamayı
tercih ediyoruz
Aslında bu yaptıklarımız; hayatı çok sevdiğimiz den kaynaklanıyor

Neyse, bir şekilde alıştık; benliğimizi kaybederek yaşamaya
Biz daha güzel yaşamamız gerekirken, bazen bize örnek oluyor; kuşlar, kediler ve diğer canlılar
Ama yine de utanmıyoruz, kendimizden, yaptıklarımızdan

Sanki belirli yazılımların yüklendiği bir robot gibiyiz

Aklımız, fikrimiz, ruhumuz, bedenimiz, gönlümüz, kalbimiz; bir duvar olmuş!

Elbette tüm insanlar aynı değil
Fakat insan olmayı başaranlar'ın da gerektiği gibi görevini yapmadığı kanaatini taşımaktayım

Yoksa bu güzelim dünya da; bu kadar kan, göz yası ve adaletsizlik olmazdı...

Bakıyorum

Ellerime bakıyorum; parmaklarım kıpırdıyor

Yüzüme bakıyorum; gözlerim durgun

Zihnime bakıyorum; istikameti aynı fakat çok telaşlı

Kalbime bakıyorum; çırpınıyor, kendi öz benliğinde kalabilmek için

Ruhuma bakıyorum; atmosferi dolaşıyor, aynı yerde yaşamamak için. Korkuyor bana virüs bulaşır da zehirlenirim diye

Bana bakıyorum; ben kendimden eminim fakat, emin elleri bulamadığım için; ellerim boş duruyor

Kim bilir belkide böyle dağınık hayatımızın olması; gönlümüzün bir tek güce gitmesine vesile oluyor

Belki de bizi sevdiği için sürekli yanında bulunduruyor!